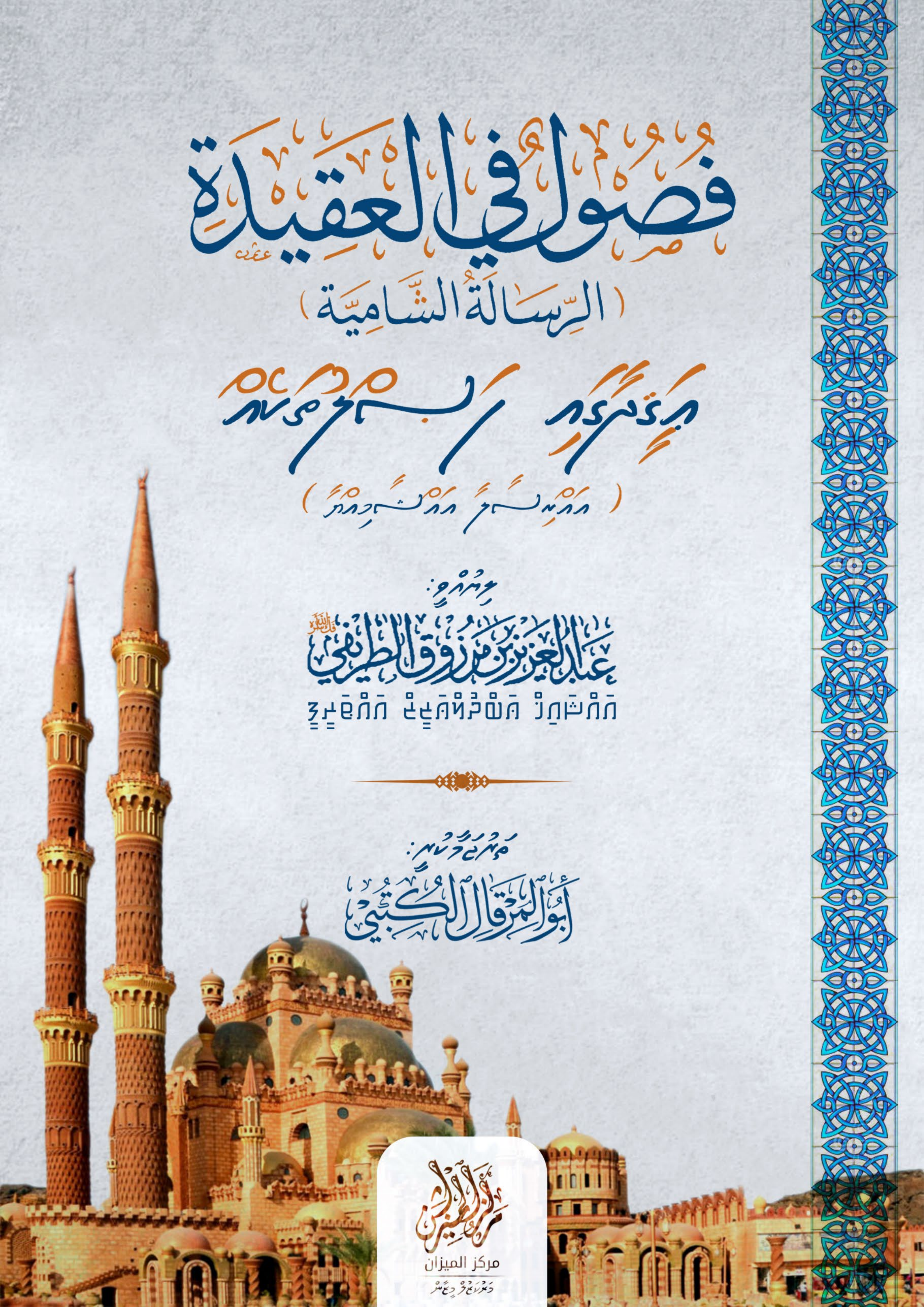

فصول في العقيدة
(الرسالة الشامية)
ލިޔުއްވީ:
عبد العزيز بن مرزوق الطريفي
تَرْجَمَةُ:
ތަރުޖަމާކުރީ:
أبو المرقال الكثبي
مركز الميزان
މަރުކަޒުލް މީޒާން

މިފޮތް ތަރުޖަމާކޮށް ނަޝަރު ޝާއިޢު ކުރުމުގެ ޙައްޤު،

ކޮންމެ މުސްލިމު ފަރުދުއްގެ މައްޗަށްވާފަދައިން ހިބަކޮށްފައެވެ.

އެހެނަސް އެއީ، މިފޮތުގައި ތިރީގައިވާ އެއްވެސް އެއްޗެއްކަމުން އެއްވެސް

އުނިއިތުރުކުރުމެއް ނުވަތަ ބަދަލުކުރުމެއް

ނުގެންނުމުގެ ޝަރުޠުގެ މަތީންނެވެ.

އަދި ފައިދާ ލިބުމުގެ ހުއްދައާއި ނުލައި ވިޔަފާރީ އެއްވެސް މަޤްޞަދަކަށް

މިފޮތް ގަނެ ވިއްކާ ހެދުމަކީ މަނާކަމެކެވެ.

- ފުރަތަމަ ޗާޕު -

ރަބީޢުލް-އާޚިރު 1446ހ

އޮކްޓޫބަރު 2024މ

بسم الله الرحمن الرحيم

ފިހުރިސްތު

ތަރުޖަމާގެ މުޤައްދިމާ

الحمد للّٰه والصلاة والسلام على رسول اللّٰه وعلى آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين، أما بعد:

ޢަމާނުއްސުލޭ އިލްމުވެރިން، ނަޞޭޙަތް ދިނުމާ، އަދި އަހްލުއްސުންނާ ވަލް ޖަމާޢަތުގެ ޢަޤީދާއާއި އަސާސްތަކާއި މަންހަޖު ބަޔާންކުރައްވާ އެކި ފޮތްތަކެއް ލިޔުއްވިއެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި ސަނަދުތަކުން ގެދިގެންވާ ތަފްސީލީ ބަޔާނީ ފޮތްތަކެއްވެއެވެ. އަދި އެއާއެކު އޭގެ ތެރޭގައި ޚުލާސާކޮށްފައިވާ ކުރު ރިސާލަތަކެއްވެއެވެ.

އެގޮތުން މިއީ ޝައިޚް އަބްދުލް ޢަޒީޒް އައްރައްޔިސް، އަހްލުއްސުންނާ ވަލް ޖަމާޢަތުގެ ޢަޤީދާ ވަރަށް ކުރުކޮށް ޚުލާސާކޮށް ދަލީލުތަކާއެކު ސާފުކޮށް އެއްކޮށް ޖަމްޢުކޮށްދެއްވާ ބައްސަވާ فصول في العقيدة (الرسالة الشامية) ގެ ނަމުގައި ލިޔުއްވާފައިވާ ކުރު ފޮތެކެވެ. އަޅުގަނޑުން މިފޮތް ތަރުޖަމާކުރުމުގައި އަސްލުކަމަށް ބޭނީ ދާރުލް މިންހާޖުން 1434ހ ގައި ނެރުއްވާފައިވާ މިފޮތުގެ ދެވަނަ ޗާޕެވެ. އަދި ފުޓުނޯޓުތަކުގައި އިތުރު ފައިދާއެއް އިންނަމަ އެކަން ބަޔާންކޮށްލައިފައިވާނެއެވެ. އަދި ޙަދީޘްތަކާއި އާޔަތްތައް މަސްދަރުން ފާހަގަކޮށް ލިޔެވިފައިވާނެއެވެ.

ދުޢާއަކީ الله ތަޢާލާ މިފޮތުން މަންފާކުރެއްވުމާ، އަދި އަހްލުއްސުންނާ ވަލްޖަމާޢަތުގެ ޢަޤީދާ ބަޔާންކުރުމުގައިވާ ފޮތްތަކުގެ ތެރެއިން ފައިދާހުރި ފޮތެއްކަމުގައި ލެއްވުމެވެ. އަދި ޢަޤީދާގެ އަސާސްތަކުގައި ފައިދާހުރި ފޮތްތަކުގައި ލެއްވުމެވެ.

މުޤައްދިމާ

ހުރިހާ ޙަމްދެއް ޙައްޤުވެގެންވާ ﷲ އަށް ޙަމްދުކުރަމުއްޔެވެ. އެކަލާނގެއަށް ޙަމްދުކުރަން ޖެހޭ ކަންތައް ގިނަ ޢަދަދު ނުކުރެވޭވަރެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް ކުރެވޭ ޙަމްދުވެސް ޢަދަދު ނުކުރެވޭވަރެވެ. ހުރިހާ ފަސްދެއް އޭގެ ފުރިހަމައި ނިޢުމަތާއި ވެސް އެކަލާނގެއަށެވެ.

ﷲ މެނުވީ ޙައްޤުވެގެން އަޅުކަންވާ އިލާހަކު ނުވާކަމަށް އަހުރެން ހެކިވަމެވެ. އެކަލާނގެ އެއްކައުވަންތަވެގެންވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއާ އެއްވަރު ޝަރީކެއްވެސް ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް ބައިވެރިޔަކުވެސް އަދި އެއްގޮތް އެއްޗެއްވެސް ނުވެއެވެ.

އަދި މުޙައްމަދުގެފާނީ އެކަލާނގެ އަޅާ އަދި ރަސޫލާކަމަށް އަހުރެން ހެކިވަމެވެ. ﷲ އެކަލޭގެފާނަށާއި އެކަލޭގެފާނުގެ އާލުންނާއި އަސްޙާބުބޭކަލުންނަށް ޞަލަވާތާއި ސަލާމް ލައްވާށިއެވެ.

އެއަށްފަހު ދަންނަވަމެވެ!

މިއީ ޝާމްކަރައިގެ އަހުލުވެރިންނަށް އަހުރެން ލިޔުނު ކުދި ރިސާލާއެކެވެ. އެމީހުންނަކީ ނަޞާރާއިންގެ އިސްތިޢުމާރާއި ދަށުން އެއަށްފަހު ބާޠިނީންގެ ބައިގަނޑެއްކަމުގައިވާ ދުރޫޒީންނާއި ނުޞައިރީން އިސްތިޢުމާރު ކުރުމަށްފަހު އެމީހުންގެ ބިމާއި ގެދޮރު ވެރިވި މީހުންނެވެ. އެކަންކަމާ ވިއްދައިގެން އެކަމަށް ފިތުނަކަމާއި، އިސްތިޢުމާރީންގެ އަސްލުކަމާއި ފުރުޢުކަމުން ދީނީ ކަންތައް ބަދަލުކުރުވުންވަނީ ލިބިގެންފައެވެ.

ރިސާލާ ބައްލަވާ ދުވަހު އަލްއާ އެކަންކަމަކާ ސުވާލުކުރުވުން ކަންކަމާގުޅޭ ޢަޤީދާއާ ގުޅޭގޮތުން ޝާމުގެ އަހުލުވެރިންނަށް އެނގުން ލާޒިމު ޢަޤީދާގެ އަހުލުވެރިންގެ ކަންތައް ދީނުގެ ރުކުނުތަކެއް ކަމުގައިވާ. އަދި ނަބީބޭކަލުން ނަބިއްޔުންނާއި ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީ ބާވައިލެއްވި ކިތާބުތަކުގައި، އަދި މުޙައްމަދު ނަބިއްޔާ މުބާރަކު ﷺ ގެ މަތިން ބާވައިލެއްވުނު ސުންނަތުގައި ކުރެވުނު ރަސޫލުންގެ އެއް ބުނުމެއް ކަމުގައިވާ، އަޤީދާގެ މައްސަލަތަކުގައި އެކަލާނގެ ޙައްޤުގާ ދީނެއް ފުރިހަމަވެއެވެ.

﴿شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحًا وَٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِۦٓ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓ ۖ أَنْ أَقِيمُوا۟ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا۟ فِيهِ ۚ﴾ [الشورى: 13]

މާނައީ: "ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިން، އަލްލާހުގެ ޝަރީޢަތު ކަށަވަރު ދިނަކަ، އަލްލާހުގެ ނަބީބޭކަލުން ވަޙީއްތަކެއް ކަށަވަރު ދިނުމެވެ. އަދި ޔަމަންއިޙާނު ކަލާގެކަލުން ވަޙީ ކަށަވަރު ދިނުމެވެ. އަދި އިބްރާހީމުގެ ނަބީބޭކަލުންނާއި، މޫސާގެ ނަބީބޭކަލުންނާއި، ޢީސާގެ ނަބީބޭކަލުން ވަޙީއްތަކެއް ކަށަވަރު ދިނުމެވެ. (އެ ވަޙީއްތަކެއް) ޔަހޫދީން ދީން ދޫކޮށް ކަށަވަރެވެ! އަދި އެގޮތަށް ޔަހޫދީން ބައިބައިވެގެންގޮސްގެން ވަކިވީއެވެ!"

ޝަރުޢުތަކާއި އެދުރުންތަށް ޖަހަލުމާއްދާ، ހަމަ ނަފްސުގެ އެދުރުންތަށް (ބޮޑާކަމެއް) ވެސް ޖަހާލާނުދީއެވެ. އަދި އަދިއްޗަ އެދުރުންތަށް ޖަހަލުމާ، ތަކުރާރާތަށް އެކި ފަތުތަކުގެ ދީނެއްވެ. އަދި ތަކުރާރާތަށް ޖަހަލުމުގެ ސަބަބުން، ޢިލްމުވެރިކަމާއި ފިކުރާތަށް ޖަހާނުނަވާގެ ދީނެއްވެ. ޒަހަބު ބަޔާ، އެބަޔާގެ އަރުވެރިންގެ ގޮތުގައިވާއި އަދި އެހޫން މިހުންގެ ގޮތުގައި ބަޔަކަށްވެގެން ދީނެއް ހިނދު: ތަޢުލީމުތަކާއި ޝަރީޢަތަކުން ތިރި ޖަބޫލުކުރުވުން، އަދި ބަދިޤީތަކާއި އާރޮތަކަށް ބާރުންކޮށްގެން ކަންހެސްތަކަށް އަކަކުރުވު ގޮތެއް ގަނޑުން ހެސްތަކެއްގެންދީއެވެ! ދަންނަވާ ހުރަތަށް ދަރުބާރު އަތް ހުރަސް ދަމުހަތަކުގައި ކަރުމަކާ ހުރިގޮތަކަށް އެކަން ހެސްތަކޮށްކަށަ: ދަން އެހެނިހެން ހުރުސް އަދި ހެމަނުދަރަ އެކަން މާހެސްތަކަ ލިބިގެން ވިއެވެ. ޝަރުޢަތާއި ޝަރީޢަ ފުރިދުކުރުގެންނަވާ ދިހާތަކުރާވެ. ހެސް ޝަރީޢަތްތެރި (ބަޔަކުދީތަކީ) ހަމަ ޝަރުޢަތަކަވެ. ދަން އެއަށްހެސް އެކަން ވަސީލަވެ. ޝަރީޢަތާކަމަ ހުރިގޮތެއް އެކި ބަޔަކާ ބަލާބަލާ ކަމުގައިވެއެވެ. ދަން އެކަމާ އަށްދު ކުރިން އާކަމާ ބަހަ ބަރަވާ ހުރަސް އަށް ބަދަލެއް ދަލްކަމަ މިސްބަކަން އޭގައި ހިފައެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައެވެ:

﴿أَفَكُلَّمَا جَآءَكُمۡ رَسُولُۢ بِمَا لَا تَهۡوَىٰٓ أَنفُسُكُمُ ٱسۡتَكۡبَرۡتُمۡ فَفَرِيقٗا كَذَّبۡتُمۡ وَفَرِيقٗا تَقۡتُلُونَ ٨٧﴾ [البقرة: 87]

މާނައީ: "ފަހެ، ޔަހޫދީންނަށް ނަބިއްޔުން ކަމަށް ގެންނަވާ ކަލާމެއްގެން ޔަހޫދީންގެ ގޮތަށް ތަސްލީމު ވެއްޖެއްޔާ ކަލްމަ ހިނދެއްގައި (އެބައިމީ އިޤުބާލުދީ) ޔަހޫދީން ބޮޑާވެގެންނުވީ ހެއްދެވެ؟ ފަހެ، ޔަހޫދީން އެބަ ބަޔަކު ނަސޫލުން ދޮގުކުރީއެވެ. އަނެއްބައި ނަސޫލުން ގަތުލުކުރީއެވެ."

ފަހެ އަލްލާހުގެ ދީނުކުރުމަށްފަހުއި، ކަމަށްކުރާކަމެއްކުރުގެ އެޒަށް: ކަމުދަ ދެން އެއަށްފަހު ދަރުމަތަކަށް ކުރުގައިވީ ދެން ބެހޭބަރަކާ ހަމަދަ ކަމުގައިވެއެވެ. ފަހެ އެމީހުން ހަމަ ދުރުވަނީ ޝަރީޢަތުގެ ކަމެއް ހުރިހާ ދީނެއްވެ.

الله ތަޢާލާ އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ މައްޗަށް ޙައްޤާއި ހިދާޔަތުގެ ބާވައިލެއްވިއެވެ. އެހެއްނު ސަފު ޒާހިބްކަން ހުދަން ބާރުނުވެއްޖެ ދިނާ؛ ގަހަ ބުއްދިއާއި ވިސްނުންތަކުން އެހެއްނު ހިލަނބަހައްޓާ ކުރިން އާދޭ އަނގަ ކުރިންވީ އަސްލުތަކުން އަނގަބަހިކަމުން ވަޑައިގަތެވެ! ޤަހަ ވަރިވަނީ ގްނިފަދައިންނެވެ. ބުއްދިބައްވަނީ ކަންތަކުގެކަން ފިދައިންނެވެ. الله ވަނީ ބާވައިލައްވާ އުނަގަންނަވައި ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ހިތްޖެހުމަށް ލައްވައެވެ.

ދީން އެއަށްފަހު ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް ބޭރުވެރީ ބަރަކާތްތަކުން ފަހުގެ ބަރަކާތުގެ ލާހިބަށް. ޙިސާބުގައި ދިނުނުވާ ފަހަރަކު ދީނުގެ އެކިކަހަލަ ޗަލައްވާ ޒަމާނުގައެވެ. އެވަގުތު ގިނަގުނަ ބުރަދަވަ ކަންވަރަކަށް ބޭރުވި އަސްލަކުވެ ތަހުކީކަމެއްވެ. ދީން އެއަށްފަހު ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް. ދީން ބަރަކާތްތަކުގެ ފޯރުވީއެވެ. މުސްލިމުގެ ބޭރުވެރިކަމުން، އަބަދު މުސްލިމުގެ ސަބަބުން ރިވާކުރައްވައިގެ ކިބައިން ވިދާޅުވިއެވެ:

الله ގެ ރަސޫލާ ﷺ ހަދީޘްކުރައްވައިގެ:

«أَنَا أَمَنَةٌ لِأَصْحَابِي، فَإِذَا ذَهَبْتُ أَتَى أَصْحَابِي مَا يُوعَدُونَ، وَأَصْحَابِي أَمَنَةٌ لِأُمَّتِي، فَإِذَا ذَهَبَ أَصْحَابِي أَتَى أُمَّتِي مَا يُوعَدُونَ» [1]

މާނައީ: "މިތަންކަށާއަކީ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަސްހާބުބޭކަލުންނަށް ރައްކާތެރިކަމެވެ. ދީންފަހަ މިތަންކަށާއަކީ ނުހިމެނޭސްފާނަށް މިތަންކަށާއަކީ އަސްހާބުބޭކަލުންނަށް ވަޢުދުކުރެވިފައިވާ ކަންތައް އައިސްނައިސް އަސްހާބުބޭކަލުން. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަސްހާބުބޭކަލުންނަކީ އުއްމަތަށް ރައްކާތެރިކަމެވެ. ދީން ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަސްހާބުބޭކަލުން ފުރައިގެންނެވުމަށް: އަސްހާބުންގެ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތަށް ވަޢުދުކުރެވިފައިވާ ކަންތައް (ފިތުނަތައް ހިނގުމަށް މަޢާފުނުވާނެ) އައިސް ލަގަތްވާނެ ފަހަރެވެ."

އިހުސާނަސް ވަނީ -ދީނާއި ސުންނަތާ- މަތިން ދިޔަ ނުތަނަވަސްވާނެވެ.

﴿هُوَ ٱلَّذِى بَعَثَ فِى ٱلْأُمِّيِّـۧنَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا۟ عَلَيْهِمْ ءَايَـٰتِهِۦ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلْكِتَـٰبَ وَٱلْحِكْمَةَ﴾ [الجمعة: 2]

---

[1] صحيح مسلم: 2531

މާނައީ: "އުއްމީންގެ ތެރެއަށް، އެއުރެންގެ ތެރެއިން ރަސޫލަކު ފޮނުއްވީ އެކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެ އާޔަތްތައް އެއުރެންގެ މައްޗަށް އެކަލޭގެފާނު ކިޔަވައިދެއްވައެވެ. އަދި އެއުރެން ޠާހިރު ކުރައްވައެވެ. އަދި ފޮތާއި، ޙިކުމަތް އެއުރެންނަށް އުނގަންނައިދެއްވައެވެ."

އެހެރި ފިޔަވައި އެހެން އެއްޗަކުން ދީނުގައިވާ އިލްމީ ޘާބިތުކަމެވެ.

އަދި ވަޙީ ފަހުމުވެ ދޭހަވުން އެންމެ ސައްޙަވެގެންވަނީ: ސަޙާބީންގެ ފަހުމެވެ. އަހަރުމެން ދިކުރުކުރާރުއީ ވަޙީއިން ދަލީލުކޮށް، އަދި ސަޙާބީންގެ ފަހުމު އޭގެ މައްޗަށްވި، އަދި އެންމެ ރަނގަޅުގޮތާ ގެރަނުތައް އެކަންތަކުގެ މައްޗަށް އިއްތިބާޢުވީ ކަންތައްތަކެވެ. **އެގޮތުން ބުންނަމެވެ:**

ފުރަތަމަ ފަޞްލު: އިސްލާމްދީނަކީ ހުރިހާ ނަބިއްޔުންގެ ދީންކަމާއި ތައްކާކުރެވިގެން ޖެހިގެންވާ ދީންކަން

އިސްލާމްކަމަކީ: އެއްކައުވަންތަވެގެންވާ ﷲ ގެ ދީނެވެ. އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން އިންސިއެއްވިޔަސް އަދި ޖިންނިއެއްގެ ކިބައިން ވެސް އެނޫން ދީނެއް އެކަލާނގެ ޤަބޫލު ނުކުރައްވައެވެ. ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَـٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ﴾ [آل عمران: 85]

މާނައީ: "ދީނެއްގެ ގޮތުގައި އިސްލާމްދީން ފިޔަވައި އެހެން ދީނެއް ހޯދައިގަންނަ މީހާ؛ ފަހެ އޭނާގެ ކިބައިން އެކަން ޤަބޫލު ނުކުރައްވާނެއެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿إِنَّ ٱلدِّينَ عِندَ ٱللَّهِ ٱلْإِسْلَـٰمُ﴾ [آل عمران: 19]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ﷲ ގެ ހަޟްރަތުގައި ދީނަކީ އިސްލާމްދީނެވެ."

އަދި އިސްލާމްކަމަކީ: ހުރިހާ ނަބިއްޔުންގެ ދީނެވެ. ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿وَمَآ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِىٓ إِلَيْهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾﴾ [الأنبياء: 25]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންއިލާހު ފިޔަވައި އެހެން އިލާހަކު ނުވާކަމަށް އެރަސޫލާއަށް ވަޙީ ނުކުރައްވާ އެއްވެސް ރަސޫލަކު، ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިންވެސް ތިމަންއިލާހު ނުފޮނުއްވަމެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން (ހަމައެކަނި) ތިމަންއިލާހަށް އަޅުކަން ކުރާށެވެ!"

އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿إِنَّآ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ كَمَآ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰ نُوحٍ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ مِنۢ بَعْدِهِۦ ۚ وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰٓ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْمَـٰعِيلَ وَإِسْحَـٰقَ وَيَعْقُوبَ وَٱلْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَـٰرُونَ وَسُلَيْمَـٰنَ ۚ وَءَاتَيْنَا دَاوُۥدَ زَبُورًا ﴿١٦٣﴾ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَـٰهُمْ

عَلَيْكَ مِن قَبْلُ وَرُسُلًا لَّمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ ۚ وَكَلَّمَ ٱللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا ﴿١٦٤﴾ رُّسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى ٱللَّهِ حُجَّةٌۢ بَعْدَ ٱلرُّسُلِ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦٥﴾ [النساء: 163-165]

މާނައީ: "ނޫހުގެފާނަށާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ ފަހުން ތިއްބެވި ނަބިއްޔުންނަށް، ތިމަންއިލާހު ވަހީ އިއްވެވުމުގައިވެސް، ހަމަހަމަވާހެން، ތިމަންއިލާހު ކަލޭގެފާނަށްވެސް ވަހީ އިއްވެވީމެވެ. އަދި، އިބްރާހީމުގެފާނަށާއި، އިސްމާޢީލުގެފާނަށާއި، އިސްޙާޤުގެފާނަށާއި، ޔަޢުޤޫބުގެފާނަށާއި، އަސްބާޠުންނަށާއި، ޢީސާގެފާނަށާއި، އައްޔޫބުގެފާނަށާއި، ޔޫނުސްގެފާނަށާއި، ހާރޫނުގެފާނަށާއި، ސުލައިމާނުގެފާނަށްވެސް، ތިމަންއިލާހު ވަހީ އިއްވެވީމެވެ. އަދި، ދާވޫދުގެފާނަށް ތިމަންއިލާހު ޒަބޫރު ދެއްވީމެވެ. ކުރިން އެ ރަސޫލުންގެ ވާހަކަ، ތިމަންއިލާހު ކަލޭގެފާނަށް ކިޔައިދެއްވާފައިވާ ރަސޫލުންނާއި، ކަލޭގެފާނަށް އެ ރަސޫލުންގެ ވާހަކަ، ތިމަންއިލާހު ކިޔައިދެއްވާފައިނުވާ ރަސޫލުންނެވެ. ދުވޮރިއައްސި ﷲ މޫސާގެފާނާ ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވިއެވެ. އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރު ދެއްވާ، އަދި އިންޒާރު ކުރައްވާ ރަސޫލު ބޭކަލުންނެއް ފޮނުއްވީމެވެ. (އެއީ) ރަސޫލުން ފޮނުއްވުމަށްފަހު، ﷲ ގެ ޙަޟްރަތުން މީސްތަކުން ދައްކާނެ ހުއްޖަތެއް ލިބިގެން ނުވުމަށްޓަކައެވެ. ޢަޒީޒުވަންތަ ޙަކީމުވަންތަ ކަލާނގެ ކަމުގައި ﷲ ވޮޑިގެންވެއެވެ."

އަދި ﷲ ތަޢާލާ އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ ނޫޙުއާއި، އިބްރާހީމުއާއި، އިސްޙާޤުއާއި، ޔަޢުޤޫބުއާއި، ދާވޫދުއާއި، ސުލައިމާނުއާއި، އައްޔޫބުއާއި، ޔޫސުފުއާއި، މޫސާއާއި، ހާރޫނުއާއި، ޒަކަރިއްޔާއާއި، ޔަޙްޔާއާއި، ޢީސާއާއި، އިލްޔާސުއާއި، އިސްމާޢީލުއާއި، އަލްޔަސަޢުއާއި، ޔޫނުސްއާއި، ލޫޠުގެ ވާހަކަ ޛިކުރުކުރައްވާފައި އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿أُولَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ هَدَى ٱللَّهُ ۖ فَبِهُدَىٰهُمُ ٱقْتَدِهْ ۗ﴾ [الأنعام: 90]

މާނައީ: "އެބޭކަލުންނީ، ﷲ، ތެދުމަގު ދައްކަވައި ދެއްވި ބޭކަލުންނެވެ. ފަހެ، އެބޭކަލުންގެ ތެދުމަގަށް ތަބާވާށެވެ."

ނަބިއްޔުންގެ ދީން އަސްލުކަމުގައި (އަސާސީކަމުގައި) އިއްތިފާޤުވެއެވެ. އަދި ބައެއް ފުރޫޢު ކަންކަމުގައި ތަފާތުވެއެވެ. ޝަރީޢާ ފުރޫޢު ކަންކަމުގައިއެއް ނޫނެވެ. ފުރޫޢު ކަންކަން ބަދަލުވެއެވެ. އެކަމަކު އަސްލުތައް ބަދަލެއް ނުވެއެވެ. އެހެނީ ﷲ ތަޢާލާ ބަނީ އިސްރާއީލު މީހުންގެ ގޮތުން މޫސާގެފާނާއި ޢީސާގެފާނު ފޮނުއްވިއެވެ. އަދި ޢީސާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުން އިންޖީލުން، މޫސާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުން

ތައުރާތުގައިވާ ބައެއް ކަންކަން އެކަލާނގެ މަންސޫޚު ކުރެއްވިއެވެ. އީސާގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ ޤައުމުގެ މީސްތަކުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ:

﴿وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ ٱلتَّوْرَىٰةِ وَلِأُحِلَّ لَكُم بَعْضَ ٱلَّذِى حُرِّمَ عَلَيْكُمْ ۚ وَجِئْتُكُم بِـَٔايَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿٥٠﴾﴾ [آل عمران: 50]

މާނައީ: "އަދި، (ތިމަންކަލޭގެފާނު މިވަޑައިގަތީ) ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން ބާވައިލެއްވި ތައުރާތު ތެދުކުރާ ބޭކަލެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް (މީގެކުރިން) ޙަރާމްކުރެއްވި ބައެއް ތަކެތި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހަލާލު ކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ތިމަންކަލޭގެފާނު މި ވަޑައިގަތީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ފަރާތުން އާޔަތަކާއެކުގައެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން، اللهއަށް ތަޤްވާވެރިވާށެވެ! އަދި، ތިޔަބައިމީހުން، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންވާށެވެ!"

މޫސާގެފާނާއި އީސާގެފާނަކީ އެއް އުއްމަތެއްގައި ފޮނުއްވުނު ދެނަބިއްޔުންނެވެ. އެއާއެކުވެސް އެދެބޭކަލުންނަށް ދެއްވުނު ބައެއް ޝަރުޢީ ކަންކަން ތަފާތުވިއެވެ. ދެން އެދެބޭކަލުން ފިޔަވައި އެހެން ބޭކަލުން އަދި ކޮންފަދަހެއްޔެވެ!؟

ދެން އަހްލުކިތާބުގައި އެހެން ތަބްދީލުކޮށް ބަދަލުކުރުން ހިމެނެ އެއްވެސް ޝަރީޢަތެއް ބާޠިލްވެގެން ނުވެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلْوُۥنَ أَلْسِنَتَهُم بِٱلْكِتَـٰبِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ ٱلْكِتَـٰبِ وَمَا هُوَ مِنَ ٱلْكِتَـٰبِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِندِ ٱللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِندِ ٱللَّهِ ۖ وَيَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ ٱلْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾﴾ [آل عمران: 78]

މާނައީ: "ފޮތުން ބައެއްކަމަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހީވުމަށްޓަކައި އެއުރެންގެ ދުލުތަކުން އޮޅުވާލައި، ބަދަލުކޮށްލައިގެން ފޮތުން ކިޔައިދޭ ބަޔަކު އެއުރެންގެ ތެރޭގައިވެއެވެ. އަދި، ފޮތުން ބައެއްނޫންކަމުގައިވާ ބާރުގައި އެއީ، الله ގެ ޙަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވި އެއްޗެއްކަމަށް އެއުރެން ބުނެއެވެ. އެއީ، اللهގެ ޙަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވި އެއްޗެއް ނޫނެވެ. އަދި، އެއުރެން ދަނެގެން الله އަށް ދޮގުބަސްތައް ބުނަނީއެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿يُحَرِّفُونَ ٱلْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِۦ﴾ [النساء: 46]

މާނައީ: "ކަލިމަތައް އެއްޗެހިތަކުގެ މަޤާމުތަކުން އެއްކޮށް ބަދަލުކޮށް ތަހްރީފުކުރެއެވެ."

ދެންފަހެ ޔަހޫދީން މިސްކީނުންނާ ބަޔަކު ވާސިލުވުމާ ދެމެދު ހުރަސްއެޅިގެންދިޔައެވެ. އަދި الله އިބާދަތްކުރުމި ގޮތަކަށް. އަދި އިސްލާމްދީނާ ހަމައަށް ދީނެއް ނުވާނެކަމަށް ގަބޫލުކުރެއެވެ: އާ ނަބިއްޔަކު ނުވާނެއެވެ. ދީން الله ވަޙީކޮށް، މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم ގެ ނަބިއްޔަކަށް ގެނެސްދެއްވި ދީން އަރުވައި ބާޠިލުކުރައްވައިފިއެވެ. ފަހެ އެކަލާނގެ ދީން ޤަބޫލުކުރައްވާނީ އިސްލާމްދީނެވެ. އަދި ބަޔަކު ދީނެއްގެ ނޫނެވެ.

﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَـٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى ٱلْـَٔاخِرَةِ مِنَ ٱلْخَـٰسِرِينَ ﴿٨٥﴾﴾ [آل عمران: 85]

މާނައީ: "ދީނެއްގެ ގޮތުގައި އިސްލާމްދީން ފިޔަވައި އެހެން ދީނެއް ހޯދައިގަންނަ މީހާ؛ ފަހެ އޭނާގެ ކިބައިން ޤަބޫލުކުރައްވާނުވާނެއެވެ. އަދި އޭނާ އާޚިރަތުގައި ވާހުށީ ގެއްލުން ލިބިގަތް މީހުންގެ ތެރެއިންނެވެ."

އަދި އެކަލާނގެ ރިސާލަތަކީ ހުރިހާ އުއްމަތްތަކަށް- އިންސީންނާއި ޖިންނީންނާއި، އަރަބިންނާއި އަޖަމިންނަށް- ވާ ރިސާލަތެއްކަމުގައި އެކަލާނގެ ޚަބަރުދެއްވިއެވެ:

﴿وَمَآ أَرْسَلْنَـٰكَ إِلَّا كَآفَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا﴾ [سبأ: 28]

މާނައީ: "އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރު ދެއްވާ ބިރުވެރިކަމުގެ ހަބަރު ދެއްވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައި މެނުވީ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު މުޅި އިންސާނުންނަށް ފޮނުއްވާފައި ނުވަމެވެ."

އަދި ސަހީހުގައި އަބޫ ހުރައިރާ رضي الله عنه ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ: الله ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ވިދާޅުވިއެވެ:

«وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٌّ وَلَا نَصْرَانِيٌّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ» [2]

މާނައީ: "މުޙައްމަދުގެ ނަފްސު އޮތް އިލާހުގެ ޤަސަމްކުރަމެވެ! ހަމަ ފިޔަވަޅުވަމެވެ! މި އުއްމަތުގެ އެއްވެސް މީހަކު -ޔަހޫދީއަކުވިޔަސް ނަޞާރާއަކުވިޔަސް- ތިމަންނާގެ ހަބަރު އަޑުއަހާ ދެން

(2) صحيح مسلم: 153

ތިމަންކަލޭގެފާނު ރަސޫލުކަމާގެން ފޮނުއްވުނު ކަންތަކަށް އީމާންނުވާ ހާލު މަރުވެއްޖެނަމަ؛ ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން މެނުވީ އޭނާ ނުވެއެވެ."

އަދި الله ތަޢާލާވަނީ ތަޣުޔީރުކުރެވުމާއި ބަދަލުވުންތަކުން ޤުރުއާން ރައްކާތެރިކުރައްވާފައިވެއެވެ:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا ٱلذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَـٰفِظُونَ ۝٩﴾ [الحجر: 9]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، ޛިކުރާން ބާވައިލެއްވީ، ތިމަންއިލާހުވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންއިލާހު އެ ޛިކުރާން ރައްކާތެރިކުރައްވާނީމެވެ."

ދެވަނަ ފަސްލު: ޤުރްއާން ތަފްސީރުކުރެއްވީ ސުންނަތާއި ބަޔާނިންގެ ލަފުޒާއި މަޢްނަ ޤިޔާސުން

الله ތަޢާލާ، އެކަލާނގެ ފޮތުގައި، އަދި އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ސުންނަތުގައި އެކަލާނގެ ދީނީ އިސްލާމްދީން ތަފްސީރުކުރައްވާ އަދި ދީނުގައި އެކަލާނގެ މުރާދުކުރެއްވި ގޮތަކީ ކޮބައިކަން ބަޔާން ކުރައްވާފައެވެ. މިސްކީނުންގެ ތެރޭގައި الله ގެ ނަބިއްޔާއަށް ވަޙީ ކުރަނު ބޮޑު މަޤްޞަދު ބާކީވެއް ނުވެއެވެ. އެއާއެކުވެސް އެކަލާގެފާނަކީ ހަމައެކަނި އެކަލާގެފާނުގެ ވަޙީ ރަސޫލުކަން ފޯރުކޮށްދިނުމާ ބާކީވާ ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ بَلِّغْ مَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ﴾ [المائدة: 67]

މާނައީ: "އޭ ރަސޫލާއެވެ! ކަލޭގެފާނުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުން ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވުނު ތަކެތި ފޯރުކޮށްދެއްވާށެވެ."

އަދި ނަބިއްޔާގެ މަސްއޫލިއްޔަތަކީ ފޯރުކޮށްދެއްވުމާއެކު ބަޔާންކޮށްދެއްވުމެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿وَمَا عَلَى ٱلرَّسُولِ إِلَّا ٱلْبَلَـٰغُ ٱلْمُبِينُ ۝٥٤﴾ [النور: 54]

މާނައީ: "ބަޔާންވާގޮތަށް ފޯރުކޮށްދެއްވުން މެނުވީ ރަސޫލާގެ މައްޗަކު ނުވެއެވެ."

ދީން އެއްކޮށްފަ ބަޔާންކޮށްދެއްވީ ހަމަ الله ގެ ރަސޫލުންނެވެ.

﴿فَإِذَا قَرَأْنَـٰهُ فَٱتَّبِعْ قُرْءَانَهُۥ ۝١٨ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُۥ ۝١٩﴾ [القيامة: 18–19]

މާނައީ: "ފަހެ، ތިމަންއިލާހު (ޖިބްރީލުގެ މަގުން ކިޔަވައިދެއްވުމުން) އެ ޤުރްއާން ކިޔަވައިދެއްވާހިނދު، ފަހެ، ކަލޭގެފާނު އެ ކިޔަވައިދެއްވުމަށް ތަބާވާށެވެ. ދެން ހަމަކަށަވަރުން، އެ ޤުރްއާން ބަޔާންކޮށްދެއްވުމަކީ ވެސް ތިމަންއިލާހުގެ މަތީގައެވެ."

އެހެންކަމުން ސުންނަތަކީ الله ގެ ރަސޫލުން އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާއަށް ވަޙީއެކެވެ:

﴿وَمَا يَنطِقُ عَنِ ٱلۡهَوَىٰٓ ۝٣ إِنۡ هُوَ إِلَّا وَحۡيٞ يُوحَىٰ ۝٤﴾ [النجم: 3–4]

މާނައީ: "އަދި އެކަލޭގެފާނު އަމިއްލަ އެދުމުން ވާހަކަނުދައްކަވައެވެ. އިއްވެވިގެންވާ ވަޙީއެއްކަމުގައި މެނުވީ އެނުވެއެވެ."

ފަހެ ނަބިއްޔާ ﷺ އާ ސުވާލެއް ކުރެވި، އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ވެރި ރައްބުގެ ބަސްފުޅުން އެކަމުގައި ޖަވާބެއް އިސްވެ އެކަމުގައިވާނަމަ؛ އެކަލޭގެފާނު ޖަވާބުދެއްވައެވެ. އެހެންނޫނީ ވަޙީ އަންނަންދެން އިންތިޒާރުކުރައްވައެވެ.

މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ފަރުމާއި އެންމެ ގާތްވެގެންވާ މީހުންނަކީ އެކަލޭގެފާނުގެ ޞަޙާބީންނެވެ. އަދި އެބޭކަލުން ޤުރުއާން ފަހުމުކުރެއްވީ ދަރަނިކުރައްވާ ގޮތަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވިއެވެ. ދީނުގައި ކަންކަން ބަޔާންކުރެއްވި ނުވަތަ ބަޔާންކުރެއްވުމުގައި ﷲ ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތަކަށް ޝަރުޢުކުރުމުގެ މިލްކުވެރިކަންވާކަމަށް ބުނެދޭ މީހާ؛ ފަހެ ﷲ ގެ ރުބޫބިއްޔަތުގައި ޝަރީކުކޮށްފިއެވެ. މިއީ އެކަމުގައި ހިމާޔަތް ނުވާނޭ ކުފުރެއް އަދި ޝިރުކުކަމެވެ.

ފަހެ ﷲ ތަޢާލާގެ ކަލާމްފުޅުގައި އެކަލާނގެ މުރާދުކުރައްވާ މާނައާއި ގޮތުން މެނުވީ އެކަލާނގެ ފޮތް ބާވައިލައްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ މާނަ، އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ ޝަރުޢީ ބޭނުންކުރެއްވި ބަސްތަކުގެ މާނައި އެކަލާނގެ މުރާދު ތަފްސީރު ނުކުރެވޭނެއެވެ. ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގައި ދެ ކަމެއް ނަ ޝަރުޢީ ލަފުޒުގެ އެއިން އިސްތިންބާޠުކުރާ (ބުނެދެއްވާކަމާއި ކަންކަން) ނަގަނީއެވެ:

ފުރަތަމައީ: ޝަރަޢީ ބަހާއި އެބަހުގައި އެކަލާނގެ ބޭނުންކުރެއްވި ލަފުޒު ދެކެގެން އަންނަންދެން ބަލާ ނުވާނެއެވެ.

ދެވަނައީ: ޢުރުފުގައި ސަރީޙަކަން ޤާބިލުވާ މާނައިން ޝަރުޢީކުރުމެވެ.

ފަހެ ﷲ އަކީ ނިސްބަތްކުރާ ކޮންމެ ކަމަކީ އަދި (ބަޔާނާއި ކަމެއް) އެކަލާނގެއަށް ވާކަމެއް ނޫނެވެ. އަހުލު ކިތާބާއި ސުންނަތުގެ (އަލްޢަޤީދާ ސަމްޢިއްޔާތު) ދީނުގެ ބަޔާނު ކަންކަން ނިސްބަތްވާކަމަށް (ބުނެދެއްވާކަމާއި ކަންކަން ނޫނީ) އިސްތިންބާޠުކުރުމުގައި ގަދަކަމުން އަދި (ސަމްޢިއްޔާތު ބަޔާންކުރާ) މަތިކަމު ކަންކަން އަސްބާބުފަދައިގެން މަޢުރިފަތުލިއެވެ. ﷲ ތަޢާލާ ފޮތުގެ އަޚުލާޤީ ޝަރުޢީ ވަހީކުރައްވައިވެ:

﴿وَإِنَّ مِنۡهُمۡ لَفَرِيقٗا يَلۡوُۥنَ أَلۡسِنَتَهُم بِٱلۡكِتَٰبِ لِتَحۡسَبُوهُ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَمَا هُوَ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنۡ عِندِ ٱللَّهِ وَمَا هُوَ مِنۡ عِندِ ٱللَّهِۖ وَيَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ ٱلۡكَذِبَ وَهُمۡ يَعۡلَمُونَ ٧٨﴾ [آل عمران: 78]

މާނައީ: "ފޮތުން ބައެއްކަމަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހީވާނޭގޮތަށް އެއުރެންގެ ދޫތަކުން އޮޅުވާލައި، ބަދަލުކޮށްލައިގެން ފޮތުން ކިޔައިދޭ ބަޔަކު އެއުރެންގެ ތެރެއިން ވާކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި، ފޮތުން ބައެއްކަމުގައި ނުވާ ހާލުގައެވެ. އަދި، އެއީ الله ގެ ހަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވި އެއްޗެއްކަމުގައި އެއުރެން ބުނެތެވެ. އެއީ، الله ގެ ހަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވި އެއްޗެއް ކަމުގައި ނުވާ ހާލުގައެވެ. އަދި، އެއުރެން ދަނެތިބެ الله އާމެދު ދޮގުބަސްތައް ބުނަނީއެވެ."

އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައި އެވަނީ "އެމީހުންގެ ދޫތަކުން ފޮތް ކިޔެވުމުގައި އޮޅުވާލުމެވެ." ފޮތެވެ. އެހެން އެއްޗެއްގެ ވާހަކައެއް ނޫނެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުން އެއީ ފޮތުންވާ އެއްޗެއްކަމުގައި ހީކުރުމަށެވެ. އެއީ އެފޮތާ އެކަން ކައިރިވެސް ބޮޑުކަމުންނެވެ. މަގުފުރައްދުމުގައި މިއީ މިންވަރަކަށްދާކަން (އަންގައިދިނުމަށެވެ.)

ތިންވަނަ ފަޞްލު: މުޝްރިކުންގެ ސަރަކަށިކަމާއި ކަލާނާއި އަދި ދުނިޔަވީގޮތުން ފައިދާވާ އެކަން ނަޖިސްވާކަން

ﷲ ގެ ހައްގަކީ: އަޅުކަމުގެ ހުރިހާ ވައްތަރުތަކުން އެކަލާނގެ އެއްކައުވަންތަކުރުމެވެ. ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ ﴾ [البقرة: 163]

މާނައީ: " އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ އިލާހަކީ އެއްކައުވަންތަ އިލާހެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި ހައްގު އިލާހަކު ނުވެއެވެ. އެއީ ރަޙްމާންވަންތަ ރަޙީމުވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި ހިތާއި ދުލާއި ގުނަވަންތަކުގެ ހަމަހަމަކުގައި އެކަލާނގެ އާއެކު އެހެން ފަރާތެއް ބައިވެރި ނުކުރުމެވެ. ﷲ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۖ﴾ [النساء: 36]

މާނައީ: "އަދި ތިޔަބައިމީހުން ﷲ އަށް އަޅުކަންކުރާށެވެ. އަދި އެކަލާނގެއާ އެއްވެސް އެއްޗެއް ބައިވެރި ނުކުރާށެވެ."

ބޮޑު ޝިރުކަކީ ދެން އިންސާނަކަށް އެއްވެސް ހެޔޮކަމެއް ނުދާވަރަށް ބޮޑެވެ.

﴿وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾ [الزمر: 65]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، ކަލޭގެފާނަށާއި، ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގެ ރަސޫލުންނަށް ވަޙީ ކުރެވިގެންވެއެވެ: ކަލޭގެފާނު ޝިރުކުކުރެއްވިނަމަ ކަލޭގެފާނުގެ ޢަމަލުތައް ބާޠިލު ވެއްޖެއިސްކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި ފަހުން ކަލޭގެފާނު ވާހުރީ ގެއްލުންވެރިވާ މީހުންގެ ތެރެއިންކަން ކަށަވަރެވެ."

މިއީ އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު ﷺ އަށް ވާ ޚިޠާބެކެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނުންވެސް ދަށުގައިވާ މީހުން އަދި ކޮންފަދަވަރަކަށްތޯއެވެ؟

އަދި الله ތަޢާލާ އެކަލާނގެ އަޅާއަށް ޝިރުކުގެ ފާފަ ނުފުއްސަވައެވެ. ތައުބާވެގެން މެނުވީއެވެ.

﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ﴾ [النساء: 48]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، الله، އެކަލާނގެއާ ޝަރީކު ކުރުމުގެ ފާފައެއް ނުފުއްސަވާނެއެވެ. އެނޫން ފާފައެއް، އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ މީހަކަށް ފުއްސަވާނެއެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ثُمَّ مَاتُواْ وَهُمۡ كُفَّارٞ فَلَن يَغۡفِرَ ٱللَّهُ لَهُمۡ ٣٤﴾ [محمد: 34]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، ކާފަރުވެ، الله ގެ މަގުން (އެހެންމީހުން) އެއްކިބާކޮށް، ދެން ކާފަރުންކަމުގައި ވެގެންތިބެ މަރުވި މީހުން (ދަންނާށެވެ!) ފަހެ، الله، އެއުރެންނަކަށް ފާފައެއް ނުފުއްސަވާނެއެވެ."

އަދި ކުފުރުގެ މަތީގައި މަރުވެއްޖެހިނާވަނީ ފަހެ ނަރަކާގައިއެވެ. الله ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿وَمَن يَرۡتَدِدۡ مِنكُمۡ عَن دِينِهِۦ فَيَمُتۡ وَهُوَ كَافِرٞ فَأُوْلَٰٓئِكَ حَبِطَتۡ أَعۡمَٰلُهُمۡ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ٢١٧﴾ [البقرة: 217]

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މުރުތައްދުވެ، ކާފަރަކު ކަމުގައިވާ ޙާލު، މަރުވާ މީހުން، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި އެއުރެންގެ ޢަމަލުތައް ބާޠިލުވެ އުވިގޮސްފައިވާ ބައެކެވެ. އަދި އެއުރެންނީ، ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. އެއުރެން ދެމިތިބޭނީ، އޭގައެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَمَاتُواْ وَهُمۡ كُفَّارٌ أُوْلَٰٓئِكَ عَلَيۡهِمۡ لَعۡنَةُ ٱللَّهِ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ وَٱلنَّاسِ أَجۡمَعِينَ ١٦١﴾ [البقرة: 161]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ކާފަރުވެ އަދި ކާފަރުން ކަމުގައިވެ މަރުވި މީހުން (ދަންނާށެވެ!) އެއުރެންގެ މައްޗަށް الله އާއި މަލާއިކަތުންނާއި އެންމެހާ މީސްތަކުންގެ ލަޢުނަތް ހުރެއެވެ."

ފަހަރެއްގައި ކާފަރުވީމާ، އޭނާގެ ބަޤާމުގައި މީސްތަކުންނަށް ފައިދާކޮށްދިން މަންފާހުރި މީހަކަށް ވެދާނެއެވެ. މިއީ ﷲ ގެ ބަސްތަކުން ކައުނިޔޮތުން އޭނާ ޚިދުމަތްތެރި ކުރައްވާފައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އުޅުއްވުން މަސްލަހަތުގެ ދުވަހުގައި ދެއްވިކަމެއްކަމުގައެވެ. އިބާދަ ހަނދާނީ، ވަރަށް ވިޔަފާރި ތަކެއްތޯވެ. އެތަކެތީގެ މަންފާ މީސްތަކުންނަށް މަސްލަހަތު. އެހެނީ ކާފަރުވުމުން ހިނގަނީ ﷲ އަށް ކާފަރުވުމާ ދެކުޅަދާއެވެ. ޖަމާޢަތަށް ކާފަރުވުމަކީ ނުރުހެވެ. އަދި ދުއްބަލުވުމުގެ ދުވަހީ ﷲ ގެ ބައްޔަށް ދެކޮޅަށް އިންކާރުކުރުމެވެ. ޖަމާޢަތުގެ ބައްޔަށް އިންކާރުކުރުމެއް ދެކޮޅުހެދުމެއް ނުހެވެ.

ހަތަރުވަނަ ފަޞްލު: ކުފުރާއި ނިފާޤާއި އީމާންކަމާއި، ކާފަރުކުރެވޭ މީހުންނާއި، ފަތުވާދެވޭ ގޮތް އަހުލުއްސުންނަތުގެ ޝަރީޢަތުގައި

އީމާންކަމާއި ކުފުރަކީ: ހަމައެކަނި ﷲ ތަޢާލާ ބާވައިލައްވާ އަދި ފޮނުއްވާ ދީ ޝަރުޢީ ޙުކުމެކެވެ. އެގޮތުން އެކަލާނގެ ރަސޫލުންނާ ދަލީލާއި ބަޔާނާ ޖަހައިގެން މުޅި އެކަކުވެސް ކާފަރެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ.

މީސްތަކުން ބިމުގައިވަނީ ދެބަޔަކަށެވެ: މުއުމިނުންނާއި ކާފަރުންނެވެ. ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿هُوَ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ فَمِنكُمْ كَافِرٌ وَمِنكُم مُّؤْمِنٌ﴾ [التغابن: 2]

މާނައީ: "އެކަލާނގެއީ، ތިޔަބައިމީހުން ހެއްދެވި އިލާހެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ކާފަރުން ވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މުއުމިނުންވެއެވެ."

އަދި ﷲ އެކަލާނގެ ފޮތުގައާއި އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާގެ ސުންނަތުގައި ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމްތަކީ އެ ދެބައިމީހުންގެ މައްޗަށެވެ.

ދެންފަހެ މުނާފިޤުންނަކީ ބާޠިނުގައި ފަހެ އެމީހުންނީ:

- އެއްގޮތަކީ އީމާންކަން ބޭރުފުށުން ފާޅުކޮށްގެން އެތެރޭގައި ކާފިރު ފޮރުވައިގެން އުޅޭ ކާފަރުންނެވެ. އެއީ އެތެރޭގައި ދީނާމެދު ﷲ އާއި އެކަލާނގެ ފޮތާއި ރަސޫލާއި އީމާންވާކަމަށް ފާޅުކުރި މުނާފިޤުންނެވެ. މިއީ ބޮޑު ނިފާޤުކަމެވެ.

- އަނެއްގޮތަކީ: އެތެރޭގައި ފާފަތެރިކަން ބޭރުފުށުން ޠާޢަތްތެރި ހެޔޮކަން ފާޅުކޮށްގެން މުސްލިމުންނަކަމުގައިވުމެވެ. އެއީ ބޭރުފުށުން ބަސްބުނުމާއި ވަފާތެރިކަން ހާމަކޮށް އެތެރެފުށުން އޮޅުވާލުން ފޮރުވުމެވެ، ބޭރުފުށުން ވަފާތެރިކަން ދައްކާ ކަންތައްތަކުގައި ދޮގުހެދުމާއި ޚިޔާނާތް ކުރުމެވެ. މިއީ ކުޑަ ނިފާޤުކަމެވެ.

މުނާފިޤު މީހާގެ ދުނިޔަވީ ޙުކުމްތަކަކީ އެމީހާގެ ބޭރުފުށުން ފާޅުވާ ގޮތުގެ މައްޗަށް މުސްލިމުންނާ ދުނިޔަވީ ޙުކުމްތަކެވެ އަދި މުސްލިމުންގެ ޙުކުމް ޖާރީކުރެވޭ ގޮތް އެއްގޮތްވެއެވެ.

އަދި މުއުމިނު މީހާގެ މުދަލާއި ލޭ އަސްލަކީ: ހަރާމްވެގެންވުމެވެ. އަދި ކާފިރުމީހާގެ އަސްލަކީ: (މުދަލާއި ލޭ) ހުއްދަވެގެންވުމެވެ. އެކަމަކު މިއީ މުޢާހަދާތަކާއި ގޮތުން ނުނަވެ. އެހެނީ ފަހަރެއްގައި ކާފިރަކުވެސް (މުދަލާއި ލޭ) ހައްގުކުރާނީ ކުށްވެރިވާނަމައެވެ. އެއީ ޙަރުބީކާފިރުންނެވެ، އަދި މުޢާހަދު ކާފިރުންނެވެ، އަދި ދިޒްމީ ކާފިރުންނާއި މުސްތަޢުމަނުންނެވެ. އަދި މުއުމިނަކުވެސް ގެއްލިދާނެ ކާފިރުވެގެންނެވެ. އެއީ އެސް (އީމާން މުސްލިމަކު) ގެއްލިދާނީ ކުފުރުގެ ނަތީޖާއިން ހުރިހާ ނުވަތަ ދިޔަ ކަމެއްގެ ސަބަބުންނެވެ.

އަދި ﷲ އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ކާފިރުކުރާ މިސާލު ގެއްލި ކާފިރު ނުވާނެއެވެ:

- ނުވަތަ ﷲ އާއި އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ ﷺ ދެކޮޅަށް ދިމާ ފަދައިންނެވެ.
- ނުވަތަ އެ ދީނަށް ފުރައްސާރަކުރުން މިހާއެވެ. ﷲ ވަޙީކުރައްވައި ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿قُلۡ أَبِٱللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمۡ تَسۡتَهۡزِءُونَ ۝٦٥ لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡۚ إِن نَّعۡفُ عَن طَآئِفَةٖ مِّنكُمۡ نُعَذِّبۡ طَآئِفَةَۢ بِأَنَّهُمۡ كَانُواْ مُجۡرِمِينَ ۝٦٦﴾ [التوبة: 65–66]

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ މަލާމާތްކުރަނީ، ﷲ އާއި، އެކަލާނގެ އާޔާތްތަކާއި، އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް ހެއްޔެވެ؟ ތިޔަބައިމީހުން ޢުޒުރު ނުދައްކާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން އީމާންވުމަށްފަހު، ކާފިރުވެއްޖެކަން ކަށަވަރެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ބައެއްގެ ފަރާތުން ތިމަންއިލާހު ޢަފޫކުރެއްވިޔަސް، އަނެއް ބަޔަކަށް ތިމަންއިލާހު ޢަޛާބު ދެއްވާހުށީމެވެ. އެއީ، ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެން މުޖުރިމުންކަމުގައި ވިކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ."

- ނުވަތަ ގޮތް ދޫކުރުން އެދީނަށް ބޭ ނުކުތުމަށް ތިމާގައި ވާހަކަ.
- ނުވަތަ އިސްލާމްދީނުގެ ބުނުއްވާއްގެން ކަށަވަރުގެން އެނގިގެންވާ ފަރުޟު ބުނުމަކަށް އިންކާރުކުރުމާ.
- ނުވަތަ ﷲ ގެ މައްޗަށް ދޮގުހަދައި ތާކުދީ. ﷲ ވަޙީކުރައްވައި ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿إِنَّمَا يَفۡتَرِي ٱلۡكَذِبَ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰذِبُونَ ۝١٠٥﴾ [النحل: 105]

މާނައީ: "(اللهَ ގެ މައްޗަށް) ދޮގު އުފައްދާކަން ކަނަވަރީ، اللهގެ އާޔަތްތަކަށް އީމާން ނުވާ މީހުންނެވެ. އަދި އެއުރެންނީ ހަމަ، ދޮގުވެރިންނެވެ."

އަދިވެސް ވިދާޅުވެއްވިއެވެ:

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ ٱفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِٱلْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُۥٓ ۚ أَلَيْسَ فِى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَٰفِرِينَ ﴿٦٨﴾ [العنكبوت: 68]

މާނައީ: "الله އަމުރު ހަދައިގެން ދޮގުބަސް މީހަކަށްވުރެ، ނުވަތަ ޙައްޤު ބަސްފުޅު އޭނާގެ ގާތަށް އައިސްދާން، އެ ބަސްފުޅު ދޮގުކުރާ މީހަކަށްވުރެ އަނިޔާވެރިޔަކީ ބޮޑީ ކާކުހެއްވެ؟ ކާފިރުން ތިބޭނެ ތަނެއް ނަރަކައިގައި ނުވޭހެއްވެ؟"

(މިއާޔަތުގައިވާ) އަނިޔާއަކީ ކުފުރުކަމުގައި ތަފްސީރުކުރެވިފައެވެ.

ނުވަތަ الله ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތްތަކަށް އަޅުކަން އަނބުރާލައިފިނަމައެވެ. الله ވިދާޅުވެއްވިއެވެ:

﴿وَمَن يَدْعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ لَا بُرْهَٰنَ لَهُۥ بِهِۦ فَإِنَّمَا حِسَابُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿١١٧﴾ [المؤمنون: 117]

މާނައީ: "الله އާއެކު އެހެން އިލާހަކަށް ދުޢާކޮށް އަޅުކަންކޮށްފިއްޔާ މީހަކު، އެކަމުގެ މައްޗަށް އެމީހަކަށް އެއްވެސް ދަލީލެއް ނެތެވެ. ފަހެ، އެމީހެއްގެ ހިސާބު ބެއްލެވުން ވާނީ އެމީހާގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުގައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ކާފިރުންނަށް ކާމިޔާބެއް ނުވާނެއެވެ."

އެހެނީ:

الله ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތްތަކަށް އަޅުކަންކުރުން ޝަފާޢަތްތެރިން އަނބުރާލާފައިސް ނުވަތަ އިލާހުންތަކެއް ގުޅުވެރިންތަކެއްކަމުގައި ހިފެހެއްޓުމެވެ. އެހެނީ ކަލަޔާފައިސް ކުފުރެވެ. الله ވިދާޅުވެއްވިއެވެ:

﴿وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ ۚ قُلْ أَتُنَبِّـُٔونَ ٱللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ ۚ سُبْحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾ [يونس: 18]

މާނައީ: "އެއުރެން ﷲ ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރަނީ، އެއުރެންނަށް ގެއްލުމެއްވެސް ނުދެވޭ، އަދި އެއުރެންނަށް މަންފާއެއްވެސް ނުދެވޭ ތަކެއްޗަށެވެ. އަދި އެއުރެން ބުނެތެވެ. މި ތަކެއްޗަކީ، ﷲގެ ހަޟްރަތުގައި ތިމަންމެންނަށް ޝަފާޢަތްތެރިވާނޭ ތަކެއްޗެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! އުޑުތަކުގައިވެސް، އަދި ބިމުގައިވެސް ﷲ ދަންނަވޭގޮތަށް ނުވާ ކަމެއްގެ ވާހަކައިން ތިޔަބައިމީހުން އެކަލާނގެއަށް ހަބަރު ދެނީހެއްތޯ؟ އެއުރެން އެ ޝަރީކު ކުރާ ތަކެތިން އެކަލާނގެ ހުސްޕާކުވެ މަތިވެރިވެވޮޑިގެންވެއެވެ."

ނުވަތަ ހަމައެކަނި ﷲ އަށްވާ ކަމެއް ﷲ ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތަކަށް ހަމަޖައްސައިދިނުމެވެ. މިސާލަކަށް ޝަރީޢަތް ހުކުމްކުރުމުގައި ﷲ އަށް ތިބޭގޮތަށް ހުއްޓެވެ. އެގޮތުން ކަންކަން ހަލާލުކުރުން ހަރާމްކުރެއްވުމެވެ.[3] ފަހެ ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމްކުރުމަކީ އަޅުކަމެއްކަމުގައި ﷲ ވަނީ ނަންދެއްވާފައެވެ. އެގޮތުން ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿إِنِ ٱلْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّآ إِيَّاهُ ۚ﴾ [يوسف: 40]

މާނައީ: "ﷲ އަށް މެނުވީ ހުކުމް ކުރެއްވުމެއް ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެއަށް ފިޔަވައި ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަން ނުކުރުމަށް އެކަލާނގެ ވަނީ އަމުރު ކުރައްވާފައެވެ."

ނުވަތަ ﷲ ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތަކަށް ދައުވާކޮށް އިލްމު އެނގޭކަމަށް ދައުވާކުރުމެވެ. މިސާލަކަށް ސިހުރުވެރިކަމާއި، ނުޖޫމީ (ތަރިތަކުގެ) ޢިލްމެވެ. ﷲ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

(3) ނޯޓު: ދީނުން ބޭރުވާ ބޮޑު ކުފުރުތަކާ ތަޝްރީޢުކުރުމާ އެއްވެސް ތަޢުލީމެއްނެތި ﷲ ގެ ދީނުގައި ކަންކަން ހުއްދަކުރާ ހަރާމްކުރާ އެކަން ދީނަށް ނިސްބަތްކުރާ ނުވަތަ ﷲ އާއި ރަސޫލާއަށް ދީން ތަޢައްދީކުރާކުރުމެވެ. އެއާ ޚިލާފަށް ﷲ އާއި ރަސޫލާއާ ދީނަށް ނިސްބަތްކުރުމެވެ، އަދި ﷲ ގެ ޝަރީޢަތަށް އިންކާރުކުރުން ދޮގުކުރުމެވެ، ދީނާ ޚިލާފަށް އަމިއްލައަށް ކަންތައްތައް ހުކުމްކުރުން ނުވަތަ މަސްލަހަތު ހިފައިގެން އެކަން ދީނުން ބޭރުވާ ބޮޑު ކުފުރެއް ކަމުގައި ނުވެއެވެ. އެކަންވީ އެރިދޭބަށް އަދި ފާފައެއްކަމުގައިވެއެވެ. ހަމަ އެފަދައިން ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ހުކުމްކުރުމަކީ މަސްއޫލުވެސް ކަމެއްސަލަކަށްވާނެ. މިއެއްސަލާގައި އެއްވެސް ތަފާތެއް ނެތް ދީނުން ބޭރުވާ ބޮޑު ކުފުރެއްގައި އެކަން ހުކުމްކުރުމަށް ސަބަބުވާ ކަންތައްތަކެއް ހުރެދާނެއެވެ. އަދި ބިދުޢަވެރި ހުކުމް ޤަބޫލުކުރުމަކީ ހަމައެކަނި ފާފައެއްކަމުގައި ނުވާނެއެވެ، ބައެއް ފަރާތުން ބުނެއެވެ. މިއެއްސަލާގައި ހަރާމްކުރާ ގެނެސްގެންނުވާ ކަމެއް އިލާހީކަން ވަރަށް ބޮޑެވެ ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގެ ސަލާމަތްވުމުގައި ބޮޑު ނުރައްކާތެރިކަމެއް ހުރެއެވެ.

﴿قُل لَّا يَعْلَمُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ﴾ [النمل: 65]

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! اللهއަށް ފިޔަވައި، އުޑުތަކާއި، ބިމުގައިވާ އެކަކަށްވެސް ޣައިބުގައިވާކަމެއް ނޭނގޭނެއެވެ."

ނުވަތަ ކައުނުގައި ޚަލްޤުކުރުން ކަންކަން ތަދްބީރުކުރުން ހިންގާ، ދިރުން ގެނެސް މަރުގެނެސް ހުރިކަމަށް ދައުވާކޮށްފިނަމައެވެ. الله ވަޙީ ކުރައްވައިފައެވެ:

﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ ۚ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿١٦﴾﴾ [الرعد: 16]

މާނައީ: "ނުވަތަ އެއުރެން الله އަށް ބައިވެރިންތަކެއްލައި، އެ ބައިވެރިންތައް އެކަލާނގެ ޚަލްޤުފުޅުތަކާފަދަ އެއްވެސް އެއްޗެއް ހަދައި، އެ (ދެފަރާތުގެ) މަޚްލޫޤުން އެއުރެންނަށް އެއްގޮތްވީ، ޙާލަތެއް އުޅެންޖެހިފައެވެ؟ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! الله އީ، ހުރިހާ އެއްޗެއް ހެއްދެވި ޚާލިޤުއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ، އެއްކައުވަންތަ، ބާރުވެރިވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އެފަދައިން މުއުމިނުން ޔަހޫދީން ކާފިރުންނާ ގާތްއެކުވެރި އެހީތެރިންކަމުގައި ނަގާ، (ދިނަށްބަލައި) ހޯދާ ނަހީކުރި ހަދުވާ. الله ވަޙީކުރައްވައިފައެވެ:

﴿وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ [المائدة: 51]

މާނައީ: "އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެއުރެން ގާތް އެކުވެރި އެހީތެރިންކަމުގައި ނަގާ މީހަކުވިއްޔާ އެއުރެންގެ ތެރެއިންނެވެ."

އިސްލާމްދީން ދަސްކުރުމަށް ކުޅަދާނަކަން ލިބި، ދަސްވެސް އެކަން ދޫކޮށްލާ އަމިއްލަ އިޚްތިޔާރުން ފުރަގަސްދީފިނަމަ ފަހެ އެމީހަކީ ކާފިރެކެވެ. އަދި ބަޔަކުވެގެން ޖާހިލުކަމުގައި އޮތުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. އެހެނީ ޖާހިލުކަން ފިލުވާލެވޭނީ ފުރުސަތު ލިބޭ ދީނުގެ ދަސްކުރުމުން ޖާހިލުކަމެވެ. އަދި الله ވަޙީ މުޝްރިކުންނަށްވެސް ވަޙީކުރައްވައިފައެވެ:

﴿بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ ۖ فَهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٢٤﴾﴾ [الأنبياء: 24]

މާނައީ: "އަދި ކިއެއްތަ! އެއުރެންނަށް ގެނައުމުން ބަޔާން ނުދަނެގަތެވެ. ފަހެ، އެއުރެންނީ (އެއަށް) ފުރަގަސްދީ ބަލާތެވެ."

ފަހެ އެކަލާނގެ އަންގަވާފައި އެވަނީ އެމީހުންނަށް ޖަހާލުންކަމުގައިމެވެ. ނަމަވެސް އެއީ އެމީހުންގެ އަމިއްލަ އިހުމާލުންނެވެ.

އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވައިއެވެ:

﴿وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ عَمَّآ أُنذِرُواْ مُعۡرِضُونَ ٣﴾ [الأحقاف: 3]

މާނައީ: "އަދި ކާފިރުވި މީހުންނަކީ އެއުރެންނަށް އިންޒާރުކުރެވިގެންވާ ކަންތަކުން ފުރަގަސްދީގެންވެއެވެ."

ބައްޔޭ އަޖައިބުރުނދު އެއިން މުޅި އަނބުރާލާ ފުރަގަސްދިނުމުގެ ސަބަބުން ދީން އިންސާނާއަށް ބައްޔޭގެ ތަފްސީލުތަކެއް އެނގިގެން ނުވުމަށް ޖެހިދާ ދުޢާއެއް މިޔަކަސްތަކަށް ނުވެވެ. މިއީ އެއްމަޙްޖަބެއް އެންމެ ގިނައިން މަގުފުރެދިފައިވާ ކަންތަކެވެ. އެހެނީ އަލިފުންނަށް ބައްޔޭން އެއްޗެއް އަޖައިބު، ދީން އާގެ ތަފްސީލުތަކެއް ޖެހިގެންދާ ބާވަތް މުޅި އަނބުރާލާ ފުރަގަސްދިނީއެވެ.

ފަހެ ކައުނީ އަދި ޝަރުޢީ ބުރުހާނު ހެކިތަކާއި ދަލީލުތައް ކަނޑައެޅިގެންވާ ކަންތަކުން ގިނަ ކާފިރުންގެ ކިބައިގައި ފެނިގެންވެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައިއެވެ:

﴿وَكَأَيِّن مِّنۡ ءَايَةٖ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ يَمُرُّونَ عَلَيۡهَا وَهُمۡ عَنۡهَا مُعۡرِضُونَ ١٠٥﴾ [يوسف: 105]

މާނައީ: "އުޑުތަކާއި، ބިމުގައިވާ ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން، އެއުރެން ފުރަގަސްދީ މުޅި އަނބުރާލައިގެންވާ ބާވަތު އެތައް ކަމެއް ހުރިކަމުގައިވާ ކަމީ ހެކިތަކެއްވެއްޖެތޯ؟"

އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވައިއެވެ:

﴿بَلۡ أَتَيۡنَٰهُم بِذِكۡرِهِمۡ فَهُمۡ عَن ذِكۡرِهِم مُّعۡرِضُونَ ٧١﴾ [المؤمنون: 71]

މާނައީ: "އަދި ކިއެއްތަ! ތިމަންއިލާހު އެއުރެންގެ ޝަރަފުގެ ކަންތައް (ޤުރުއާން) ގެންނަވައިފީމެވެ. ދެން އެމީހުންވަނީ އެދެކޭން މުޅި އަނބުރާލައިގެންވާ ބާވަތުގައެވެ."

އިލްމުން ކޮވަރެއް ލިބިގެންވުމާއެކު ފުރަގަސްދީ މުޅި އަސްބާބުތަކުން؛ މީސްތަކުންގެ ދުނިޔެއިވާ އަމީރުންގެ ޙައްޤުތައް ވެއްޖެގެން ނުދެއެވެ. ދެންފަހެ اللّٰه ތަޢާލާގެ ޙައްޤު ވައްޓާލުވުމީ ކިހިނަކުންހެއްޔެވެ!؟

އާޔަތްތަކާމެދު ވިސްނާ ފިކުރުކުރުމަށްޓަކައި ގާތުގައި ބޭނުން ނުހުއްޓިއްޖެނަމަ؛ އެއާޔަތްތަކާމެދު އަވަސް އަރުވާލާފައި ދިޔަ މިންވަރެއްގެ މައްޗަށް އެއާޔަތްތަކުގެ މަޤްޞަދުތަކާ ބޭރުވެގެން ނުލިބި ފާއިތުވެގެންދެއެވެ. ދެންފަހެ ކަންތައް ދުވަހަކު ފަހަރު ފެންނަ ގޮތަށް އޭގެ ބާބު ފެތުރި ގަދަވެގެންވާ ގޮތަށް ހުއްޖަތް ފިލައި އެއިން މަންފާއެއް ފައިދާއެއް ނުކުރެއެވެ.

﴿وَجَعَلْنَا ٱلسَّمَآءَ سَقْفًا مَّحْفُوظًا ۖ وَهُمْ عَنْ ءَايَٰتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٢﴾﴾ [الأنبياء: 32]

މާނައީ: "އަދި ތަރުކާތެރިކުރައްވާފައިވާ ފުރާޅެއްކަމުގައި، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުޑު ހެއްދެވީމެވެ. އަދި އެއުރެންނީ އޭގެ ހެކިތަކުން މުޅިން އަނބުރާލައިގެންނެވެ."

ޙައްޤުގެ ތަފްސީލުތަކުން މުޅިން އަނބުރާލާ، އެއަށް ފަސްއަނބުރާ ފުރަގަސްދީގެން އޭގެ ޒިންމާއިން ރެކި ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައި ހީލަތްތެރިވުން އިންސާނާ ހަދާ ގޮތެވެ.

މުޅި އަސްބާބާ ފުރަގަސްދިނުމުގެ ސަބަބަކީ: އެއްޗެއް ބޭނުމާ ކިބާވެރިވުމެވެ. ނުވަތަ ކުޑަ މަޖާ ސަކަރާތާއި ހިތްހަމަޖެހުން ހޯދުމެވެ. މިހެންވެ އާދައަށް މުސްތަޤްބަލަށް ތައްޔާރުވުން ނުވެއެވެ؛ އާދައިގެ ބޭނުން ފިލައިގެން، އާދައިގެ ހިތްހަމަޖެހުމާއި އަރާމު ނުލިބެއެވެ. ދެން އާދައަށް ބަލާ ފުރި އެއަށް އަސްބާބާ އިޢުރާޟުވެއެވެ.

ފަސްވަނަ ފަޞްލު: އީމާންކަމުގެ ރުކުނުތަކާއި، އޭގެ ހުރި އިތުރުވުން

އީމާންކަމަކީ ބަހާއި ޢަމަލާއި އިޢުތިޤާދެވެ. މިތިނަކީ އެކުއެކީ އޮތް އީމާންކަމެވެ. އެއީ ގަލުބުގެ ނަމާދުދި ތިން ރުކުނެއްކަމުގައިވާ ގޮތެވެ. އެއިން ރުކުނެއްވެސް އުނިވެއްޖެއްޔާ ދެން އެހިސާބުން ގަލުބުގެ ނަމާދުދާ ނުވިއްޔެވެ. އެފަދައިން އީމާންކަމުން އެއްޗެއް -ބަސް ނުވަތަ ޢަމަލު ނުވަތަ އިޢުތިޤާދު- އުނިވެއްޖެނަމަ އީމާންކަމާ ދެން ނުވިއްޔެވެ.

[އެ ތިން ކަންތަކަކީ އީމާންކަމުގެ ޝަރުޠުތަކާ އަދި ވާޖިބުތަކާ އަދި ރުކުންތަކާވެސް އަހަރުމެން ނަން ނުދެމެވެ. މިއިން ބައެއް މުސްތަޙަބްބުކަމެއް ރަނގަޅު ފާހަގައެއް އަދާކޮށްދިނަސް ދެވެ. އެހެނީ އޭގެ ބައެއް ނަންބަރުކަން ނުބައި ވާޖިބުކަމެއް ކުރުމަށް ގެއްލިދާނެއެވެ.][4]

އެއިން ކަލޭ ނަފުސަށްޓަކާ އީމާންކަން ނަފުސުގާ މިހެން ކަންތަކުގެ ޙަޤީޤަތަކީ: މުޙައްމަދީއާ ޝަރީޢަތުގައި އެކަށައަޅަން ޣައިބުވެގެންވާ ކަންތަކެވެ. އެގޮތުން އިޢުތިޤާދުގެ މުޢާމަލާތް މިސާލަކަށްނަމަ ހެވަނު ޚިޔާރު، ހިތްނުބައިކަމުން ސަލާމަތްވުމުގެ ނޫނެވެ! އެހެނީ މިއީ ދީން ސަބަބަކުން ފުރިހަމަވުން ގޮތެވެ. ނާޖިޙުވާ ވާކަމަށް އަރާ އީމާންދިނުމަށްވެއެވެ. ކިޔުއްވާ އިޢުތިޤާދަށް ތިޔާގަރާ: ހިތުގެ ބުނުމާއި ޢަމަލެވެ.

އެގޮތުން ހިތުގެ ބުނުމަކީ: الله ފިޔަވައި ބަޔަކުގެން އަޅުކަންވާ އިލާހަކު ނުވާކަމަށާއި، މުޙައްމަދުގެފާނީ الله ގެ ރަސޫލާކަމަށް ހެކިވުން، އަދި ބަޔާނީ ނަބިއްޔާ ﷺ އެކަލޭގެފާނުގެ ވަޙީ ރައްބުގެ ބަސްފުޅުން ގެނެސްދިން ކަންތައްތަކުގައި ތެދުކުރުމެވެ.

އަދި ހިތުގެ ޢަމަލަކީ: الله އާއި އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާއާއި، އިޚްލާޞްތެރިން ދެކެ ލޯބިވުމާއި، الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ލޯބިވެވަޑައިގަންނަވާ ކަންކަމަށް ލޯބިކުރުމާއި، އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި އިޚްލާޞްތެރިވުމެވެ.

(އީމާންކަމުގެ އެކަމީ ކަމުގައިވާ ދުލުގެ) ބަސްވެސް ޙައްޤު ހެޔޮ ޙަސަނާ ބަސްތަކާ ހަނދާނުކުރުމެން ނުވެއެވެ. މިސާލަކަށް ވާހަކަދައްކާ ތިލާވަތްކުރުމާއި، މައިންބަފައިންނާ މުޢާމަލާތުގައި ހެޔޮލަފާވުމާއި،

---

(4) ނޯޓް: މިއީ މިފޮތުގެ ފުރަތަމަ ޗާޕުގައި އިތުރުކޮށްފައިވާ ޖުމްލަތަކެވެ.

ސަލާންގަލާން ކުރުމާއި، މަގުއޮޅިގެން އުޅޭ މީހަކަށް ދަގުދޭއްކޮށްދިނަ ކަންތައްތަކެވެ. އެހެނީ މިއީ ﷲ އަށް ލާޒިމުވެގެންވާ، އަދި އެކަލާނގެ ވަޙްދާނިއްޔަތާއި ސިފަތަކަށް އިންކާރުކުރާ ނަފްސުއްވިޔަސް ކޮންމެ ނަފްސަކަށްވެސް ފާޅުކުރާ ކަންކަމެވެ. ނަމަވެސް އޭގެ މުޢާމަލާތް ވާހަކަ ކަމަށީ: މުޙައްމަދީއްޔާ ޝަރީޢަތުގެ އެއީން ޙައްޤުކޮށްދެނެގަތުން ކަންކަމެވެ. އޭގެ އެންމެ ބޮޑު ދަލީލަކީ ޝަރުޢީ ދަލީލުތަކެވެ: ޤުރުއާނާއި، ސުންނަތާއި، ތަކްލީފެވެ.

އަދި ބަޔާންވެގެން އެއީ ޙައްޤު ކަންތައްތަކެވެ. ބަޔާންވެގެން ކަމެއް ރަނގަޅުކަމާ ގުޅިގެން އެކަމެއް ނުވެވޭނެ.
މިސާލަކަށް މަޢްލޫމާތާއި ހައްޤުހިފެހެއްޓުމާއި، މަގުމަތީގައި ހުއްޓުމާއި ޢަމަލުކުރުމާއި ހަރާމްކުރުމާއި، ގައިމުވުމާއި، ދީނާއި ޢިލްމާއި، ޒަކާތާއި ޙައްޖުގެ ކަންކަމެވެ. ދެ ޝަހާދަތާ ކަލިމަ ދެ ހަހަހަ ކަންކަމެވެ. ނަމަވެސް އިބާދަތް ކަނޑައެޅުނު ފަސް ކަމެއްގައި ވަނީ:
މުޙައްމަދު ﷺ ގެ މިސްކީނުކަމާއި ޙަދީޘް ސާބިތުވާ ކަމުގައެވެ. ނަމާދާއި، ރޯދައާއި، ޒަކާތާއި، ޙައްޖާއި ކަންކަމެވެ.

ސަބަބީ ހުރިހާ ދީނުގެ ތަފްސީލުތަކާއި، ފިޠްރަތުގެ ނުހިފަހައްޓަން އެގޮތުގެ ދިރިއުޅުމުގައި ހުރިހާ ކަމެއް ބޭނުން ޙައްޤު ކަމުގައެވެ: މިސާލަކަށް މީސްތަކުންނަށް ޙައްޤު ކުރެވުނު މިނޫން ޒިކުރުކުރުމާއި، ފަރުޟުކުރެއްވި ކަމަކަށް ފިޠްރަތަށް ތަބާވުމާއި، މިސާލަކަށް ދީނާއި ރަސޫލުންނަށް ތަބާވުމާއި އަދި ޙައްޤުކުރުމާއި، ﷲ އަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ފިޠްރަތުގެ އިބާދަތެއް ކަނޑައެޅުމެވެ.
ނަމަވެސް އެކަންކަން ޤަބޫލުކުރުމަކީ ކަށަވަރުވަނީ މީސްތަކުން ނަފްސަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި އެކަންކަން ވަޙީ ކަމަކީ ޙައްޤުކުރުމާ ކަމުގައި ފިޠްރަތާ ނިޔަތާ. އެއީ އެކަމަކީ ދީނުގެ ޙައްޤު ސަބަބުތަކެއް ނުވަތަ ފިޠްރަތުގެ ކަމެކެވެ. ރަނގަޅު ފިޠްރަތެއް ކަމަށްވާ މީސްތަކުން ފިޠްރަތުގެ މައްޗަށް ހެއްދެވިކަން ދޭހަވެއެވެ. އަދި ބަޔާނީ ޤުރުއާނުގެ ބަސްފުޅުތަކުގައި ފިޠްރަތާއި ބެހޭ ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ:

﴿فِطْرَتَ ٱللَّهِ ٱلَّتِى فَطَرَ ٱلنَّاسَ عَلَيْهَا﴾ [الروم: 30]

މާނައީ: "މީސްތަކުން އެ ފިޠްރަތެއްގެ މައްޗަށް ﷲ އުފެއްދެވި އެކަލާނގެ ފިޠްރަތެވެ."

އަދި އީމާންކަން އިތުރުވެ، އުނިވެ، އަދި ނެތި ދިޔައިވެސްދެއެވެ. ހެޔޮ ޢަމަލުގެ ކަންތައްތަކުން އީމާންކަން އިތުރުވެއެވެ. އަދި އުރެދުންތަކުން ފާފަތަކުން އީމާންކަން އުނިވެއެވެ. އަދި ކުފުރާއި ޝިރުކުން ގެއްލި އީމާންކަން ނެތި ދިޔައި ނެތިދާނެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُهُۥ زَادَتْهُمْ إِيمَٰنًا﴾ [الأنفال: 2]

މާނައީ: "މުއުމިނުން ވާކަން ކަށަވަރީ، الله ހަނދުމަކުރާހިނދު އެއުރެންގެ ހިތްތަކަށް ބިރުވެރިވާ މީހުން ކަމުގައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އާޔަތްތައް އެއުރެންނަށް ކިޔައިދޭހިނދު، އެއުރެންގެ އީމާން ކަން އިތުރުވާ މީހުން ކަމުގައެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿وَيَزْدَادَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِيمَٰنًا﴾ [المدثر: 31]

މާނައީ: "އަދި އީމާންވި މީހުން އީމާންކަން އިތުރުވެގެން ދިޔުމަށްޓަކައެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿هُوَ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ ٱلسَّكِينَةَ فِى قُلُوبِ ٱلْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوٓا۟ إِيمَٰنًا مَّعَ إِيمَٰنِهِمْ﴾ [الفتح: 4]

މާނައީ: "އެކަލާނގެއީ، މުއުމިނުންގެ ހިތްތަކަށް ހިތްހަމަޖެހުން ބާވައިލެއްވި ފަރާތެވެ. އެއީ އެއުރެންގެ އީމާންކަމުގެ މައްޗަށް، އެއުރެންނަށް އީމާން ކަން އިތުރުވުމަށްޓަކައެވެ."

ކުޑަކޮށް ބުނާ އީމާންކަން ބިނާވެގެން ވަނީ:

- އިޢުތިޤާދުން ގޮތުގައެވެ. އެއީ ހިތުގެ ޤަބޫލުކުރުމެވެ. އެއީ ޔަޤީންކަމާ ތަޞްދީޤުކުރުމެވެ. އަދި ހިތުގެ ޢަމަލުތަކުންނެވެ: އެއީ الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ލޯބިވުމާއި، އަދި الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ލޯބިވާ ކަމެއްގެ ތަނަވާ ކަންތައްތަކަށް ލޯބިކުރުމެވެ.
- ދުލުން އަދާކުރާ ބަހުން ގޮތުގައެވެ.
- ދުލުން އަދާކުރާ ގުނަވަންތަކުގެ ޢަމަލުން ގޮތުގައެވެ.

އެމީހެއްގެ ހިތުން ތެދުކުރުން، އަދި ދުލުން (ޝަހާދަތް) ކިޔުމަށް ކުޅަދާނަކަން ލިބިފައިވެސް ދެން ނުކިޔައިފި މީހާއި ފަދަ މުއުމިނެއް ނޫނެވެ.

އަދި އެމީހެއްގެ ހިތުން ތެދުކުރުން، އަދި ދުލުން ކިޔާ، ދެން މުޙައްމަދު ﷺ ގެ ޝަރީޢަތަށް ޤާއްބަލުކުރުވިގެންވާ ޢަމަލުކުރަން ކުޅަދާނަވާ ދުންވެސް ޢަމަލު ނުކޮށްފިނަމަ ފަދަ އޭނާއި މުއުމިނެއް ނޫނެވެ.

ދުލުން ކިޔަން ނުވަތަ ޢަމަލުކުރުމަށް އަދި ޤަބޫލުކުރުން އެކަމަކު އެކަމަށް ކުޅަދާނަކަން ނުލިބިއްޖެނަމަ ފަދަ الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައިވާނީ:

﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ [البقرة: 286]

މާނައީ: "الله، އެއްވެސް ނަފްސަކަށް، އެ ނަފްސަކަށް ކުޅަދާނަވެވޭގޮތާ ކަމަކަށް މެނުވީ ތަކުލީފެއް ނުދެއްވައެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَآ ءَاتَىٰهَا﴾ [الطلاق: 7]

މާނައީ: "އެއްވެސް ނަފްސަކަށް، އެ ނަފްސަކަށް ދެއްވާފައިވާ އެއްޗެއްގެ މިންވަރުން މެނުވީ، الله ތަކުލީފެއް ނުދެއްވާނެވެ."

މުސްލިމުނާ، އޭނާގެ އީމާންކަން ގެއްލުވާކަންކަން -ބަހަކީ ކަމުގައިވިޔަސް ނުވަތަ ޢަމަލެއްވިޔަސް ނުވަތަ އިޢުތިޤާދުކަމުގައިވިޔަސް- ފައްޅިއްޔާނަމަ އޭނާގެ މުޅި އީމާންކަން ގެއްލިދެއެވެ. އެހެނީ މިހެން ކަންތައް -ބަހާއި ޢަމަލާއި އިޢުތިޤާދު- މިއީ އީމާންކަމެވެ. ވިހިން ރަކުޢަތް އެކުލެވޭ މަޒްހަބު ނަމާދު ކަމުގައިވާގޮތުގައެވެ. އެހެނީ ނަމާދުކުރާ މީހާ، އެއިން އަސްލު ރަކުޢަތެއްގައިވެސް ނަމާދު ގެއްލު ނުވަތަ ބާޠިލުވާކަމަކަށް އަރައިގަނެފިނަމަ؛ އޭނާގެ މުޅި ނަމާދު ބާޠިލުވެއެވެ. އެއީ ނަމާދު ގެއްލު އެއްވެސް ކަމެއް ނުކޮށް ބާކީ އެހެން ރަކުޢަތްތައް ޞައްޙަކޮށް އަދާކުރިޔަސްމެއެވެ.

އަހަރުމެންގެ ބުނުންކަމުގައިވާ: ހުނަރުކަންކަމުން އީމާންކަން އިތުރުވެ އަދި ކުޑަ ވާ ފޫފުމަކަން އީމާންކަން އުނިވާކަމާ ބަހާއި މިހާ ފުނު ނަމާދު ހަރުއެވެ. އެއީ ނަމާދު ދެއްމި އެއްވު ކަމުގެ ސަބަބުން މުޅި ނަމާދު ގެއްލިގެންދިއުމާ، އަސްލުތަކުން ހުރި ޢަމަލުތަކުން -މިސާލަކަށް: ޤިޔާމު ދިގުކުރުމާއި،

ޚުޝޫޢަށްބެހިލުމާއި، ކިބުރުވުން ދިގުކުރުންފަދަ ކަމަކުން- ނަމާދުގެ (އަޒުމާއި ހެޔޮކަން) އިތުރުވުމާއި، އަދި ނަމާދު ބާޠިލު ނުވާ އެކަމަކު އުނިވާގޮތަށްވާ ނަފިލުކަލިމަތްވާ ކަންކަން -މިސާލަކަށް: އުޅަނު ބަލުމާއި، ކުއްތާއެއް ގޮވަނު (ސޯޖިދާގައި) ދެއަތް ފުރުޅާލުމާއި އުނގުނުފުޅު އެފަދަ ކަންކަމުން- (ނަމާދުގެ އަދަބު އުނިވެގެންދާކަމަށް ބެލުން) ފުރިހަމަ ގޮތަކަށް. ޝަރުޢުކުރައްވާ އިރާދު، އިމާންކަން ގެއްލޭ ކަމެއްކަމުގައި ދެއްވާފައިވާ ކަމުކަން ފެނުމީ އިމާންކަން ނުގެއްލޭކަމުގައެވެ. އަދި ޝަރުޢުގައި ނަމާދު ބާޠިލުވާކަމަށް ކަމުގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ކަމުކަން ފެނުމީ ނަމާދު ބާޠިލު ނުވާކަމުގައެވެ.

ހަވަނަ ފަޞްލު: ﷲ ގެ ނަންފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތައް ޘާބިތުކުރުމާއި ނަފީކުރުން

ﷲ އަށް މަތިވެރިވެގެންވާ ސިފަފުޅުތަކާއި، ރިވެތިވެގެންވާ ނަންފުޅުތަކެއް ލިބިގެންވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށްވުރެ އެކަލާނގެ ބޮޑަށް ދަންނަ އެހެން ފަރާތެއް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން އެކަލާނގެ ފޮތުގައި އަދި އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ ގެ ﷺ ސުންނަތުގައި، އެކަލާނގެ ނަފްސުފުޅަށް ނަފީކުރެއްވި ކަމެއް އަހަރުމެންވެސް ނަފީކުރަމެވެ. އަދި އެކަލާނގެ، އެކަލާނގެ ނަފްސުފުޅަށް ޘާބިތުކުރެއްވި ކަމެއް އަހަރުމެންވެސް ޘާބިތުކުރަމެވެ. އަދި ކޮންމެ އުނި ޢައިބު ސިފައަކުން އަހަރުމެން އެކަލާނގެ ކިބައިން ނަފީކޮށް އަދި އިޢުތިރާޒުކޮށްނުކުރަމެވެ. އަދި ކޮންމެ ފުރިހަމަ މާނައެއް އެކަލާނގެއަށް ޘާބިތުކޮށް އަދި ތަޝްބީހުނުކުރަމެވެ. އަދި އަހަރުމެން ކައިފިއްޔަތު ނުކިޔަމެވެ. އަދި އެއްގޮތަކާ މިސާލުވެސް ނުޖަހަމެވެ.

އަދި ތަފްސީލުކޮށް އުނި ސިފަތަކުން ފިޔަވައި އެކަލާނގެ ސިފަކޮށްފައިވަނީ؛ އަހަރުމެންވެސް ތަފްސީލުކޮށް އެ އުނި ސިފަތައް ނަފީކުރަމެވެ. އެއީ ﷲ ތަޢާލާ އެކަލާނގެ ނަފްސުފުޅުން އަނބިކަނބަލުން އަދި ދަރިކަލުން ނަފީކުރެއްވި ފަދައިންނެވެ. އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿أَنَّىٰ يَكُونُ لَهُۥ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُن لَّهُۥ صَـٰحِبَةٌ ۖ﴾ [الأنعام: 101]

މާނައީ: "އެކަލާނގެއަށް، ދަރިކަލަކު ވާނީ ކިހިނެއްތޯ؟ އެކަލާނގެއަށް އަނބިކަނބަލަކުވެސް ނުވެއެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝٣﴾ [الإخلاص: 3]

މާނައީ: "އެކަލާނގެއަކަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް އުފަންކުރެއްވިއެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެއްވެސް އެއްޗަކުން އެކަލާނގެ އުފަންވެވިފައެއް ނުވެވޭނެއެވެ."

އަދި ތަފްޞީލުން އެކަލާނގެއަށް ކަމި ސިފަތަކެއްކަމުގައިވާ ދަރިވެތިކަމުގެ ސިފަ؛ އެކަލާނގެ ނަފްސުފުޅަށް ޘާބިތުކުރެއްވިއެވެ:

﴿وَقَالَتِ ٱلْيَهُودُ يَدُ ٱللَّهِ مَغْلُولَةٌ ۚ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا۟ بِمَا قَالُوا۟ ۘ بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ﴾ [المائدة: 64]

މާނައީ: "ޔަހޫދީން ބުނޫއެވެ. الله ގެ އަތްޕުޅުގައި ބަންދުވެގެންނެވެ. އެއުރެންގެ އަތްތައް ބަންދުވާނިއެވެ! އަދި އެއުރެން އެހެން ބުނުމުގެ ސަބަބުން އެއުރެންނަށް ލަޢުނަތް ލިބުނެވެ. އަދި ޙަޤީޤަތަކީ! އެކަލާނގެ ދެއަތްޕުޅުވެސް ހުޅުވި ފަތުރާވަޑައިގެންނެވެ."

އަދި ވަޙީގައި އައިސްފައިވާ އެއްޗެއް (އެއައިސްފައިވާ ގޮތަކަށް) އަޅުގަނޑުމެން ހިނގަމާވެ. މިސާލަކަށް ސިފަފުޅުތަކާއި އިސްމުފުޅުތަކަށް އައިސްފައިވާ ކަންތަކެވެ. އަޅުގަނޑުމެން އެކަންތަކުގެ ޙަޤީޤަތް ޤަބޫލުކުރަމުއެވެ. އަދި އޭގެ ބައެއް އަޤްލުތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނަގައިގަނެވެ. އެއަށްވުރެ އަޅުގަނޑުމެން އިލްމު ނުލިބެމުއެވެ. ފަހެ الله އާ އެއްފަދަ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ ۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ١١﴾ [الشورى: 11]

މާނައީ: "އެކަލާނގެއާ އެއްފަދަ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވެތެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ، މޮޅަށް އަޑުއައްސަވާވަޑައިގަންނަވާ، މޮޅަށް ބައްލަވާވަޑައިގަންނަވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

الله ގެ ސިފަފުޅުތައް އެއްވެސް އެއްޗަކާ އަޅާކިޔާ ތަޝްބީހުކުރުން ހުއްދަވެގެން ނުވެއެވެ. އެހެނީ ތަޝްބީހުކުރުމުގައި ކޮންމެހެންވެސް އަޞްލާކާއި ފަރުޢުއް ބޭނުންވެއެވެ. އަޞްލެއް ނެތުން الله އަށް އެކަލާނގެއާ އެއްފަދަ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވާ އެކަނި ފަރާތެވެ. އެހެންކަމުން އެކަލާނގެއާ ގޮތްކުރާކަން އެއްވެސް ފަރާތެއް ނެތެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށްވުރެ މަތިވާކަން އެއްވެސް އަސްލުގައެއްވެސް ނެތެވެ. އެހެން ނުލާހިކުރާ، އަދި އުފެއްދެވިގެންވެސް ނުވާ، އެކަލާނގެއާ ކުޅަދާނަ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވާ، ހެދިހާ އެއްޗެއް އެކަލާނގެއަށް ބޭނުންތެރިވެގެންވާ، އެކަލާނގެ އެއްޗަކަށް ބޭނުންވެގެންނުވާ އެއްކައުވަންތަ އިލާހެވެ.

ބުއްދިބަލާ ފުރަތަ ކަންތައްތަކާ މައްޗަށް އިވޭ ކަންކަމަށް ތަޝްބީހުކޮށް އަޅާކިޔާ ގޮތުން الله އުފައްދަވާފައިވާ އާދަމުގެދަރިކަލުން. އެގޮތުން الله ތަޢާލާ އެކަލާނގެ ނަފްސުފުޅާއި ދެއްވާފައިވާ ޚަބަރު ބުއްދިބަރަން އިވޭއެވެ. އެއީ ކަލާމް އެކަލާނގެ ފުރިހަމަ ސިފައެވެ. ދެން އެބުއްދިބަރަން ފުރިހަމަވާ އަސްލު ކަމިބަޅުވާ މިސާލުތަކަށް އެކަލާނގެ ތަޝްބީހު ނުވާ އަޤްލިއަށްއެވެ. ކޮންމެ ބުއްދިއެއްވެސް، އެބުއްދިއަކަން ކަޢިޔާ ފުރިހަމަ ކަންތަކުގެ މައްޗަށް ބާރުލައްވައިލުމަށެވެ. އަދި ފުރިހަމަވާ ކަންތަކާ

ދައްކަން ކިހިނެއްކަން ކިޔާ ކައިފިއްޔަތުގެ ކުރެއްވެ. ﷲ އީ ހުރިހާ ބޮޑުތިކަމެއްގައިވެސް އެއާ އެއްފަދަ އެއްކަލަ
އެއްޗެއް ނުވާ އިލާހެވެ. އެހެންކަމުން ބުއްދިއާއި ވިސްނުންތަކަށް އަދި ނުބައި މިސާލުކަރަންބޭކަރި، އެމިސާލު
ނަފީކުރުމަށްޓަކައި ސިފަ ނުވަތަ އިސްމުފުޅު ނަފީކުރަން އަހަރުމެން ބޭނުންވާތީވެ، އެކަލާނގެ އިސްމުފުޅުތައް
އަދި ސިފަފުޅުތައްވެސް އަހަރުމެން ކަނޑައަޅާ ގޮތުގައި ނުފާނުއްވާނެމެވެ. އޭރުން އަހަރުމެން އެވެއްޓިދާނީ ހަމަ އެބާތިލަށް
ތަޝްބީހު އަރާހިއުމަށެވެ. އަދި އަހަރުމެން އޭރުން އެވެއްޓިދާނީ ބާތިލް ގޮތަކަށް ތަޢުޠީލުކުރުމަށެވެ. ނަފީވެސް
އަހަރުމެން ކިޔާނީކަމަކީ: ނަފީސްތަކާއިމެދު މާނަ ނަފީކުރާނީއެވެ. އަދި ﷲ ތަޢާލާ އެކަލާނގެ
ނަފްސުފުޅު ބަޔާންކުރައްވާ އަދި ކިތާބުފުޅުގައިވާ ނަމުގެ ތަޝްބީހުނުކޮށް، އިސްބާތުކުރައި ހުއްޓަނީމެވެ. ﷲ
ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿يَعۡلَمُ مَا بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَمَا خَلۡفَهُمۡ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِۦ عِلۡمٗا ۝١١٠﴾ [طه: 110]

މާނައީ: "އެއުރެންގެ ކުރިމަތީގައިވާ ކަންތައްތަކާއި، އެއުރެންގެ ފަހަތުގައިވާ ކަންތައްތައް އެކަލާނގެ
ދަންނަވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެއުރެންނަކަށް އެކަންތައްތަކެއް އެނގިގެނެއް ނުވެއެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿لَّا تُدۡرِكُهُ ٱلۡأَبۡصَٰرُ وَهُوَ يُدۡرِكُ ٱلۡأَبۡصَٰرَۖ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلۡخَبِيرُ ۝١٠٣﴾ [الأنعام: 103]

މާނައީ: "އެކަލާނގެ ދެކެވުމަށް (ދުނިޔެދުވަހުގައި) ލޮލަކަށް ނުފެނޭނެއެވެ. އެކަލާނގެ، އެ ލޮލުތައް
ދަންނަވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ، އޯގާވަންތަ ބޮޑު، ހޭލާ ދަންނަވޮޑިގެންވާ ކަލޭގެފާނެވެ."

އަދި ﷲ ތަޢާލާވަނީ އުޅެގެންވާ އެކަލާނގެ ޢަރްޝުގެ މަތީގައި އަރާވަޑައިގެންނެވެ. ﷲ ތަޢާލާ
ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿هُوَ ٱلۡأَوَّلُ وَٱلۡأٓخِرُ وَٱلظَّٰهِرُ وَٱلۡبَاطِنُۖ وَهُوَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمٌ ۝٣ هُوَ ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٖ ثُمَّ ٱسۡتَوَىٰ عَلَى ٱلۡعَرۡشِۖ يَعۡلَمُ مَا يَلِجُ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَمَا يَخۡرُجُ مِنۡهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ وَمَا يَعۡرُجُ فِيهَاۖ وَهُوَ مَعَكُمۡ أَيۡنَ مَا كُنتُمۡۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ بَصِيرٞ ۝٤﴾ [الحديد: 4-5]

މާނައީ: "އެކަލާނގެއީ، (ޢުލުއްވުއްނތި) އިސްތިވާފުޅުގެންވާ އިލާހެވެ. އަދި (ނިޒޫލުއްނތި) ގަސްވާފުޅުގެންވާ އިލާހެވެ. އަދި (ޤަރީބުކަން) ގާތްވާފުޅުގެންވާ އިލާހެވެ. އަދި (ބިޢުލްތިބާރަން) ވަންނަވާފުޅުގެންވާ އިލާހެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ، ކަންތަކެއް މާތްކޮށް ދަންނަވާފުޅުގެންވާ އިލާހެވެ. އެކަލާނގެއީ، އުޑުތަކާއި، ބިން، ހަ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހެއްދެވީ އިލާހެވެ. ދެން އެކަލާނގެ ޢަރުޝީގެ މައްޗަށް އަރާވަޑައިގަތެވެ. ބިމުގެތެރެއަށް ވަންނަ ތަކެއްޗާއި، އަދި ބިމުން ނުކުންނަ ތަކެއްޗާއި، އުޑުން ފައިބާ އެއްޗެހި، އަދި އުޑަށް އަރައިގަންނަ އެއްޗެއް އެކަލާނގެ ދަންނަވާވަޑައިގަންނަވައެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކޮންމެތަނަކުގައި، ތިޔަބައިމީހުންނާއެކު، އެކަލާނގެ ވެވަޑައިގަންނަވައެވެ. އަދި ﷲ އީ، ތިޔަބައިމީހުން ކުރާ ޢަމަލުތައް މާތްކޮށް ބައްލަވާވަޑައިގަންނަވާ ބަޞީރުވަންތަ އިލާހެވެ."

ފަހެ އެކަލާނގެ އުޑުމަތީ އެކަލާނގެ ދާތުފުޅާއެކު ޢަރުޝީގެ މަތީގައި އަރާވަޑައިގަންނަވައި، އަދި ހުރިހާ ކަމެއް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވާކަން ޤާބިލުކުރުވާފައިވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނާއެކު ވެވަޑައިގަންނަވާ ޓަކައި އެކަލާނގެ އުޑުގައި ދާތުފުޅާއިވެއެވެ. ފަހެ އެކަލާނގެ ޢިލްމާއި، އެއްސެވުމާއި ބައްލަވާ ދެކެވުން އެކަލާނގެއަށްވުރެ އަޅުތަކުންނާ އެކުވެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ﴾ [الحديد: 4]

މާނައީ: "އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކޮންމެތަނަކުގައި، ތިޔަބައިމީހުންނާއެކު، އެކަލާނގެ ވެވަޑައިގަންނަވައެވެ."

އަދި އެކަލާނގެ ވަޙީފުޅުން އެކުގައިވެސް އެކަލާނގެ ވާކަން، އަދި ހަމަ އެކަމަށް ނަބިއްޔުންދެކޮޅަށް ބާރުދެއްވާ ބަޔަކުދެއްވާކަށް ވާޖިބުވެއެވެ. އެއީ ﷲ ތަޢާލާ، މޫސާއާއި ހާރޫނަށް ވަޙީކުރެއްވި ގޮތުންނެވެ:

﴿لَا تَخَافَآ إِنَّنِي مَعَكُمَآ أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ۝٤٦﴾ [طه: 46]

މާނައީ: "ތިޔަ ދެބޭކަލުން ބިރުނުގަންނަވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންއިލާހު އަހުއްސަވާ ބައްލަވާ ވާހަކަތައް ހަމަ ތިޔަ ދެބޭކަލުންނާއެކު ވެވަޑައިގެންވަމެވެ."

އަދި ކާތިރު އެއްޗެއްކަން ސާބިތުވެގެންވާ ފުރިހަމަ މަސްއަލައިވެސް އެކަލާނގެއަށެވެ. އެގޮތުން އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގެންނެވި ކަމެއް ވާނެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގެންނަވާ ކަމެއް ނުވާނެއެވެ. އެކަލާނގެ ނަފްސުފުޅުގަ އެކަން ޤާބިލުވާ އެކަން ކުރެއްވުމަށް ބާރުވެއެވެ. އަދި އެއްބަސް ވާހަކަ ކުރެއްވުމުގެ ބާރުގައި އެކަލާނގެ ނުލައްވާ ކަންތައް ނުވެއެވެ. އެއީ ނަބިއްޔާ

މުސްތަޤީލު ކަންތައް ކުރައްވާފައި، އެކަމީ އަނެކައްޗާ އިދިރީޔާވާ ފުރުއަޅާ ކަންކަން ޖަމަޢަތުގެ ވާހަކައާއި އުޅުއްވުން އެގޮތަށް ކަންތައްތައް ވާހަކައް ދައްކަންފަދަން ބޭނިގެން އޭގެ (ބައްދިއާއި ވިސްނުން އިސްކާނުގަން އަނގަބަޔާ) ބަޔާވާނީން (ޝަރުޢީ ނަޑުސޮކުން) ކަންތައްކުރާ ގޮތަކުވެ. الله ތަބާރާ ވަޙީކުރައްވައިވެ:

﴿قَالَ كَذَٰلِكَ ٱللَّهُ يَفۡعَلُ مَا يَشَآءُ ٤٠﴾ [آل عمران: 40]

މާނައީ: "އެކަލާނގެ ވަޙީ ކުރެއްވިއެވެ. (ކަންހުރީ) އެފަދައިންނެވެ. الله، އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާގޮތަށް ކުރައްވައެވެ."

އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَفۡعَلُ مَا يُرِيدُ ٢٥٣﴾ [البقرة: 253]

މާނައީ: "އެހެންނަމަވެސް الله އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންނަވާ ކަމެއް ކުރައްވައެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿ذُو ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡمَجِيدُ ١٥ فَعَّالٞ لِّمَا يُرِيدُ ١٦﴾ [البروج: 15-16]

މާނައީ: "ޢަރުޝީގެ ވެރި، މަތިވެރިވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އިރާދަކުރައްވާ ކަމެއް ކޮށްދޭ ފުރިހަމަޔަށް ކުރައްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

ވަޙީގެ ނައްޞުން އެކަލާނގެއަށް ޘާބިތުވެގެންވާކަމަށް އަހަރުމެން އެކަލާނގެއަށް ޘާބިތުކުރަމެވެ. އަދި އެނޫން ކަންކަމާމެދު އަހަރުމެން ހުއްޓި ތަވައްޤުފުވުމެވެ. އަދި އެކަންކަން ނަފީވެގެންވާކަމަށް ބުނެގެން ދަލީލުކުރާ ޞަރީޙް ނައްޞު ކަންކަމުގައި އަހަރުމެން ނަފީކުރަމެވެ. އެއީ ނަފީކުރުމުގައި ސިފަ އާދޭ ނަން އަޅުވާލައި ނުލަސްތެއްވެ. މިސާލަކަށް ދިހަވަ ރިވާލުވުމާއި، ހިތުގައި، ބަލިޖެހުމާއި، އެއްޗެއްގެ ސިފަތަކަށް އެފަދަ ސިފަތަކެވެ.

ހަތްވަނަ ފަސްލު: ޤުރުއާނަކީ الله ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅުކަމާއި، ޤުރުއާނަކީ މަޚްލޫޤެއްކަމަށް ބުނުމުގެ ހުކުމް

ޤުރުއާނަކީ الله ގެ ކަލާމުފުޅެވެ. އެކަލާނގެ ޙަޤީޤަތުންވެސް ދައްކަވާފައިވާ ވާހަކަފުޅެވެ. އޭގެ އަކުރުތަކާއި އާޔަތްތަކާއި ސޫރަތްތަކުންނެވެ. އަދި އެއީ: "މާނައެއް ތަޢުބީރުކުރުމަށް އިބާރާތެއް ކަމުގައި، އަދި މާނައެއް (ބަޔާންކޮށްފައިވާ) ކިޔާދެވުމެއްކަމަށް" ނުބުނަމެވެ. އަދި އަހަރުމެން ބުރުހާނީ: އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވި ހިނދަކު ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވުމުގައި ދަލީލު ގެނެސްފައެވެ. الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ:

﴿وَكَلَّمَ ٱللَّهُ مُوسَىٰ تَكۡلِيمٗا ١٦٤﴾ [النساء: 164]

މާނައީ: "އަދި ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަކުން الله މޫސާގެފާނާ ވާހަކަފުޅުދެއްކެވިއެވެ."

އަދިވެސް ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ:

﴿وَلَمَّا جَآءَ مُوسَىٰ لِمِيقَٰتِنَا وَكَلَّمَهُۥ رَبُّهُۥ﴾ [الأعراف: 143]

މާނައީ: "ތިމަންއިލާހު ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ވަގުތަށް މޫސާގެފާނު ވަޑައިގެންނެވިއިރު، އެކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނާ ވާހަކަދެއްކެވިހިނދުއެވެ."

އަދި އެކަލާނގެ ކަލާމުފުޅުގައި އެކަލާނގެ ބަސްފުޅެވެ:

﴿وَٱللَّهُ يَقُولُ ٱلۡحَقَّ﴾ [الأحزاب: 4]

މާނައީ: "އަދި الله ޙައްޤު ބަސްފުޅު ވަނީ ދައްކަވައެވެ."

އަދި الله ގެ ވާހަކަފުޅު ހިތްތަކުގައި ރައްކާކުރެވޭއެވެ:

﴿بَلۡ هُوَ ءَايَٰتُۢ بَيِّنَٰتٞ فِي صُدُورِ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَۚ﴾ [العنكبوت: 49]

މާނައީ: "އަދި ހަމައެކަ! އެއީ ޢިލްމު ލިބިގެންވާ މީހުންގެ ހިތްތަކުގައި ބަޔާންވެގެންވާ އާޔަތްތަކެވެ."

އަދި އެކަލާމްފުޅަކީ ކަންފަތްމަތުން އިވޭ ވާހަކަފުޅެވެ:

﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ٱسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَٰمَ ٱللَّهِ﴾ [التوبة: 6]

މާނައީ: "އަދި މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން އެއްވެސްމީހަކު، ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުން ރައްކާތެރިކަމަށް އެދިއްޖެނަމަ، ފަހެ، އޭނާއަށް الله ގެ ކަލާމްފުޅު އަހައިލުމަށްދާންދެން އޭނާއަށް ރައްކާތެރިކަން ދެއްވާށެވެ!"

އެކަލާމްފުޅު ޖިބްރީލްގެފާނު ފަރާތުން الله ގެ ރަސޫލާ ﷺ ކަލުގައިވުމާއެކުވެސް އެވާހަކަފުޅު الله ގެ ކަލާމްފުޅުކަމުގައި ވުމުން ބޭރެއް ނުވެއެވެ.

އަދި އެއީ ފޮތްތަކުގައި ލިޔެވިގެންވާ ވާހަކަފުޅެވެ. الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿وَكِتَٰبٍ مَّسْطُورٍ ۝٢ فِى رَقٍّ مَّنشُورٍ ۝٣﴾ [الطور: 2–3]

މާނައީ: "ފަތުރައިލެވިފައިވާ ހަމުގައި ލިޔެވިގެންވާ ފޮތް ގަންދެއްވަމެވެ."

الله ވަނީ އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުގައި ލައުޙުލް މަޙްފޫޡުގައި އެ ރައްކާކުރައްވާފައިވާކަމެވެ. الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿بَلْ هُوَ قُرْءَانٌ مَّجِيدٌ ۝٢١ فِى لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ ۝٢٢﴾ [البروج: 21–22]

މާނައީ: "އަދި ހިއްވަ! އެއީ ރައްކާކުރައްވާފައިވާ ލައުޙެއްގައިވާ (އެބަހީ: އައްލައުޙުލް މަޙްފޫޡުގައިވާ) މާތް ޤުރުއާނެވެ."

އަދިވެސް ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿وَإِنَّهُۥ فِىٓ أُمِّ ٱلْكِتَٰبِ لَدَيْنَا لَعَلِىٌّ حَكِيمٌ ۝٤﴾ [الزخرف: 4]

މާނައީ: "އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންއިލާހުގެ ޙަޟްރަތުގައިވާ މައިފޮތުގައި (އެބަހީ: އައްލައުޙުލް މަޙްފޫޡުގައި) އެފޮތަކީ މަތިވެރިވެގެންވާ ޙިކުމަތްތެރި ފޮތެއް ކަމުގައެވެ."

އެބަސްފުޅަކީ ފޮތްތަކުގައި ލިޔެވިގެންވާކަމުން އެއީ الله ގެ ކަލާމްފުޅުކަމުގައި ވުމުން ބޭރެއް ނުވެއެވެ. ކަރުދާސް ގަނޑަކު މަތުގައިވެސް. އަދި ދަނީވެސް އެހެންނެވެ. الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَٰبًا فِى قِرْطَاسٍ﴾ [الأنعام: 7]

މާނައީ: "އަދި ކަރުދާހެއްގައި ލިޔުއްވާފައިވާ ފޮތެއް، ކަލާގެފާނަން ތިމަންއިލާހު ބާވައިލެއްވިޔަސްމެއެވެ."

ފަހެ އެކަލާނގެ އެވަނީ ލިޔުއްވިފައިވާ ފޮތް ވަކި އެއްޗެއް ކަމުގައި، އަދި ކަރުދާސް އޭގެ ވަކި އެހެން އެއްޗެއްކަމުގައި ލައްވާފައިއެވެ.

އަދި މަޚްލޫޤުންކަމުގައިވާ ގަލަންތަކަކުން، އަދި މަޚްލޫޤު ދެލިތަކަކުން ޤުރުއާން ލިޔުނަސް، އެޤުރުއާނަކީ ހަމަ الله ގެ ކަލާމްފުޅުކަން ޘާބިތުކުރައްވާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿وَلَوْ أَنَّمَا فِي ٱلْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ أَقْلَٰمٌ وَٱلْبَحْرُ يَمُدُّهُۥ مِنۢ بَعْدِهِۦ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَّا نَفِدَتْ كَلِمَٰتُ ٱللَّهِ ۗ﴾ [لقمان: 27]

މާނައީ: "އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ބިމުގައިވާ ގަސްގަހާގެއްސެވި، ޤަލަމްތަކެއްކަމުގައި ވީނަމަ، އަދި ކަނޑު (ދެލިކަމުގައިވީނަމަ) އޭގެފަހުން ހަތްކަނޑު އިތުރުކުރިޔަސް، الله ގެ ކަލިމަތްފުޅުތައް (އެއިން ލިޔެ) ހުސްއެއް ނުވާނެއެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿قُل لَّوْ كَانَ ٱلْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَٰتِ رَبِّي لَنَفِدَ ٱلْبَحْرُ قَبْلَ أَن تَنفَدَ كَلِمَٰتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِۦ مَدَدًا ﴿١٠٩﴾﴾ [الكهف: 109]

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ކަލިމަތްފުޅުތަކަށް ދަވާދެއްކަމުގައި ކަނޑުވީނަމަ، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ކަލިމަތްފުޅުތައް (ލިޔެ) ހުސްވުމުގެކުރިން ކަނޑު ހުސްވެއްޖެއެވެ. ތިމަންއިލާހު އެފަދަ އެހެންކަނޑެއް އިތުރަށް ގެންނަވައިދެއްވިޔަސްމެއެވެ."

ގަލަންތަކުން ލިޔުއްވިފައިވާ ތަކެއްޗާއި، އަދި ގަލަންތަކުން ނުލިޔުނުވާ (الله ގެ ބަސްފުޅުތަކާއިވެސް) އެހެނިހެން އެއްޗެހިވެސް ހަމަ الله ގެ ކަލާމްފުޅެވެ.

اللّٰه ގެ ކަލާމުފުޅަކީ އުފެއްދެވިގެންވާ މަޚްލޫޤެއްކަމުގައި ބުނެފި މީހާ ވަރަ ކާފަރުވެއްޖެއެވެ. އެހެނީ އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވުމާ އެކަލާނގެ ސިފަފުޅުތަކުން ސިފަވެއެވެ. އަދި اللّٰه ތަޢާލާވަނީ އެކަލާނގެ އުފެއްދެވުމާއި އެކަލާނގެ ކަލާމްފުޅާ ފަރަޤުކުރައްވާފައިއެވެ. އެގޮތުން ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ يُغْشِى ٱلَّيْلَ ٱلنَّهَارَ يَطْلُبُهُۥ حَثِيثًا وَٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ وَٱلنُّجُومَ مُسَخَّرَٰتٍۭ بِأَمْرِهِۦٓ ۗ أَلَا لَهُ ٱلْخَلْقُ وَٱلْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٥٤﴾﴾ [الأعراف: 54]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވި اللّٰه އެވެ. އޭއަށްފަހު، އެކަލާނގެ ޢަރްޝުގެ މައްޗަށް އަރާވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ރޭގަނޑުން ދުވަހު ފޮރުއްވާލައްވައެވެ. (އެއިން ކޮންމެ އެއްޗެއް) އަވަސްކަމާއެކު (އަނެކައްޗެއް) ހޯދައިގަނެއެވެ. އަދި އިރާއި، ހަނދާއި، ތަރިތައް، އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުން ކިޔަމަން ކުރުއްވާފައިވާ ގޮތުގައި ހެއްދެވިއެވެ. ދަންނާށެވެ! ހެއްދެވުމާއި އަމުރު ކުރެއްވުންވަނީ، އެކަލާނގެއަށް ޚާއްޞަ ވެގެންނެވެ. ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި اللّٰه މަތިވެރިވާ ވޮޑިގެންވެއެވެ."

ފަހެ އެކަލާނގެ އަމުރީ އެކަލާނގެ ޚަލްޤުކުރެއްވުން ކަމުގައިވާ: އުޑުތަކާއި ބިމާއި، އިރާއި ހަނދާއި ތަރިތަކާއި އަނެއްކާވެސް އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅު ކިޔަމަންކުރުއްވާފައިވާއިރެވެ. އެއަމުރުފުޅަކީ އެއިން މަޚްލޫޤެއް އެކަލާނގެ އުފެއްދެވި އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿مُسَخَّرَٰتٍۭ بِأَمْرِهِۦٓ ۗ﴾ [الأعراف: 54]

މާނައީ: "އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުން ކިޔަމަންކުރުވިގެންވާ ތަކެތިކަމުގައިއެވެ."

ކިޔަވާ ޤާރިޢީންގެ އަޑުތައް އުފެއްދެވީ اللّٰه އެވެ. އެއީ ދަބުންގަބާއި، ދުލާއި، ކަރާއި، ވަހާއި ކަރާއި، އޭގެ ބަރަކާތްތަކުގައި އުފެއްދެވިއެވެ. އެކަމަކު މިއަކުން، އަދި އަޑުއިވޭ އެއްޗަކީ اللّٰه ގެ ކަލާމުފުޅުކަމުގައިވުން ނޫނެވެ. އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَٰمَ ٱللَّهِ﴾ [البقرة: 75]

މާނައީ: "އެއުރެންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު الله ގެ ކަލާމުފުޅު އަޑުއަހައަހާ ތިބެ ބަދަލުކުރިއެވެ."

އެގޮތުން އަޑުއިވޭ އެއްޗަކީ الله ގެ ކަލާމުފުޅެވެ. ކިޔަވާ ޤާރިވެރިޔާ ކިޔަވުމުގައިވަނަސްތެއެވެ. ބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވެފައިވާ ގޮތުންނެވެ: "އަޑަކީ ޤާރީގެ (ކިޔަވާމީހާގެ) އަޑެވެ. އަދި ބަސަކީ އަލްބާރީގެ (ނެތުމުގެ ތެރެއިން އުފައްދަވާ އިލާހުގެ) ބަސްފުޅެވެ."

އަށްވަނަ ފަސްލު: ބުއްދިއާއި ނަޤްލު (ވަޙީގެ ނައްޞު) އާ އޮންނަ ގުޅުން

ނަޤްލު (ޤުރްއާނާއި ސުންނަތް) އަދި ބުއްދި ޢަމަލުކުރުން ޝަރުޢީ ހަޤީޤަތް ނަގައިދޭނެއެވެ. ފަހެ ބުއްދި ފިލައިގޮސްފައި ހުރި މީހަކަށް ނަޤްލުން ފައިދާއެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި ނަޤްލު ނެތިފައިވާ މީހަކަށް ބުއްދިންވެސް ފައިދާއެއް ނުކުރާނެއެވެ. އަދި އެއިން އެކަކީ އަނެކަކާ ބަދަލު ދެނެގަތުމަށްވެސް އުނިވެއެވެ. ބޮޑުވުން އޮތީ ތަޢާރުޟުވާ ފުރުޞަތުގައިނަމަ ބުއްދީގެ މައްޗަށް ނަޤްލު ކުރިއަށް ނެރުމަށް އިސްކަންދޭންވާނެއެވެ. އެހެނީ ނަޤްލަކީ ފުރިހަމަވެގެންވާ ހަޤީޤަތެކެވެ. އަނެއްކޮޅުން ބުއްދިއަކީ ކުރިވެގެންވާ މަޚްލޫޤެއް އިލުމެވެ.

ބުއްދިވަނީ ފެނުން ފަދައިންނެވެ. އަދި ނަޤްލުވަނީ ނޫރު ފަދައިންނެވެ. ކަނު އަނދިރީގައި ބަލަން އުޅޭ މީހަކަށް އެއްޗެ ހުރުން ފަދައިން ނުފެނެއެވެ. އެފަދައިން ބުއްދިވެރިޔާއަށް، ވަޙީއާއި ނޫރު އެއްޗެ ބުއްދިން ފައިދާއެއް ނުކުރާނެއެވެ. އަލިކަމާއި ނޫރު ހުރި މިންވަރަކަށް ތަކެތި ފެންނާ ފަދައެވެ. އެހެންކަމުން ވަޙީ (ޝަރުޢީ ނަޤްލު) މިންވަރެއްގެ މައްޗަށް ބުއްދިއަށް މަގު ފެނެއެވެ. އަދި ފުރިހަމަ ބުއްދިއާއި ނަޤްލާއި ހިދާޔަތާއި ބަޞީރަތު ފުރިހަމަވެގެންދެއެވެ. އެއީ މުސްލިމު ދަރިވަރު އަމިލީގައި ތަރުބިޔަތު ފުރުޞަތުވެސް ފުރިހަމަވާ ގޮތެވެ:

﴿أَوَمَن كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَن مَّثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ﴾ [الأنعام: 122]

މާނައީ: "(ކުފުރުގެ ތެރޭގައި) މަރުވެފައިވާ މީހަކު (ތެދުމަގު ދެއްކެވުމުން) ތިމަންއިލާހު އެމީހަކު ދިރުއްވައި، މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައި އެ ނޫރާއެކު ހިނގާނޭ ނޫރެއް ލައްވާ މީހާއި، އަނދިރީގެ ތެރޭގައި ވާ މީހާ އެއްފަދަވާނޭ ހެއްޔެވެ؟"

ބުއްދިވެރިޔާއަށް އޭނާގެ ބުއްދިން ދުނިޔޭގައި ފައިދާ ކުރެއެވެ. އެއީ ވަރުގަދަކަމާއި ދުނިޔަވީ ތަޖުރިބާތަކުން ދުނިޔޭގެ ކަންކަން ހަމަޖެހިގެންދިޔުން ފައިދާކުރާ ގޮތެވެ. އެގޮތުން އިސްތިޢުމާލުކޮށް ދަތުރުފަތުރުކުރާ ތަނަވަސްކަން ފައިބައިއުޅުން ވަކި ވަޒީފާތަކެއްގައިއުޅެއެވެ. އޭގެ އެކަކީ އަނބުރާ އިސްތިޢުމާލުކުރުން ދަނެއެވެ. އަދި އިސްތިޢުމާލުކުރުމުގެ ބިންގާކަން މަގުބޫލުވެއެވެ. އެއީ ހަރަކާތް ވިޔަފާރިކަން ދަނެއެވެ. އަދި އިސްތިޢުމާލުކުރުމުގެ ދުޝްމަނުންނަކީ ކޮބައިކަންވެސް ދަނެއެވެ.

ނަމަވެސް ރައްބުގެ ނަބިއްޔާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވިގެންވާ ވަޙީ ލައިގެން ދެނުވީ އިންސާނާއަށް އޭނާގެ ވެރި ރައްބަށް ތަފްސީލީ ގޮތަކަށް މަގެއް ނުދައްކާނެއެވެ. ވަޙީއާއިނުލާ ގެނުވީ އޭނާ އެކަލާނގެއަށް ވާޖިބު ނުވެވޭނެއެވެ. ދެން އެއާ ނުލައި އޭނާ ވާނީ އަނދިރިކަމުގެ ތެރޭގައެވެ:

﴿ٱللَّهُ وَلِيُّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يُخۡرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِۖ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَوۡلِيَآؤُهُمُ ٱلطَّٰغُوتُ يُخۡرِجُونَهُم مِّنَ ٱلنُّورِ إِلَى ٱلظُّلُمَٰتِۗ﴾ [البقرة: 257]

މާނައީ: "ﷲ އީ، އީމާންވި މީހުންނަށް އެހީތެރިވެ، ވާގިވެރިވެ ވާޒިގެންވާ ވަލީވެރި ފަރާތެވެ. އެކަލާނގެ އަނދިރިކަމުގެ ތެރެއިން އަލިކަމަށް އެއުރެން ނެރުއްވައެވެ. އަދި، ކާފަރުވި މީހުންގެ އެކުވެރި ވާގިވެރިންނަކީ، ޠާޣޫތުންނެވެ. އަލިކަމުގެ ތެރެއިން އަނދިރިކަމަށް، އެ ޠާޣޫތުން އެއުރެން ނެރެތެވެ."

އެކަލާނގެ އަންގަވާފައި އެވަނީ "އެކަލާނގެ އެމީހުން ނެރުއްވައެ" އެވެ. އެހެނީ އެއާ ނުލައި އެމީހުން ވާނީ އަނދިރިކަމުގައި ވަދެގެންނެވެ. އަލިކަމުގެ ވައްޓަރުގައި -އަލިފާނުގައި ނޫރު- ތަފާތުވެވޭގޮތުތަކެއް އަލިކަމަކީ އެކައްކަށްކަމުގައި ވާގޮތެވެ؛ އެފަދައިން ވަރުގެ ވައްޓަރުގައި -ޝިރުކާއި ސުންނަތަކާ- ތަފާތުވެވޭގޮތެސް ވަރުގަދަ އެކައްކަށްކަމެވެ. ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ﴾ [النساء: 59]

މާނައީ: "އޭ އީމާންވި މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން ﷲ އަށް ކިޔަމަންވާށެވެ. އަދި ރަސޫލާއަށް ކިޔަމަންވާށެވެ."

ވަޙީއާއި ނުލައި ރަސޫލުކަލޭގެ ބުއްދިއާއި ވިސްނުމުން ﷲ ގެ ޝަރީޢަތަށް މަގުދައްކާކަމަށް ބުނެފި މީހާއި "ދާން އޭތި މަގަށް އެއްވެސް އަލިކަމެއް ނެތި ރަސޫލުކަލޭ ޙަދީޘް ފަހުމުން މަގުދައްކާކަމަށް" ބުނާ މީހާފަދަ މީހާއެވެ. ދުނިޔެވިންތަކަށް ކަތްވެ މީހަކުވެސް ޝަރީޢަތް އެނގިގެންވާ ޚާޞްޞަކަމަކަށް އިންކާރުކުރާ މީހާއެވެ. ފުރަތަމަ މީހާ ދީނެއް ނެތީއެވެ. ދެވަނަ މީހާ ދުނިޔެއް ނެތީއެވެ.

ﷲ ތަޢާލާ އެކަލާނގެ ވަޙީއަށް ނަންދެއްވާވައިވަނީ، އެއީ ރުހިނާ ހަޔާތްތެރިކުރުވަނިވި މަގު ހިދާ ނޫރެއްކަމުގައެވެ:

﴿فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ ١٥٧ [الأعراف: 157]

މާނައީ: "ފަހެ، އެކަލޭގެފާނަށް އީމާންވެ، އެކަލޭގެފާނަށް ވާގިވެރިވެ، ނަސްރުވެރިވެ، އެކަލޭގެފާނާއެކުގައި ބާވައިލެއްވިގެންވާ ނޫރަށް ތަބާވި މީހުން (ދަންނާށެވެ!) ދިންނަވާށާ މީހުންނަކީ، ހަމަ އެއުރެންނެވެ."

ނަބިއްޔުންނަށް މަގުދައްކާދީ، އަދި އެބޭކަލުންނަށް ތަބާވީ މީހުންނަށް މަގުދައްކާދިނިވެސް އެވަރިއެވެ.

الله އެކަމަކަށް އަމުރުކުރައްވާ، އަދި ނަހީކުރައްވާ ކަމަކަށް އަޅުތަކުން ބޯލަނބާ ހިޔަމަންވަމުވެ. އަދި އެކަލާނގެ ޚަބަރުދެއްވި ކަމެއް އަޅުތަކުން ތެދުކުރަމުވެ. އެކަލާނގެ ޖިއްލަތް (ސަހަބާއި ބިދްޢަތް) އަހަރުމެންނަށް އެނގިއްޖެނަމަ އެއަށް އީމާންވަމުވެ. އަދި އެކަން އަހަރުމެންނަށް ނޭނގުނަސް އަހަރުމެން އީމާންވާ ބޭނުންބަމުވެ. ބުއްދިން ވިސްނައިގަތުމާ ކޮންމެ ކަމެއް އަދި ކޮންމެ ބުއްދިއަކުން ދަނަނަގަނުވެއެވެ. ދަންފަހެ ބުއްދިން ނަގައިނުގަނެވޭނެ ކަންތައްތަށް ކަންބޮއް އަދި ކަންފަދަރުއްވާ!؟ އަދި ކަންފަ ބުއްދިއަކުން އެކަމަށް (އެއްބަސްވެ ނަގައިގަތުވެ) ޚިލާފުވުމަށް ފަސްދުރުކުރެވޭނީ ކިހިނެއްތޯ!؟

الله ގެ ޝަރުޢީ ހުކުމްތަކުން އަހަރެމެންގެ ބުއްދިއަށް ނަގައިގަނެވުނު އެއްޗެއްކަމަށް މެނުވީ އީމާން ނުވާނަމަ، އަދި ބުއްދިން ނަގައިގަނެވޭ ނުވިސްނޭ އެއްޗެއްކަމަށް އީމާންނުވާނަމަ ބޭނުމީ މިހާ؛ ފަހެ މިޔާ މިވަނީ ނަފްސުގެ މަގެއް ބުއްދި ކުރިއަށް ނުވާ އިސްކަންދީއެވެ. ފަހެ ބުއްދިން އެއްގޮތް ނަގައިގަނެވޭނެ އަދި އެ އެއްގޮތް ވިޔުފާރިވާ ނުވާކަން ދަނަނަގަނުވާކަން ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް އެގޮތް މުޖާދަލާ ބުއްދިން އެކަން ނަގައިގަނެވޭ ކަމެއް ނުނެވެ. އެއީ ތިލާގެ ފެނުމަށްވެސް ގޮސްނުވާ ޙައްދުއްވާ އެއްޗެއް ކަމެވެ. އެއީ ތިލާގެ ފެނުމަށްވެސް ގޮސްނުވާ ޙައްދުއްވާ ގޮތެއް. ތިލާގެ ފެނުން ވެސް ހިސާބުކަމަށް ނުވާމުކަން އަދި ކައުނާއި ވުޖޫދުގައިވާ ތަކެތި އެހިސާބުކަމް އެނިގެނިޔާ ނުނެވެ. އަދި އަޅުއިވުމަށްވެސް އަޅާ ނުވާ ވަކި އިލްމުވެއެވެ. އެއިލަން ގޮސް ނުވުމުކަން އަދި އަޅާމް ނުވާ ހެޔޮޔާ ނުނެވެ. ފަހެ ހިސާބުކަމެސް (އިންސާނުންގެ ކަންފަތުތަކަށް) ނުވާގޮތަށް ތިލާވާ އަޅުއްވެއެވެ. އަދި ކައުނުގައި ތިލާގެ ފެނުމަށް ވަޒަންކުރެވޭ ތަކެތީ ގޮތަށް ނުނެވެ.

ނުވަވަނަ ފަޞްލު: ދީނާއި ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތަކުގައި الله ގެ ޝަރުޢު

ޝަރުޢުކުރުންވަނީ ހަމައެކަނި الله އަށެވެ. އެކަލާނގެ އުލޫހިއްޔަތުގެ ސިފަތަކެއް ހަލާލުކުރައްވާ، އަދި އުލޫހިއްޔަތުގެ ސިފަތަކެއް ހަރާމްކުރައްވައެވެ. އެއީ އިލާހާއި ހުކުމްކުރެއްވުމަކީވެސް. އަދި އެކަލާނގެ ޙައްޤުވެރިޔާ އައިސްފައިވަނީ ދީނާއި ދުނިޔޭގެ އިސްލާހަށެވެ. އެކަލާނގެ އިރުޝާދާ ޚިލާފުން މުޅި އުއްމަތް ޖަމާޢަތް ނުވަތަ މަޖުތަމަޢުގައި ފެތުރޭ ފަސާދަ ނުވަތަ އާއްމުކޮށް ހުރި ނުރައްކާތަކުގެ ޒިޔާދަ އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅާއި ނުލާ އުފެދޭނެ ނުރައްވެވެ.

ދީނާއި ދުނިޔޭގެ ކަންކަމުގައި އެކަލާނގެ ޝަރުޢު އަމަލުކުރަން ވާނީ ނުކުރާށެވެ. އެހެނީ ކަންކަމަކީ ދީނީ އަދި ދުނިޔަވީ ބައިތަކުގެ ބައެވެ:

ދީނީ ކަންކަން: މިސާލަކަށް ނަމާދާއި، ރޯދައާއި، ޙައްޖާއި، ޒަކާތުދެއްކުމާއި، މިސްކިތްބިނާ ކުރުމެވެ.

ދުނިޔަވީ ކަންކަން: މިސާލަކަށް ގަނޑުވެރިކަމާއި، ކައިވެނީގާއި، ވިޔަފާރި، ވާރުތަ ބެހުމެވެ.

ދީނީ ކަންކަމުގައި ފަރުވާކުރުން، ދިނީގެ ބުރުހާނު ކުރުމުގައި ބަޔަކު އަތުން ހީރޫ، ދުނިޔަވީ ގެތަކުން ބުނާލުރުތީ ބަދަލު ބުނާލާރުގެ ދިފާޢު އެއީ ބަޔަކު ބަޔަކަށް ދަށުވެ ހުރުމަކީ ފުރުމުގެ ކަމެއްވެ. ދެން ޝަރުޢުކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު الله އަށެވެ. އެކަލާނގެ ފުރުމުގެ ބަޔަކު ފެށުމަކަށް ބަދަލުގެ ދިނުން މިއޮތީ؛ އެކަލާނގެ ފުރުމުގެ ބަޔަކު ފެށުމަކަށް ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތް ބިޔަޓަ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި ބާޒީ މިހާ ފަރުޢިންނެވެ:

﴿إِنِ ٱلۡحُكۡمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعۡبُدُوٓاْ إِلَّآ إِيَّاهُۚ﴾ [يوسف: 40]

މާނައީ: "الله އަށް މެނުވީ ހުކުމް ކުރުމުގެ ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެ އަމުރުކުރައްވާފައިވަނީ އެކަލާނގެއަށް މެނުވީ ޢިބާދަތްނުކުރުމަށް އަޅުކަން ނުކުރުމަށެވެ."

ބަލި އިސްލާމީކުރުވަނީ މިކަމަށް ކާފިރުވެފައެވެ:

﴿ ٱتَّخَذُوٓا۟ أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَـٰنَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ ٱللَّهِ وَٱلْمَسِيحَ ٱبْنَ مَرْيَمَ وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوٓا۟ إِلَـٰهًا وَٰحِدًا ۖ لَّآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ سُبْحَـٰنَهُۥ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾ ﴾ [التوبة: 31]

މާނައީ: "އެއުރެންގެ އިލްމުވެރިންނާއި، ޒާހިދުންނާއި، މަރިޔަމުގެފާނުގެ ދަރިކަލުން އަލްމަސީހު (ޢީސާގެފާނު) އަދި، اللہ ފިޔަވައި ރައްބުންތަކެއް ކަމުގައި އެއުރެން ހެދީއެވެ. (ނަމަވެސް) އެއްކައުވަންތަ އިލާހަކަށް، އަޅުކަން ކުރުމަށް މެނުވީ އެއުރެންނަށް އަމުރުކޮށްވެވިގެން ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެ މެނުވީ ޙައްޤު އިލާހަކު ނުވެއެވެ. އެއުރެން އެ ޝަރީކު ކުރާ ތަކެތިން، އެކަލާނގެ ހުސްޠާހިރުވެ މަތިވެގެންވެއެވެ."

އެކަލާނގެ އަމުރުން އެކުރި ކަންތަކަށް ނަންދެއްވާފައިވަނީ ޝަރުޢުކަމަށެވެ.

اللہ ވަނީ އެކަލާނގެ ޚަލްޤު ބަލަހައްޓަވާ، އަދި އެކަލާނގެ ތަޝްރީޢު ޝަރުޢުކުރައްވާފައެވެ. އެއީ އެތަޝްރީޢު ބަލަހައްޓެވުން ޚާއްޞަވާ ބާރުގަދަ އެކަލާނގެ ދަރުމަވަންތަ ގޮތުގެ ދަރުމަވަންތަ ހަމަ އެއާ އެއްފަދައިން ކުރިއަށް އަންނާނެ ބާރުވެރިކަމާއި، މާތްވެ ދިޔަ ބަރުސާތަށް އެކަލާނގެ ދަރުމަވަންތަ ބާރުގަދައެވެ. މާކުރީގެ ޒަމާނުގައި ވާހިވެ، އަދި މާ ފަހުން އަންނާނެ ޒަމާނުގައި ވާހިވެ އެއްވެސް ބަރުސާއެއްގެ އިލްމު ނޫނީ އެކަލާނގެ އިލްމުފުޅު އެނގި ނުވެއެވެ. އަދި ބާރުދެއްވާގެންވާ ޒަމާނުގައި ހިނގާ ބަރުސާއަކަށްވާހިވެ އެކަލާނގެ އިލްމުފުޅު އެކަމަކަށް ވަކި އިތުރެއް ނުކުރެއްވެއެވެ. ފަހެ ކޮންމެއި ފަހަރި، ފިއުދުރިވާ އަދި ރަޙުމަތުގައި ހުރިހާ ކަންކަމުގެ އިލްމުވެސް އެކަލާނގެ ބަޝަރަތަކުގައިވެނި ހަމަހަމަވެގެންނެވެ. އެކަލާނގެ ހުސްޠާހިރުވާ މަތިވެރިވެގެންވެއެވެ.

اللہ ގެ ރުބޫބިއްޔަތުގެ އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި އެރޫބަތް ބާރުލުއްވުން ޚާއްޞަކަމަށް އެކަނިކަމަށް، އެއާއެކު ޚާއްޞަކުރުމުގައި ފިލުވުން އަމިއްލަނަފުސަށް ރައްކާކުރެވިގެން ފަރުވާ ކުރަތް އެކަމެއް -اللہ ގެ ރުބޫބިއްޔަތު ޒާތްފާކުކުރުމުގެ- ޝަރުޢީ ޙުކުމުގެ ޙައްދުތަކަށް ދުރުވެރިކަން؛ ފަހެ މިއީ ޤާނޫނުތަކެވެ. އެހެނީ އެކަން ބޮޑު މިނޭ ދަރަނި އިންސާނާގެ ނަފްސުގެ ބޭނުން -ފިޔަވައިގެންވާ ކަންކަމާއި ނުފެނި ނޫނީގެ ކަންކަމާ- ދަރުދަރުގައި ތަފާތުވާތީވެ ދީން އިންސާނާ ރަނގަޅަށް ރުބޫބިއްޔަތު އެއާ ތަބައްވާގެތަށް ތަފާތުވާތީވެ، ހަމަ އެކަލާނގެ اللہ ވެސް ވާކަމަށެވެ. ދީން ވަކި ޚާއްޞަކުރުވުން ހިނދު ފަރުބަދަވާ ކަންކަން اللہ ދަރުމަވަންތަގެންވުމުގެ މަތިކަން، ފިނދުފިތުވާ ކަންކަން އިންސާނާއަށް އެނގޭއެނގޭގެން އިސްލާހުވެއެވެ. މިއީ ކުޑުރަށް އަދި ޝަރުޢުކަނެވެ. اللہ ތަބާވާގެ އިލްމުފުޅު، ދަރުބަދަވާ ކަންކަމާއި ފެންނަން ނޫނަ ކަންކަމާ (ތަފާތުއްނޫ) އެއްވަރުވެގެންވެއެވެ:

﴿عَـٰلِمِ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَـٰدَةِ فَتَعَـٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾﴾ [المؤمنون: 92]

މާނައީ: "(އެކަލާނގެއީ) ނުފެންނަ ކަންތައްތަކާއި، ފެންނަ ކަންތައް ދަންނަވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. ފަހެ، އެއުރެން ޝަރީކު ކުރާ ތަކެއްޗަށްވުރެން އެކަލާނގެ މަތިވެރިވޮޑިގެންވެއެވެ."

ފެނިއެނިގެންވާ ކަންތަކަކާދުރުވާ ﷲ ގެ ޙުކުމްފުޅު، ހަމަ ފެންނަން ނެތް ގައިބުގެ ކަންކަމުގައި އެކަލާނގެ ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމްފުޅާ އެއްފަދައެވެ. ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿قُلِ ٱللَّهُمَّ فَاطِرَ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ عَـٰلِمَ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَـٰدَةِ أَنتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِى مَا كَانُوا۟ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾﴾ [الزمر: 46]

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! އޭ ﷲ އެވެ. އިސްވެދިޔަ މިޘާލަކާނުލައި އުޑުތަކާއި، ބިން ހެއްދެވި ރަސްކަލާނގެވީ! ނުފެންނަ ކަންތައްތަކާއި، ފެންނަކަންތައް ދަންނަވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެވީ! ތިބާރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ މެދުގައި، އެއުރެން ޚިލާފުވެގެންއުޅުނު ކަންތަކުގެ މައްޗަށް ނިޔާކުރައްވާނީ ތިބައިލާހެވެ."

ހެޔޮވެ ބާޠިލުވެގެންވާ، ހަދި ޢަޤީދާވެ ފެންނަން ނެތް އެކަލާނގެ ޢަޤީދާގެ މެދުގައިވެސް އެކަލާނގެ ޙުކުމްކުރައްވައެވެ.

ދިބަހަދިސްޖެން ބޭނުން ގޮތަށް، ދުނިޔޭގެ ކަންތަކުގެ ޙުކުމުން ދީނުގެ ޙުކުމް ވަކިކޮށްލާ، ﷲ އަކީ ހަމައެކަނި ދީން ޝަރުޢުކުރައްވާ ފަރާތްކަމުގައި ހަދާ، އަދި ދުނިޔަވީ ކަންކަމުގައި ޝަރުޢުކުރައްވާ އިންސާނާކަމުގައި ހަދައިފި މިހާ؛ ފަހެ އޭނާ އެވަނީ ގިނަގަނޑެއްގޮތަކާ ޝަރުޢުކުރާ ބަޔަކު ލަފައިއެވެ. އެއީ ޝަރުޢުކުރުން ހަމައެކަނި ﷲ އަށްވާ ބާރުގެއިއެވެ:

﴿أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ ٱلْكِتَـٰبِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ ۚ﴾ [البقرة: 85]

މާނައީ: "ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ފޮތުގެ އެއްބަޔަކަށް އީމާންވެފައި އަނެއްބަޔަކަށް ކާފިރުވަނީހެއްތޯ!؟"

ފަހެ ފޮތުން އެއްބަޔަކަށް ކާފިރުވެއްޖެ މީހާ؛ މުޅި އެފޮތަކަށް ކާފިރުވެއްޖެއެވެ.

ﷲ ތަޢާލާ އަމުރުކުރައްވާފައިވަނީ އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ﷺ ގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުނު ދީނުގައި ސުންނަތުން ވިސްނަކަންކަމުގެ މެދުގައި ކުރުމަށްކަމެވެ.

﴿وَأَنِ ٱحْكُم بَيْنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ وَٱحْذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوكَ عَنۢ بَعْضِ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ إِلَيْكَ﴾ [المائدة: 49]

މާނައީ: "އަދި الله ބާވައިލައްވާފައިވާ ޙުކުމުން އެމީހުންގެ މެދުގައި ކަލޭގެފާނު ޙުކުމް ކުރައްވާށެވެ! އަދި އެމީހުންގެ އަމިއްލަ އެދުންތަކަށް ކަލޭގެފާނު ތަބާ ވެވަޑައި ނުގަންނަވާށެވެ! އަދި الله، ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވި ބައެއް އަޙްކާމުން ކަލޭގެފާނު ފިތުނަވެރިކޮށް އެއްކިބާކޮށްލައިފާނެކަމުން އެމީހުންނާމެދު ހުޝިޔާރުވެ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ!"

އޭގެ މުރާދަކީ: އެމީހުންގެ ދެރަދުގައިވާ ދަބަސްވުންތަކާއި ޚިޔާލުފުޅުތަކާއި ޙުކުމްކުރުމެވެ. އަދި ފިތުނަވެރިކުރުމުގެ މުރާދަކީ: އެކަލާނގެ ޙުކުމްފުޅުން ބޭރުވެ ނިކުމެވުމެވެ.

ވަކިގައި އެކަންތަކެއްގެ ތަފްސީލު ނުގެނެސް ހަނުހުރެވިގެންވާ ކަންކަން؛ ފަހެ އިޖްތިހާދުކުރުމުގެ އަހުލުވެރިން އެކަންކަން ތަފްސީލުކުރުމުގެ ބައްޘުވެއެވެ. އެއީ ޘާބިތުވެގެންވާ الله ގެ ޙުކުމްފުޅާ އިދިކޮޅު ނުވުމުގެ ޝަރުޠާއެކުއެވެ.

الله ގެ ޙުކުމްފުޅު ގެއްލުވާލާގޮތަށް ވިސްނުންތަކުގެ ޙުކުމާއި އެމީހުންގެ އިޚްތިޔާރު އިސްކުރުވާލުމެވެ. ކުރިއަރާފައިވާ އިސްތިޢުމާރީ ޤާނޫނުތަކުގެ ނަމުގައިވިޔަސް؛ ނަޞްރާނީންނާއި ޔަހޫދީން ބޭރުވެގެންވާ ބަޔަކަށްކަމުގައިވެއެވެ. އެއީ އެބޭކަމުން ކުރިބޮޑުވެގެން އަދި ބާޠިލުގެ މައްޗަށް ޙަމަބޮޑުވެގެންވާ، ނަމަވެސް ޙަޤީޤަތުގައި ގިނަ މީހުން ބާޠިލުގެ މަގުގައިވާ ޤައުމުތަކުގެ ތަރައްޤީއެވެ.

ދިހަވަނަ ފަޞްލު: الله ގެ ޤަޟާޤަދަރާއި މަޝީއަތާއި ސަބަބުތައް

الله ތަޢާލާވަނީ ޚަލްޤުތަކުން އުފެއްދެވުމުގެ ކުރިން ޚަލްޤުތަކުންގެ މިންވަރުތައް ތަޤްދީރުކުރައްވާ ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެ. ކޮންމެ މަޚްލޫޤެއްވެސް އުފެއްދެވިގެންވަނީ އެއެއްޗެއް ވުޖޫދުވުމުގެ ކުރިން މިންވަރުކުރެވިގެންނާ ޤަދަރުހުންނެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُۥ تَقْدِيرًا ۝٢﴾ [الفرقان: 2]

މާނައީ: "އަދި އެކަލާނގެ ކޮންމެ އެއްޗެއް ހެއްދެވިއެވެ. ފަހެ، އެކަލާނގެ އެތަކެތި (ފުރިހަމަ) ތަޤްދީރަކުން މިންވަރު ކުރެއްވިއެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَٰهُ بِقَدَرٍ ۝٤٩﴾ [القمر: 49]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންއިލާހު ކޮންމެ އެއްޗެއް ހެއްދަވާފައިވަނީ، ތަޤްދީރަކުންނެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿وَكَانَ أَمْرُ ٱللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا ۝٣٨﴾ [الأحزاب: 38]

މާނައީ: "އަދި الله ގެ އަމުރުފުޅު އެއީ، ކަނޑައެޅި ނިމިކުރައްވާފައިވާ ތަޤްދީރެއް ކަމުގައި ވިއެވެ."

الله ތަޢާލާވަނީ މިންވަރުކުރައްވައި، އޭގެ ހެޔޮ މިންވަރާއި ނުބައި މިންވަރުވެސް ތަޤްދީރުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ސާބިތުވެގެންވެއެވެ. الله ގެ ރަސޫލާ ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ:

«وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ، خَيْرِهِ وَشَرِّهِ» (5)

މާނައީ: "އަދި ތިޔާ ޤަދަރަށް، އޭގެ ހެޔޮ މިންވަރާއި ނުބައި މިންވަރަށްވެސް އީމާންވުމެވެ."

---

(5) صحيح مسلم: 8

الله ގެ ޢިލްމުފުޅަކީ އެކަލާނގެ މިންވަރުކުރެއްވުމަށް ލާޒިމުކުރާ ކަމެކެވެ. އެހެނީ މިންވަރުކުރައްވައި ދަނެގެންވާ ފަރާތަކުން މެނުވީ އެކަންކަން ތަޤްދީރު ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އެކަންކަން އުފެއްދެވި ފަރާތަށް މެނުވީ އެކަންކަމުގެ ތަފްސީލުތަކާއި ނާޒުކު ކުދިކަންކަމާއި، އޭގެ ތަންތާނގައި ހުރިހުރިގޮތް ފުރިހަމައިން، އެކަންކަމުގެ ފުރިހަމައި ނިމުންވެސް އެނގިގެން ނުވެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿لِتَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًۢا ﴿١٢﴾﴾ [الطلاق: 12]

މާނައީ: "އެއީ الله އީ، ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށް ކުޅަދުންވަންތަ ރަސްކަލާނގެކަމާއި، ހަމަކަށަވަރުން، الله ގެ ޢިލްމުފުޅު، ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ ވަށައިގެންވާކަން ތިޔަބައިމީހުން އެނގުމަށްޓަކައެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلْخَبِيرُ ﴿١٤﴾﴾ [الملك: 14]

މާނައީ: "(ހުރިހާ ތަކެއްޗެއް) ހެއްދެވި ރަސްކަލާނގެ (އެތަކެތި) ދެނެވޮޑިގެން ނުވާނޭބާއެވެ؟ އަދި އެކަލާނގެއީ، އޯގާވަންތަކަންބޮޑު، ހަބަރު ދެނެވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ."

އެކަލާނގެ ޤަޟާޤަދަރު ނަފީކޮށްފި މީހާ؛ އެކަލާނގެ ޢިލްމުފުޅު ނަފީކޮށްފިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ޢިލްމުފުޅު ނަފީކޮށްފި މީހާ؛ އެކަލާނގެ ޤަޟާޤަދަރު ނަފީކޮށްފިއެވެ.

ޚަލްޤުތަކުންގެ މިންވަރުކުރެއްވުމަކީ الله ގެ ބަސްތަރުތަކައި ފޮތުގައި ލިޔުއްވިގެންވެއެވެ. الله ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿مَّا فَرَّطْنَا فِى ٱلْكِتَٰبِ مِن شَىْءٍ﴾ [الأنعام: 38]

މާނައީ: "ފޮތުގައި (ނުލިޔުއްވާ) ތިމަންއިލާހު އެއްވެސް އެއްޗެއް ދޫކޮށް ނުލައްވަމެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿وَكُلَّ شَىْءٍ أَحْصَيْنَٰهُ فِىٓ إِمَامٍ مُّبِينٍ ﴿١٢﴾﴾ [يس: 12]

މާނައީ: "އަދި ކޮންމެ ކަމެއް ބަޔާންވެގެންވާ ފޮތެއްގައި ތިމަންއިލާހު ހިމެނުއްވީމެވެ."

اللّٰه ގެ ޚަލްޤުތަކުންނީ ދެ ވައްތަރަކަށެވެ:

◀ ކިޔަމަންކުރުވި ބާރުގެ ދަށުގައި ހުއްޓި، އެއަށް އިޚްތިޔާރެއް ލިބިގެންނުވާ ތަކެއްޗެވެ. ތަރިތަކާއި، ފަލަކުތަކާއި ފަދަ ތަކެއްޗެވެ.

◀ އެތަކެއްޗަކީ މަޝީއަތު (އިރާދާއި) އިޚްތިޔާރު ލިބިގެންވާ ތަކެއްޗެވެ. އިންސާނުންނާއި، ޖިންނިންނާއި މަލާއިކަތުންފަދަ ފަރާތްތަކެވެ. އެގޮތުން އެކަލާނގެ އެއްވެސް އިޚްތިޔާރެއް އެމީހުންނަކަށް ނޫނަސް ގޮތަށް؛ އެކަލާނގެއަށް އިރާދި ފާފަކުރަން މަޤުބޫލުކުރުމާ ދަން އޭގެ މައްޗަށް ބަޔާންކުރުމާ ގޮތަށް ނުހިނގާނެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ހިނގުމުގައި އިޚްތިޔާރު ދިބަދަލުގޮތާ ބައެއްކަމުގައިވެސް އެމީހުން ނުވެއެވެ. އެހެން އެމީހުންނަށް ކަންކަންކުރުމާއި އިޚްތިޔާރުގައި އެކަލާނގެއާ ބައިވެރިވާ ފަރާތްތަކެއް ކަމުގައިވެއެވެ. ކިޔުއްމަ، އެކަލާނގެވެސް އެކަލާނގެ މަޝީއަތުގެ ދަށުން އިރާދަކުރެއްވުމެއް މަޝީއަތެއް ދެއްވާފައިވެއެވެ:

﴿لِمَن شَآءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ ۝٢٨ وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ۝٢٩﴾ [التكوير: 28–29]

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންކުރެ ސީދާވެގެންވުމަށް އެދޭ މީހަކަށްޓަކައެވެ. ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި اللّٰه އިރާދަފުޅުކުރެއްވުމުން މެނުވީ، ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް (އެއްވެސް ކަމެއް) ނުކުރެވޭނެއެވެ."

އަދި اللّٰه، އަޅުތަކުން އުފެއްދެވީ، އަދި އެމީހުން ކުރާ ކަންކަންވެސް އުފެއްދެވީއެވެ. اللّٰه ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ ۝٩٥ وَٱللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ۝٩٦﴾ [الصافات: 95–96]

މާނައީ: "އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ކޮށައި ހަދައިގެންހަދާ ތަކެއްޗަކަށް ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރަނީ ހެއްޔެވެ؟ އަދި ތިޔަބައިމީހުންނާއި، ތިޔަބައިމީހުން ކުރާކަންތައް ހެއްދެވީ اللّٰه އެވެ."

އަޅުތަކުގެ ސަބަބުތައް އީޖާދުކުރައްވާ، އެއިން ސަބަބު ކުރައްވައެވެ. އެއީ އެއިން ސަބަބުތަކުގެ ނުވާނަ ކަންކަންވެސް އަޅުތަކުގެ ޚުދުމުޚުތާރު ތަނަވަސްކަމާއި، އަދި ސުންނަތުލްއިލާހީ ނިޒާމުގެ މަތިވެރި ކަމުން ހިނގާ ބަޔާންކުރުމުގެ ނިޔާމުތަކާ ގުޅިގެން ހިނގާ ގޮތެވެ.

الله މިންވަރުކުރައްވާ ތަޤްދީރުން އޭގެ ހިކްމަތާއި ޙަޤީޤަތް ދޭހަނުވާ ކަންކަމަށް އީމާންވުމުން ބުއްދި ހުއްޓުންއަރާ ފަސްޖެހުން ހުއްދަވެގެން ނުވެއެވެ. އެގޮތުން ހިކްމަތުގެ ތެރޭގައި ބުއްދިއާއި ވިސްނުމުން އެކަންކަން ނަގައިނުގަނެވޭ ކަންކަންވެއެވެ. ބައެއް ހިކްމަތްތަކީ ބުއްދިވަނީ ކަންވާރެއް ފަދައިންނެވެ. ބައެއް ހިކްމަތްތަކީ އެކަންވާރަން ނޭނގޭފަދަ ކަނޑުގެ ފެންފަދަ ކަންކަމެވެ. އަދި އެކަންވާރަން އެއަރާލައިދިނަމަ: އެބުއްދި ހައިރާންކޮށްލާ ބޭނުން ކަނޑުވާލާނެއެވެ.

އަދި ބައެއް ހިކްމަތްތަކީ އެކަންކަމާދުރު ވިސްނާ ފިކުރުކުރުން ދިގުކުރާ ވަރަކަށް ހައްމަރާ ބޮޑުވާ ހައިރާންވުން ދުސްވީ އިތުރުވާ ކަންކަމެވެ. އެއީ ދުވާލުގެ މެންދުރުގަޑީގައި އިރަށް ބެލުން ދިގުކުރާވަރަކަށް ލޮލުގެ ފެނުން ހައްމަރާ ވަނަސް ހުރަހެއް ހައިރާންވުން ދުސްވީ އިތުރުވާ ގޮތަށެވެ.

ހަތަރުވަނަ ފަޞްލު: މަރާއި އަލުން ދިރުއްވުމާއި މަޙްޝަރުކުރުއްވުމާއި ޙިސާބުގެ ކަންކަން

މަރަޙަލާ ބަރްޒަޚު ކަމެކެވެ:

﴿كُلُّ مَنۡ عَلَيۡهَا فَانٖ ۝٢٦ وَيَبۡقَىٰ وَجۡهُ رَبِّكَ ذُو ٱلۡجَلَٰلِ وَٱلۡإِكۡرَامِ ۝٢٧﴾ [الرحمن: 26–27]

މާނައީ: "އެބިމަތީގައިވާ ކޮންމެ އެއްޗެއް ނެތި ފަނާވެދާނެއެވެ. އަދި ދުލްޖަލާލިވަލްއިކްރާމް ކަލާނގެ ވެރި، ޖަލާލަވަންތަކަމާއި، މަތިވަންތަކަމުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ވަޖްހު ބާޤީވާނެއެވެ."

- އީމާންކަމުގެ ތެރޭގައި: މަރުވުމަށްފަހު ވާނެކަމަށް އައިސްފައިވާ ކަންކަމުގައިވާ ޤަބުރުގެ ފިތުނައާއި، ޢަޒާބާއި، ނިޢުމަތަށް އީމާންވުމެވެ.
- އަދި އަލުން ދިރުއްވުމާއި މަޙްޝަރުކުރެއްވުމަށް އީމާންވުން ވާޖިބުވެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައެވެ:

﴿وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ ٱلۡأَجۡدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمۡ يَنسِلُونَ ۝٥١﴾ [يس: 51]

މާނައީ: "އަދި ތަޅަފިލި ފުމެލެވިއްޖެއެވެ. ފަހެ، އެއުރެން އެއުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަޟްރަތަށް ގަބުރުތަކުން އަވަސްއަވަހަށް ނުކުމެގެންދާނޮއެވެ."

އެކަމާމެދު ޝައްކުކުރާ މީހާއީ الله އަށް ކާފަރުވެގެންވާ މީހެކެވެ:

﴿وَأَمَّا ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَفَلَمۡ تَكُنۡ ءَايَٰتِي تُتۡلَىٰ عَلَيۡكُمۡ فَٱسۡتَكۡبَرۡتُمۡ وَكُنتُمۡ قَوۡمٗا مُّجۡرِمِينَ ۝٣١ وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعۡدَ ٱللَّهِ حَقّٞ وَٱلسَّاعَةُ لَا رَيۡبَ فِيهَا قُلۡتُم مَّا نَدۡرِي مَا ٱلسَّاعَةُ إِن نَّظُنُّ إِلَّا ظَنّٗا وَمَا نَحۡنُ بِمُسۡتَيۡقِنِينَ ۝٣٢﴾ [الجاثية:31–32]

މާނައީ: "އަދި ކާފަރުވީ މީހުން ދަންނާށެވެ! (އެއުރެންނަށް އަންގަވާނެއެވެ.) ފަހެ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ކިޔައިދެއްވާކަމުގައި ނުވޫނުހެއްޔެވެ؟ ދެން ތިޔަބައިމީހުން ކިބުރުވެރިވެގަތީމުއެވެ. އަދި މުޖުރިމު ބަޔަކުކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ވީމުއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، الله ގެ ވަޢުދުފުޅަކީ ޙައްޤު ތެދެ، އަދި ޤިޔާމަތާމެދު ޝައްކެއްނެތޭ ބުނެވުނު، ތިޔަބައިމީހުން ބުނީމުއެވެ.

ޤިޔާމަތަކީ ކޮންއެއްޗެއްކަން ތިމަންމެން ނުދަންނަމުއެވެ. ތިމަންމެން (އެކަމާމެދު) ހިއެއްނޫނީ ނުކުރަމުއެވެ. އަދި ޔަގީން ކުރާބަޔަކު ކަމުގައި ތިމަންމެން ނުވަމުއެވެ."

އަދި އާޔަތަށް ދެއްކުރާ ފިޔާގެ އިތުރަށްވެސް:

﴿بَلْ كَذَّبُوا۟ بِٱلسَّاعَةِ ۖ وَأَعْتَدْنَا لِمَن كَذَّبَ بِٱلسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿١١﴾﴾ [الفرقان: 11]

މާނައީ: "އަދި ހައްމެ! އެއުރެން ޤިޔާމަތުގެ ވަގުތު ދޮގުކުރެއްވީއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތުގެ ވަގުތު ދޮގުކުރާމީހަކަށް، އަނދަރައަނދާ ހުންނަ ނަރަކަ ތިމަންއިލާހު ތައްޔާރުކުރައްވައިފީމެވެ."

އަދިވެސް އިމާންކަމުގެ ތަރުކަށި: ޙިސާބު ބެއްލެވުމަށް އީމާންވުންވެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿وَنَضَعُ ٱلْمَوَٰزِينَ ٱلْقِسْطَ لِيَوْمِ ٱلْقِيَـٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا ۖ وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَـٰسِبِينَ ﴿٤٧﴾﴾ [الأنبياء: 47]

މާނައީ: "ޤިޔާމަތުގެ ދުވަހުން ތިމަންއިލާހު ޢަދުލުވެރިކަމުގެ މީޒާންތައް ޤާއިމް ކުރައްވާހުށީމެވެ. ފަހެ، އެއްވެސް ނަފްސަކަށް، އެއްވެސް ކަމަކުން ބޭއިންސާފެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އެއީ ތޮޅިއުއްޓެއްގެ ބަރުދަނުގެ ކަމެއްކަމުގައިވިޔަސް، ތިމަންއިލާހު އެ، ގެންނަވާހުށީމެވެ. ހިސާބު ބެއްލެވުމަށް ކަފާތު ކަމުގައި ތިމަންއިލާހު ފުދެއެވެ."

އަދި ޘަވާބާއި، ޢުޤޫބާއި، ސުވަރުގެއާއި ނަރަކައަށް އީމާންވުންވެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿فَأَمَّا ٱلَّذِينَ شَقُوا۟ فَفِى ٱلنَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ ﴿١٠٦﴾﴾ [هود: 106]

މާނައީ: "ފަހެ، އަބާއްޖަވެރިވި މީހުން ދަންނާށެވެ! ފަހެ، އެއުރެން ވާނީ، ނަރަކައިގައެވެ. އެއުރެން ބަރަސްކާ ނޭވާގެ ގަދަ އަޑާއި، އެޅުމާސަރައި ހުންނާނެއެވެ."

އަދިވެސް ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿وَأَمَّا ٱلَّذِينَ سُعِدُوا۟ فَفِى ٱلْجَنَّةِ﴾ [هود: 108]

މާނައީ: "އަދި ބޮއްޖަވެރިވި މީހުން ދަންނާށެވެ! އެއުރެންވާހުރީ ސުވަރުގޭގައެވެ."

ކާފަރުންނަށް ނަރަކާގައިއެވެ. އަދި މުއުމިނުންނަށް ސުވަރުގޭގައިއެވެ. އެއީ الله ވަޢުދުއްވިފަދައިންނެވެ:

﴿فَأَمَّا ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فَأُعَذِّبُهُمۡ عَذَابًا شَدِيدًا فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ وَمَا لَهُم مِّن نَّٰصِرِينَ ٥٦ وَأَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَيُوَفِّيهِمۡ أُجُورَهُمۡۗ وَٱللَّهُ لَا يُحِبُّ ٱلظَّٰلِمِينَ ٥٧﴾ [آل عمران: 56-57]

މާނައީ: "ފަހެ، ކާފަރުވި މީހުން ދަންނާށެވެ! ފަހެ، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި، ގަދަފަދަވޭންވާ އަދާބަކުން ތިމަންއިލާހު އެއުރެންނަށް އަދާބު ދެއްވާ ހުށީމެވެ. އަދި، އެއުރެންނަށް ނަސްރު ދޭނޭ އެއްވެސް ބައެއް ނުވެއެވެ. އަދި، އީމާންވެ، ސާލިޙު ޢަމަލުތަކުރި މީހުން ދަންނާށެވެ! ފަހެ، އެއުރެންގެ އުޖޫރަ ފުރިހަމައަށް އެއުރެންނަށް، އެކަލާނގެ ދެއްވާނެއެވެ. އަނިޔާވެރިންނަށް الله ލޯބިވެވޮޑިގެނެއް ނުވެއެވެ."

އާޔަތުގެ ކަންކަމުން ނައްސުގައި ތާބިތުވެގެންވާ ކޮންމެ ކަމަކީ -ސިޔާޤު ދަގާއި، ތިރަފަތާއި، (ރަސޫލާ ﷺ އަށް ދެއްވާ) ފެންގަނޑުގާއި، ހުރި އަމަލުތަކާއި ނުބައި އަމަލުތަކުގެ ފޮތްފުސްތަކާއިފަދަ ކޮންމެ ކަމަކަށް އީމާންވުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ.

ބާރަވަނަ ފަޞްލު: ޖަމާޢަތާއި، ވެރިޔާއަށް ކިޔަމަންވުމާއި، އޭނާގެ ދެކޮޅަށް ނުކުތުން

ޖަމާޢަތުގައި ހިފެހެއްޓުމަކީ ވާޖިބުކަމެވެ. އަދި އިމާމަކާ (ވެރިޔަކާ) ލައިގެން މެނުވީ ޖަމާޢަތެއް ނުވެއެވެ.

އަދި الله އަށް ކިޔަމަންވުމުގެ ދަށުން މުސްލިމުންގެ ވެރިޔާއަށްވެސް ކިޔަމަންވެވެއެވެ:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلْأَمْرِ مِنكُمْۖ﴾ [النساء: 59]

މާނައީ: "އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް ކިޔަމަންވާށެވެ. އަދި ރަސޫލާއަށާއި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިންވާ ވެރިންނަށްވެސް ކިޔަމަންވާށެވެ."

އުލަމާންގެ ބަސްފުޅުގައިވާ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން" އެބަހީ މުސްލިމުންގެ ތެރެއިންނެވެ.

އަދި ކާފަރުގެ ވެރިޔަކު ބޭއްޔަވެގެން ނުވެއެވެ. އަދި އޭނާއަށް ބައިޢަތު ހިފުންވެސް ނުވެއެވެ. އަދި މީސްތަކުންގެ ދުނިޔަވީ ކަންކަން ސީދާވެ ހަމަޖެހިގެންދާނީ ކަންކަމުގައި މުސްލިމު ކާފަރު ވެރިޔާއަށް ކިޔަމަންވުން ވާޖިބެއް ނޫނެވެ. އޭނާގެ ދުނިޔަވީ ކަންކަމުގައި ނޫނެވެ.

ވަޙްދަތުގެ އަސްލު އިމާމުވެރިއަކުގައި ނުވާނަމަ؛ ދީނާއި ދުނިޔޭގެ ކަންކަން ސީދާވެގެން ދިޔުމަށްޓަކައި އިމާމުވެރިޔަކާ އެކަށ ހިފެހެއްޓެވެ:

﴿وَإِذَا جَآءَهُمْ أَمْرٌ مِّنَ ٱلْأَمْنِ أَوِ ٱلْخَوْفِ أَذَاعُواْ بِهِۦۖ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى ٱلرَّسُولِ وَإِلَىٰٓ أُوْلِي ٱلْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ ٱلَّذِينَ يَسْتَنۢبِطُونَهُۥ مِنْهُمْۗ﴾ [النساء: 83]

މާނައީ: "އަދި، އެއުރެންގެ ގާތަށް އަމާންކަމުގެ ތެރެއިން، ނުވަތަ ބިރުވެރިކަމުގެ ތެރެއިން ކަމެއް އަތުވެއްޖެނަމަ (އެބަހީ: ހަނގުރާމައިގައި ނަސްރު ލިބުން ނުވަތަ ބަލިވުން ފަދަ ޚަބަރެއް އެއުރެންނަށް ލިބިއްޖެނަމަ) އެކަމެއް (އެންމެންގެ ތެރެއަށް) ފަތުރާލައެވެ. އަދި، ރަސޫލާގެ އަރިހަށާއި އެއުރެންގެ ތެރެއިންވާ ވެރިންގެ ގާތަށް އެކަމެއް ރައްދުކޮށްފިނަމަ، އެމީހުންގެތެރެއިން، އެފަދަ ކަންތައްތަކުގެ ޙަޤީޤަތް ހޯދައިގަން ކަންކަން ނެގޭ މީހުންނަށް، އެކަމެއް އެނގިސްކަން ކަށަވަރެވެ."

އިމާމުވެރިޔަކަށް މެނުވީ އިސްލާމްދީން ނުހުރެވޭނެއެވެ.

އަދި ވެރިޔާއާ ދެކޮޅަށް ނިކުތުން ހުއްދަވެގެން ނުވެއެވެ. އަދި އޭނާގެ އަމުރާ ދިމާކޮށް ދެކޮޅުހެދުންވެސް ހުއްދަވެގެން ނުވެއެވެ. އަދި ވެރިޔާގެ އަނިޔާވެރިކަމާއި ހުރި މުންކަރުކަމަށް ކަށްޓަރިވެވޭނެއެވެ. ސާފުވެ ބަޔާންވެގެންވާ ކުފުރެއް އޭނާ ނުވެގެންނަމަ ހިންގަނުކުރެވޭއެވެ. ޝަރީޢަތުގައި އުއްމު ސަލަމާގެ އަރިހުން، ނަބިއްޔާ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިކަމަށް ރިވާވެގެންވެއެވެ:

«إِنَّهُ يُسْتَعْمَلُ عَلَيْكُمْ أُمَرَاءُ فَتَعْرِفُونَ وَتُنْكِرُونَ، فَمَنْ كَرِهَ فَقَدْ بَرِئَ، وَمَنْ أَنْكَرَ فَقَدْ سَلِمَ، وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَا نُقَاتِلُهُمْ؟ قَالَ: لَا، مَا صَلَّوْا» [6]

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އަމީރުންތަކެއް އިސްތިޢުމާލުކުރެވޭނެއެވެ. ދެން ތިޔަބައިމީހުންނަށް (އެމީހުންގެ ފުދުން) ރަނގަޅު ކަންތައްތައް އެނގި، އަދި (ނުބައިކަންތައްތައް ފެނި) އިންކާރުކުރާނެއެވެ. ފަހެ (ވެރިންގެ ކިބައިން ފާފަވާ ކަންތައްތަކާމެދު ނުރުހުންވެއްޖެ މީހާ ފަހެ ބަރީއަވެއްޖެއެވެ. އަދި (ދުލުން) އިންކާރުކޮށްފި މީހާ ފަހެ ސަލާމަތްވެއްޖެއެވެ. ނަމަވެސް (ރަޟާވުމާ ފާފަވެރިވެގެންވަނީ ހިތުން) ތަބާވި އަދި (ބަލަބުލުން) ތިބާވެއްޖެ މީހާ ފާފަވެރިވެއްޖެއެވެ." އަޞްޙާބުން ދަންނަވައިފިއެވެ: "އޭ الله ގެ ރަސޫލާއެވެ! އަހަރުމެން އެމީހުންނާ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަ ނުކުރާނަމުތޯ؟" ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ: "ނުކުރާށެވެ! އެމީހުން ނަމާދުކުރާހާ ހިނދަކުއެވެ."

އަދި ޢިލްމާއި ހިކުމަތްތެރިކަމާއެކު (ވެރިޔާއަށް) ނަޞޭހަތް ދެވޭނެއެވެ. އެއީ ނުބައިކަން ނައްތާލުމަށް ފުރުޞަތު ނުވަތަ އެންމެބައިކަމުގެ ގޮތުންނެވެ. ކަލޭކަށްވެސް އޭނާގެ ކިބައިން ބަދަލުގެނައުމަށް ނަޞޭހަތަކީ ބަހަނދާނުވާން ގޮތަކަށް ނޫނެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ:

«الدِّينُ النَّصِيحَةُ، قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ: لِلهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ» [7]

މާނައީ: "ދީނަކީ ނަޞޭހަތެވެ." އަހަރުމެން ދަންނަވައިފީމެވެ: "ކާކަށްތޯއެވެ؟" ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ: "الله އަށާއި، އޭނާގެ ފޮތަށާއި، އޭނާގެ ރަސޫލާއަށާއި، މުސްލިމުންގެ އިމާމުންނަށާއި އެމީހުންގެ އާއްމުންނަށެވެ."

---

[6] صحيح مسلم: 1854

[7] صحيح مسلم: 55

އަދި ވެރިޔާގެ ފަހިފުޅު (އެއީ ކޮންފަދައިހެއްޔޭ ނުބައި ކަންތައްތަކާ ދިމާވެފައެވެ) ހުރަސް އެޅުން ހުއްޓުވުމެން ނުވުމެވެ. އަދި އޭނާއަށް ހެއްސަވެވޭނެ ކަންތައް ބޭރަށްކޮށް ފަސޭހަކޮށްދިނުމާއި، އޭނާގެ ނުބައި ސިފަތަކާއި އުނިކަމަށް ފަރުވާކުރުން ހެއްސަވެވޭނެ ނުވުމެވެ. އެކަންކަމާމެދު ނަސޭހަތްތެރިވުން ދޭހެ އޭނާއާއި އޭނާގެ ނަފްސާ ދެމެދުގައެވެ. (އެބަހީ: ހާމަ ނުކޮށް ސިއްރުން ވަކިންނެވެ.)

ވެރިޔާ މުސްލިމުންނަށް މުންކަރާތެއް ޝަރުޢީގޮތުން އެކަން ފެނިއްޖެނަމަ: ދަންނަވާ އޭނާއަށް ސިއްރުން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާނަމަ އަނބުރާ ރުޖޫޢަވެ، ވަޢުޟާ އިސްލާހުވާނެކަން އަނބުރައިދާނަމަ؛ އެކަން މުޢާމަލާތްކޮށް އޭނާ ކުރަން ޖާއިޒެވެ. އެހެންނޫންނަމަ މުސްލިމުންނަށް އެއީ މުންކަރާތެއްކަން އޭނާ ބަޔާންކޮށްދޭންޖެހޭނެއެވެ. އެހެނީ މުސްލިމުންނަށް ނަސޭހަތްތެރިވުމުގެ ވާޖިބު، އަދި އޭނާއާއި އުމުރުންގެ ދީނުގެ ބައްޔާ އެއީއެވެ. އެއީ ޝަރީޢަތް ބަދަލުވެ، ދީން ގޯހެއްވުމަކީ ނުދިނުމަކީއެވެ. އެކަންވަނީ: "ﷲ އާއި، އޭނާގެ ފޮތާއި، އޭނާގެ ރަސޫލާއަށާއި، މުސްލިމުންގެ އިމާމުންނާއި އުމުރުންގެ ޢާއްމުންނަށް ނަސޭހަތްތެރިވުމުގެ ބަޔާނެވެ. އަދި އޭގެ އެހެން މީހުންގެ ބައްޔާގެ މަޢުލޫމާތު އިސްލާހު ކުރިއަށް ނެރުމިގެންވާ ކަމެކެވެ.

އިޖުމާޢީގޮތުން މުސްލިމުންގެ ކަންކަމާއި، އުމުރުންނަށް ވަސީލަތްތަކުގެ ރަނގަޅު ކަންކަން ދުނިޔާ އޭނާގެ ނަފްސާގެން ދުރުހެލިވުމަށެވެ. ދީނީ ހިމާޔަތް ބަލިތެރިކަމާ ގުޅޭ އެއީ ޢިލްމުވެރިންނެވެ: އޭނާގެ އަމުރާ ފައިދާއާއި ނަސީހަތްދީ ޢިލްމުވެރިންނެވެ. އެކަމަކު މުސްލިމުންގެ ދީނީ ކަންކަމުގައި އުމުރުންގެ ނަސީހަތް ދިނުމަށްދީ އެއީ ޢިލްމުވެރިންނެވެ ބަޔަކު ވެއްޖޭ ހުރިކަމެއް ނުނެވެ. އެހެންކަމުން ދިރުމަކަށް ކަންތައް ... އަދި ... (...) ... އެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ ދީނީގޮތު ކަންކަން ... ﷺ ... އެވެ. ... އެވެ.

ތިންވަނަ ފަސްލު: ޖިހާދާއި އޭގެ ފަރުޟުވެރިކަމާއި ނިޔަތާއި ޝަރުޠުތައް

ޖިހާދުކުރުން (އޭގެ ހުކުމްވަނީ) ޤިޔާމަތާ ހަމައަށް ދެމިގެންދެވެ. ޤުރުއާން ދެމިގެންވީހިނދަކު އޭގެ ހުކުމް ބާޤީ ނުހުއްޓޭނެއެވެ. އެގޮތުން ސަޙީޙުގައި ޘާބިތުވާ ޙަދީޘްގައި ހިމެނިގެންވެއެވެ: ނަބިއްޔާ ﷺ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

«لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي يُقَاتِلُونَ عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ» [8]

މާނައީ: "ޤިޔާމަތް ދުވަހާ ހަމައަށް ޙައްޤު ގަދަވެގެންވާ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ހަނގުރާމަކުރުމުގައި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތުގެ ޖަމާޢަތެއް ދެމިގެންވާނެއެވެ."

(އަމިއްލަ ނަފްސާއި އަންބެދަރިން ދިފާޢުކުރުން ޙުކުމް) ދިފާޢީ ޖިހާދުގައި ވެރިޔާގެ އިޒުނަވެސް، އަދި ނިޔަތެއް ބައްޓަންކުރުމެއްވެސް ޝަރުޠުގެ ގޮތުގައި ނުވެއެވެ. ޙަރަމްކުރެވިފައިވާ ފަރާތަކުން ހަމަލާދެއްވާ ގޮތަށް ދިފާޢުކުރުމެވެ. އަޅުގަނޑު ނަފްސާ ނަފްސު މުދަލާ ދިފާޢުކުރުމެވެ. އަޅުގަނޑު ތިޔަބައިމީހުން ސާބިތުކޮށްދެއްވާނެއެވެ:

«مَنْ قُتِلَ دونَ ماله فهو شهيد، ومَنْ قُتِلَ دون أهلِه أو دون دَمِه أو دون دِينِه فهو شهيدٌ» [9]

މާނައީ: "އެކަކު މުދަލާ ދިފާޢުގައި (ހަނގުރާމަކުރުމުގައި) ޤަތުލުކުރެވިއްޖެ މީހާ ޝަހީދެކެވެ. އަދި އާއިލާގެ އަހުލުންގެ ދިފާޢުގައި، ނަފްސާ ލޭގެ ދިފާޢުގައި، ނަފްސާ ދީނުގެ ދިފާޢުގައި ޤަތުލުކުރެވިއްޖެ މީހާ ޝަހީދެކެވެ."

މިޙަދީޘް ސަޙީޙައިންވެސް ރިވާކުރެވިފައެވެ. [10]

---

[8] صحيح مسلم: 156

[9] سنن أبي داود: 4772، والترمذي: 1421، والنسائي: 4095، وابن ماجه: 2580

[10] صحيح البخاري: 2348، صحيح مسلم: 141

އަހުލާއި ޢިއްޒަތާއި ނަފްސާއި މުދަލުގެ މައްޗަށް އަރައިގަނެ ހަމަލާދޭ މީހާގެ ކިބައިން ދިފާޢުވުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. އެހަމަލާ ދޭ މީހާ މުސްލިމެއް ކަމުގައި ނުވަތަ މުސްލިމުނޫންކަމުގައި ވިޔަސްވެއެވެ. އައްނަސާއީގައި، ޤާބޫސްގެ އަރިހުން، އެބޭފުޅާގެ ބައްޕަ ވިދާޅުވިކަމަށްވެއެވެ:

«جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: الرَّجُلُ يَأْتِينِي فَيُرِيدُ مَالِي؟ قَالَ: ذَكِّرْهُ بِاللَّهِ قَالَ: فَإِنْ لَمْ يَذَّكَّرْ؟ قَالَ: فَاسْتَعِنْ عَلَيْهِ مَنْ حَوْلَكَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ قَالَ: فَإِنْ لَمْ يَكُنْ حَوْلِي أَحَدٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ؟ قَالَ: فَاسْتَعِنْ عَلَيْهِ بِالسُّلْطَانِ. قَالَ: فَإِنْ نَأَى السُّلْطَانُ عَنِّي؟ قَالَ: قَاتِلْ دُونَ مَالِكَ حَتَّى تَكُونَ مِنْ شُهَدَاءِ الْآخِرَةِ، أَوْ تَمْنَعَ مَالَكَ» [11]

މާނައީ: "މީހަކު ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ އަރިހަށް އައިސް ދެންނެވިއެވެ: "އަހުރެންގެ މުދަލަށް ނިގުޅައިގަތުމަށް މީހަކު އަހުރެންގެ ގާތަށް އަންނަނީއެވެ؟" ބަދަލުދެއްވިއެވެ: "އޭނާއަށް ﷲ ހަނދުމަކޮށްދިނުމެވެ." ދެންނެވިއެވެ: "އޭނާ ހަނދުމަ ނުކޮށްފިނަމަ ދެން ކިހިނެއްތޯއެވެ؟" ބަދަލުދެއްވިއެވެ: "އެހެންވިއްޔާ އޭނާއާ ދެކޮޅަށް ތިބާގެ ވަށައިގެންވާ މުސްލިމުންގެ އެހީއަށް އެދޭށެވެ." ދެންނެވިއެވެ: "އަހުރެންގެ ވަށައިގެން މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން އެކަކުވެސް ނެތިއްޔާ ދެން ކިހިނެއްތޯއެވެ؟" ބަދަލުދެއްވިއެވެ: "އެހެންވިއްޔާ އޭނާގެ ދެކޮޅަށް ވެރިޔާގެ އެހީ ހޯދާށެވެ." ދެންނެވިއެވެ: "ސުލްޠާނު އަހުރެންނާ ދުރުގައިވާނަމަ ދެން ކިހިނެއްތޯއެވެ؟" ބަދަލުދެއްވިއެވެ: "ތިބާގެ މުދަލުގެ ދިފާޢުގައި ހަނގުރާމަކުރާށެވެ. އޭރު އާޚިރަތުގެ ޝަހީދުންގެ ތެރެއިން ތިބާ ވެގެންދާނެއެވެ ނުވަތަ ތިބާގެ މުދާ މަނާކުރެވި (ދިފާޢު ކުރެވުނުދަނެވެ.)"

(އިސްލާމްކުރާ) ޖިހާދަކީ ޚާލިޞްކޮށް ﷲ ގެ ކަލިމަތް މަތިވެރިކުރުމަށް ނިޔަތް ގަންނަން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. ސަބަބަކީ އަބޫ މޫސާ އަލްއަޝްޢަރީގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ: އަޢުރާބީހަކު އައިސް ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް ދެންނެވިއެވެ:

«الرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ، وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِيذكرِ، وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِيُرَى مَكَانُهُ فَمَنْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ: مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.» [12]

---

(11) سنن النسائي: 4081، مسند أحمد: 22514، المعجم الأوسط للطبراني: 1611

(12) صحيح البخاري: 2810، صحيح مسلم: 1904

މާނައީ: "އޭ الله ގެ ރަސޫލާއެވެ! ޒަނީޔާ ދުވަހެއް ހުށަހަޅައިފިނަމަ ވިޔާ ކަންތައްކުރަނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ.

(އުމަރާއަކީ) ނަން ގަނޑުވެރިން (ބަޣާވާތްތެރިން) ވެރިކަމަށް ވިޔާ ކަންތައްކުރަނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ. އަދި ވިޔާގެ ބަޔަކު

ފިރިހެންވެރިކަމަށް (ރިޢާޔަތްކުރަ ކަމަ ވިޔައްގެތަކަށް ފިރިހެންވެރިކަމަށް) އަޅާ ކަންތައްކުރަ ކަމަށެވެ. ފަހެ

الله ގެ ރަސޫލު ދެއްވައިދެއްވާ ހުކުމަކީ ކޮބާތޯއެވެ؟" އެހިނދު الله ގެ ރަސޫލާ ބަޔާންކުރައްވައިދެއްވިއެވެ: "الله ގެ ކަލޭގެފާނު އަނގަ

ތަޤުވާވެރިވުމެވެ އަދި ހުރިހާ ކަމަކަށް ކަންތައްކުރަނީވެސް ވިޔާ؛ ފަހެ الله ގެ ދެރަވެވަޑައިގެން އޮތުމެވެ." މިއެވެ.

އަދި އެބަޔަކު ވެރިޔާއަށް ކިޔަމަންވުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. الله އަށް އުފެދުނު ފާފައެއް

ފިޔަވައި އެހެން ކަންކަމުގައި އެކަމާ އަޅުގަނޑު ކިޔަމަންވުން ވާޖިބުވެއެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ވިދާޅުވިއެވެ:

ބަޔާންކުރައްވައިދެއްވިއެވެ:

«مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ، وَمَنْ أَطَاعَ أَمِيرِي فَقَدْ أَطَاعَنِي، وَمَنْ عَصَى أَمِيرِي فَقَدْ عَصَانِي» [13]

މާނައީ: "ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންވެއްޖެ މީހާ ފަހެ الله އަށް ކިޔަމަންވެއްޖެއެވެ. އަދި

ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ނުކިޔަމަންތެރިވެއްޖެ މީހާ ފަހެ الله އަށް ނުކިޔަމަންތެރިވެއްޖެއެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ

އަމީރަށް ކިޔަމަންވެއްޖެ މީހާ ފަހެ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންވެއްޖެއެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަމީރަށް

ނުކިޔަމަންތެރިވެއްޖެ މީހާ ފަހެ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ނުކިޔަމަންތެރިވެއްޖެއެވެ."

[13] صحيح البخاري: 7137، صحيح مسلم: 1835

ސާދަވަނަ ފަޞްލު: ޞަޙާބީންގެ މާތްކަމާއި، އެބޭކަލުންނަށް ފާޑުކިޔާ ދީހާއި، އެބޭކަލުންގެ މެދުގައި ހިނގި ޚިލާފުތަކުގެ ހަމަހުރެންގެ ވާޖިބު

ނަބިއްޔުންނަށް ފަހު އެންމެ ހެޔޮވެގެންވާ ބޭކަލުންނީ: މުޙައްމަދު ﷺ ގެ އަޞްޙާބުބޭކަލުންނެވެ. އަދި އެބޭކަލުންގެ މާތްކަމާއި ހެޔޮކަމާއި ފަޟީލަތް އައިސްފައިވެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿مُّحَمَّدٌ رَّسُولُ ٱللَّهِۚ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ أَشِدَّآءُ عَلَى ٱلْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْۖ تَرَىٰهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِضْوَٰنًاۖ﴾ [الفتح: 29]

މާނައީ: "މުޙައްމަދުގެފާނީ، الله ގެ ރަސޫލާއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނާ އެކުގައިވާ މީހުން، ކާފިރުންގެ މައްޗަށް ގަދަފަދަވެގެންވާ ބޭކަލުންނެވެ. އެއުރެންގެ މެދުގައި، އޯގާތެރި ރަޙްމަތްތެރި ބޭކަލުންނެވެ. اللهގެ ރަޙްމަތާއި ފަޟްލުވަންތަކަމާއި ރިޟާ އެދި، ރުކޫޢު ކޮށް ސަޖިދަ ކުރައްވާ ބޭކަލުންކަމުގައި، ކަލޭގެފާނު އެބޭކަލުން ދެކިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ."

ނަބިއްޔުން އެއްބޭކަލު ނުލާބޭކަލުންގެ ފަހުން މާތްވެ މަތިވެރިވުމުގައި ތަރުތީބު ގެނަން ޞަޙާބީންވެސް މާތްކަމުގައި ތަރުތީބުވެގެންވެއެވެ. ނަބިއްޔުންގެ ތަރުތީބުގައި އެންމެ ދަރަޖަ ދަށް ބޭކަލުވެސް، ޞަޙާބީންގެ ފަހުގައިވާ އެންމެ ދަރަޖަ މަތީ ބޭކަލަކަށްވުރެ މާތްވެގެންވެއެވެ. އަދި ޞަޙާބީންގެ ފަހުގައިވާ އެންމެ ދަރަޖަ ދަށް ބޭކަލުވެސް، ތާބިޢީންގެ ފަހުގައިވާ ދަރަޖަ އެންމެ މަތީ ބޭކަލަކަށްވުރެ މާތްވެގެންވެއެވެ.

ޞަޙާބީންގެ ތެރެއިން އެންމެ މާތްވެގެންވަނީ: އެންމެ ފުރަތަމަ އިސްލާމްވެ ކުރިއަށްދިޔަ ބޭކަލުންނެވެ. އެއުރެން ބަދުރުޣަޒުވާގައި ނަބިއްޔާ ﷺ އާއި އެކުގައި ހިއްސާވި މީހުން، ބާރުގަދަ ދުވަސްވަރުގައި އެކަށީގެންވާ އިމާންވި ބޭކަލުންނެވެ. އޭގެފަހުން ޙުދައިބިއްޔާގެ ބައިޢަތުގައި ހިއްސާވި ބޭކަލުން، އަދި ފަހުން އިމާންވި ބޭކަލުންނަށްވުރެ މާތްވެގެންވެއެވެ.

الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿لَا يَسْتَوِى مِنكُم مَّنْ أَنفَقَ مِن قَبْلِ ٱلْفَتْحِ وَقَٰتَلَۚ أُو۟لَٰٓئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ ٱلَّذِينَ أَنفَقُوا۟ مِنۢ بَعْدُ وَقَٰتَلُوا۟ۚ﴾ [الحديد: 10]

މާނައީ: "(މައްކާ) ފަތަޙަ ވުމުގެކުރިން ޖިހާދުކުރެއްވުމުގެ ތެރެއިން ސަދަކާތް، އަދި ހަނގުރާމަކުރެއްވި އެންމެހާ (އަންޞާރުން މުހާޖިރުން) ހަމަހަމަވެގެނެއް ނުވެއެވެ. އެގޮތުން ސަދަކާތް، އަދި ހަނގުރާމަ ކުރެއްވިމީހުންނަށްވުރެން ދަރަޖައިގެގޮތުން އުތުރުން (އެބަހީ: މައްކާ ފަތަޙަ ކުރެއްވުމުގެކުރިން ސަދަކާތްދިނުން) މާ މާތްކަންބޮޑެވެ."

އަދި މައްކާ ފަތަޙަވުމުގެ ފަހުން އީމާންވި ބޭކަލުންނަށް ސަވާބާއިހަދިޔާތަކުގެ މާތްކަމުގައި އެބޭކަލުންނާ ބައިވެރިވެއެވެ. އެހެނީ الله ތަޢާލާ އެބަސްފުޅުގައިވަނީ ވިދާޅުވެފައެވެ:

﴿وَكُلًّا وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلْحُسْنَىٰ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝١٠﴾ [الحديد: 10]

މާނައީ: "އަދި ކޮންމެ ބައަކަށްމެ ހެޔޮދަރުމަ، الله ވަޢުދު ވަޢުދުވެވޮޑިގެންފައެވެ. އަދި الله އީ، ތިޔަބައިމީހުން ކުރާ އަމަލުތަކުގެ ޚަބަރު ދެނެވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ."

އަދިވެސް ވިދާޅުވެފައެވެ:

﴿وَٱلسَّٰبِقُونَ ٱلْأَوَّلُونَ مِنَ ٱلْمُهَٰجِرِينَ وَٱلْأَنصَارِ وَٱلَّذِينَ ٱتَّبَعُوهُم بِإِحْسَٰنٍ رَّضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ﴾ [التوبة: 100]

މާނައީ: "މުހާޖިރުންނާއި، އަންޞާރުންގެ ތެރެއިން ކުރިން އިސްލާމްވީ ބޭކަލުންނާއި، ހެޔޮގޮތުގައި އެބޭކަލުންނާ ތަބާވި މީހުން (ދަންނާށެވެ!) الله، އެއުރެންނަށް ރުހިވޮޑިގެންނެވިއެވެ. އަދި އެއުރެން އެކަލާނގެއަށް ރުހުނެވެ."

އަދި ކުރިއަށްދިޔަ ބޭކަލުންގެ ތެރެއިން އެންމެ މާތްވެގެންވަނީ: ސުވަރުގޭގެ އުފާވެރިކަމުގެ ޚަބަރުދެއްވިގެންވާ ދިހަ ބޭކަލުންނެވެ. އެބޭކަލުންގެ ތެރެއިން އެންމެ ހެޔޮވެގެންވަނީ: ހަތަރު ޚަލީފާއިންނެވެ. ދެން އެއަށްފަހު ބަދުރު ހަނގުރާމައިގައި ބައިވެރިވި ބޭކަލުންނެވެ. ދެން އެއަށްފަހު އުހުދު ހަނގުރާމައިގައި ބައިވެރިވި ބޭކަލުންނެވެ. ދެން އެއަށްފަހުގައި ގަހުގެ ދަށުގައި ބައިއަތު ހިއްފެވި ބޭކަލުންނެވެ.

الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެފައެވެ:

﴿لَّقَدْ رَضِيَ ٱللَّهُ عَنِ ٱلْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ ٱلشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِى قُلُوبِهِمْ فَأَنزَلَ ٱلسَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَٰبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ۝١٨﴾ [الفتح: 18]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، ގަސްދޮށުގައި އެއުރެން ކަލޭގެފާނަށް ބައިޢަތު ހިފާހިނދު، އެ މުއުމިނުންނާމެދު الله ރުހިވޮޑިގެންފިއެވެ. ފަހެ، އެއުރެންގެ ހިތްތަކުގައިވާ ކަންތައް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ފަހެ، އެކަލާނގެ އެއުރެންގެ މައްޗަށް ހިތްހަމަޖެހުން ބާވައިލައްވައި އަދި ޤަރީބު ގޮތުގައި ގެންވެގެންވާ ފަތަހަށް އެއުރެންނަށް ދެއްވިއެވެ."

ސަޙީޙުގައި ޖާބިރުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ: ގަހުގެ (ދަށުގައި ބައިޢަތުވި ރިޟްވާނުގައި ބައިވެރިވި) އަހުލުވެރިންނަށް الله ގެ ރަސޫލާ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ:

«أَنْتُمْ خَيْرُ أَهْلِ الْأَرْضِ» (14)

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންނީ ބިމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން އެންމެ ހެޔޮ މީހުންނެވެ."
އެބޭކަލުންނީ އެއްހާސް ހަތަރުސަތޭކަ ޞަޙާބުންކަމުގައެވެ.

ސަހާބީންނަކީ ވަރަށް އުފުއްލުވި ބޭކަލުންނެވެ. އަދި ދީން ނަގުލުކުރައްވާ ބޭކަލުންނެވެ. އެބޭކަލުންނަކީ ޢާދިލުވެރި ދީނުގެ ސަނަދު ކަނޑައެޅިގެންވެއެވެ. އަދި ރަސޫލުންގެ ސީރަތާއި ސުންނަތުގެ ސަނަދު އެބޭކަލުންނެވެ. ފަހެ، އަޞްޙާބުންނީ ނަބިއްޔާ ﷺ އާއި ފަހުގެ އުއްމަތާ ދެމެދުގައެވެ. ސަބަބަކީ ނަބިއްޔާ ﷺ ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ:

«أَصْحَابِي أَمَنَةٌ لِأُمَّتِي، فَإِذَا ذَهَبَ أَصْحَابِي أَتى أُمَّتِي مَا يُوعَدُونَ» (15)

މާނައީ: "ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަޞްޙާބުންނީ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތަށް އަމާންކަމެކެވެ. ދެން ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަޞްޙާބުން ފިލައިގަސްފިނަމަ؛ އެހެނދުން ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތަށް ވަޢުދުކުރެވުނު ކަންތައް (ފިތުނަތަކާއި ޚިލާފުތަކާއި މަގުފުރެދުންތަކާއި) އައިސް ޚިލާފުތައް ހުއްޓެވެ."

އެހެންކަމުން އަޞްޙާބުންނަކީ ކަލެއް ނުކުރުވި މައިބަދުލުވެގެންވާ ބޭކަލުންނެއް ނޫނެވެ. އަދި އަޞްޙާބުންނަށް ކަލެއް އެއީ އަޞްޙާބުންނަށް ފާޑުކިޔުން އެއީ ދީނަށް ހަމަލާދިނުމެވެ. އަދި އަޞްޙާބުންގެ މެދުގައި ހިނދި ދެބަސްވުމުގައި ހިމޭނު (ގެ ވާހަކަ ދައްކާ ހާމަކަން) ދިރުވުމުން އެއްކިބާވާންޖެހެއެވެ.

---

(14) صحيح البخاري: 4154، صحيح مسلم: 1856
(15) صحيح مسلم: 2531

އެއިން ފިތުނަށް ނުވަތަ އިޚްތިލާފަށް ނުދޭ ކަމަށް ދެކުނީއެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެއަށް ނަޞީޙަތް ހިންގާ ބަޔަކު ވެސް ދަތުރުކުރެއްވީ އެވެ. ސަޙާބީންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު އެކަލޭގެފާނާ ދެކޮޅު ހެދި ފުރަތަމަ ފަހަރު ކުރައްވާފައިވާ ސަބަބީ ފިތުނާގެ ތެރެއިންނެވެ.

އެހެނީ الله ތަޢާލާ އަޞްޙާބުން މަތިވެރިކުރައްވާ މާތްކުރެއްވީ ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އާއެކުގައި އަޞްޙާބުން އުޅުއްވުމަށް ރިވެތިވެ ހަރަކާތްތެރިވުމެވެ. އެކަކު އަނެކަކާ ހުސްއެކަނި އެކަކުގައި އުޅުމަކުންނެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން އަޞްޙާބުންގެ މެދުގައި ޚިލާފުތަކާ ކުށްކުރިކަމެއް އެއަށް އަޖުރު ލިބިގެންވާ އިޖުތިހާދުކަމެވެ. ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އާއެކު ހިތާމަވެ ދުރަސްވުމަކީ ނަސީހަތެވެ. الله ތަޢާލާވެސް އަޞްޙާބުން އެކަމުން ރަޟިވެވަޑައިގަތެވެ. ހަމައެހެން، އަޞްޙާބުން އެކަކާއެކީ އެކަކު އުޅުއްވާ އިޚްތިލާފުތަކުގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި އެހެން މީހުންގެ މައްސަލަ އަޞްޙާބުން މާތްވެ މަތިވެރިކުރެއްވުނު އެކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

ސަޙާބީންނަން އެއްޗެހިކަމާ ފާޙިޝްކަމާ އާދޭ ތެރެއިން އަޅުކަލުންގެ އެކުރުގައި ހިތްވަރުގަދަ ދަންނަވާ ބޭކަލުންނަށް ކުރިމަތިވެފައިވާ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި ހިނގި ކަންތައްތަކުގެ (ފިތުނަ ނުވަތަ ހަނގުރާމަ) ތަކާއިމެދު އަޞްޙާބުންނަކީ ތަބާވާ ބޭކަލުންގެ ޙިމާޔަތްވެރިއެވެ. އަމިއްލަ ރައްޔިތުންގެ އިޚްތިޔާރާއި، ޢަލީގެ ހަނދުމަކުރާއި ޙައްޤުގެ ހަނދުމަކުރާއި، އަޞްޙާބުންގެ މެދުގައި ކަންތައްތަކުގެ ހުކުމަކީ ބޭނުމެއް ނެތް ކަމެވެ. ސާބިތު ކުރަމުން ބުނެވިއްޖެއެވެ:

«تلك دماء كف اللّه يدي عنها وأنا أكره أن أغمس لساني فيها» (16)

މާނައީ: "އެއީ الله ތަޢާލާ އަހުރެންގެ ދަތުރު އެއިން އެއްކިބާކުރެއްވި ލޭތަކެކެވެ. ދެން ވެސް އަހުރެންގެ ދޫ އޭގެ ތެރެއަށް ގެންބާލަން އަހުރެން ނުރުހެމެވެ."

އަޞްޙާބުންގެ ހިތްވަރުގެ އަޞްޙާބުންގެ ފަހުން އަދި ބަޔަކާ ގާތުން ދީނުގެ ދުވަސް ސަލާމަތުގެ ނުކުތާތަކެވެ. ސަލާމަތުކުރުމުގެ ކަންކަން ކަނޑައި އަޞްޙާބުންގެ މާތްކަމުގައި ހުރުމަށް ތަބާވުމުގެ ދިރުމެވެ.

(16) الطبقات الكبرى: 5/ 394 ، الحجة في بيان المحجة: 2/ 569

ފަނަރަވަނަ ފަޞްލު: ކުފުރުގެ ބުރުދު ދަރަޖާއި، ވަކި މީހަކަށް ޝުވަރުގެ އަޙި ނަގައިގަތުން ހުކުމް

ކުފުރު ފިޔަވައި ދެން ހުރި ފާފައެއްގެ ސަބަބުން، ޤިބްލައިގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން އެކަކުވެސް އަހަރުމެން ކާފިރު ނުކުރަމުވެ.

ކުފުރުގެ ތެރޭގައި: الله އަށް ބަދުބަސްބުނުން ވެއެވެ.

އެކަލާނގެއަށް ބަދުބަސްބުނުމީ: އެކަލާނގެއާ އެއްޗެއް ބައިވެރިކޮށް ޝަރީކުކުރުމަށްވުރެވެސް ނުބައިކަން ބޮޑުވެގެންވާ ކަމެކެވެ. އެހެނީ މުޝްރިކު މީހާ ހިލަގަނޑެއްގެ ދަރަޖައަށް الله އެއް ނުބާލައެވެ. ނަމަވެސް އޭނާ ހިލަގަނޑެއް الله ތަޢާލާގެ ދަރަޖައަށް އުފުލައެވެ:

﴿تَٱللَّهِ إِن كُنَّا لَفِى ضَلَـٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٩٧﴾ إِذْ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ﴿٩٨﴾﴾ [الشعراء: 97–98]

މާނައީ: "الله ގަސްދީބަސްކުރަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، މިއަހަރުމެންވީ، ބަޔާން ވެގެންވާ ގުމުރާހީގައެވެ. (އަޅުކަން ކުރުމުގައި) ތިޔަބައިމީހުންނާ ޢާލަމްތަކުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއާ ހަމަހަމަކޮށްގެން މިއަހަރުމެން އުޅުނު ހިނދުގައެވެ."

އެކަލާނގެއަށް ބަދުބަސްބުނުމީ މީގެ؛ ހިލަގަނޑެއްކޮށްވެސް ދަށުގައިވާ މަޤާމަކަށް އެކަލާނގެ ބާލައިފިއެވެ!

އެކަލާނގެއަށް ބަދުބަސްބުނުމީ ބޮޑުވެގެންވާ ކުފުރެކެވެ. އަދި ކުފުރުވެސް އީމާންކަން ފަދައިން އުނިއިތުރުވެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿إِنَّمَا ٱلنَّسِىٓءُ زِيَادَةٌ فِى ٱلْكُفْرِ﴾ [التوبة: 37]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، (ހުރުމަތްތެރި މައްސަރެއް) ފަސްކޮށްލުމަކީ، ކާފިރު ކަން އިތުރު ކުރުމެކެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بَعْدَ إِيمَٰنِهِمْ ثُمَّ ٱزْدَادُواْ كُفْرًا لَّن تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلضَّآلُّونَ ﴿٩٠﴾﴾ [آل عمران: 90]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، އީމާންވުމަށްފަހު، ކާފަރުވެ، ދެން ކާފަރު ކަން އިތުރުވި މީހުންގެ ތައުބާ ޤަބޫލު ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި، އެއުރެންނަކީ ހަމަ މަގުފުރެދިފައިވާ މީހުންނެވެ."

ނަމަވެސް (ބާޤީ) ކުފުރު އިތުރުވެ އުނިވުމަކުން އޭނާ ނަރަކައިން ބޭރެއް ނުކުރެއެވެ. އެކަމަކު އޭނާގެ ޢަޛާބު ގަދަފަދަވެ ނުވަތަ ލުއިވެނީއެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވީއެވެ:

﴿ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ زِدْنَٰهُمْ عَذَابًا فَوْقَ ٱلْعَذَابِ بِمَا كَانُواْ يُفْسِدُونَ ﴿٨٨﴾﴾ [النحل: 88]

މާނައީ: "(الله އަށާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް) ކާފަރުވެ، އަދި الله ގެ މަގުން (އެހެން މީހުން) އެއްކިބާކުރި މީހުންނަށް، ޢަޛާބުގެ މައްޗަށް ޢަޛާބު ތިމަންއިލާހު އިތުރުކުރައްވާ ހުށީމެވެ. އެއީ، އެއުރެން ފަސާދަކޮށް އުޅުނުކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ."

އަދި الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ އެބަހައްޓަވާ ހުކުމްތަކަށް ބޮލަބާނައި މީހުން ފިޔަވައި އެއްވެސް މީހަކު ވެސް މުއުމިނުންކަމުން ސުވަރުގެއަށް އަދި ނަރަކައަށްވެސް އަނބުރާން ހުށަހޅާ. އަދި މުއުމިނުންގެ ދަރަޖަ ތަފާތު މީހާ ސުވަރުގެގެ އަހުލުވެރިއެއްކަމަށް، އަދި ކާފަރުންގެ ދަރަޖަ ތަފާތު މީހާ ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިއެއްކަމަށް އަނބުރާން ހުރެވޭނެ.

ސޯޅަވަނަ ފަސްލު: މިނިވަންކަމާއި އަޅުވެތިކަމުގެ ހަޤީޤަތް

މިނިވަންކަމުގެ ހަޤީޤަތަކީ: ﷲ ފިޔަވައި އެހެން ހުރިހާ ފަރާތްތަކެއްގެ އަޅުވެތިކަމުން ސަލާމަތްވެ މިނިވަންވުމެވެ. މިނިވަންކަމަކީ ﷲ ގެ އަޅުކުރުވުން ބޭރުވުންކަމުގައި ފަހުމްކުރުމަކީ: ނަފްސުގެ ވަސްވާސްއަކެވެ (ބޮޑާކަން ހެދުން) އަދި އަމިއްލަ އެދުމުގެ އަޅުވެތިކަމެވެ. ﷲ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿أَفَرَءَيْتَ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَـٰهَهُۥ هَوَىٰهُ وَأَضَلَّهُ ٱللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِۦ وَقَلْبِهِۦ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِۦ غِشَـٰوَةً فَمَن يَهْدِيهِ مِنۢ بَعْدِ ٱللَّهِ ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ [الجاثية: 23]

މާނައީ: "ފަހެ، އެމީހެއްގެ އެދުންތަކަށް އެއީ، އެމީހާގެ އަޅުކަންކުރާ އިލާހަކަށް ހަދައި، އަދި އިލްމު ލިބިވައިވާއިރުވެސް، ﷲ އޭނާ މަގުފުރައްދަވައި، އަދި އޭނާގެ އިވުމާއި، ހިތުގައި ސިއްކަޖައްސަވައި، އަދި އޭނާގެ ލޮލުގައި ފަރުދާއެއްލައްވައިފިއާ، ކަލާގެފާނު ދަނާވެއިގައި ހުކުމްކުރެއްވީތޯއެވެ؟ ﷲ މެނުވީ އޭނާއަކަށް ހިދާޔަތު ދެއްކެވީ ފަހެ، ކާކުހެއްޔެވެ؟ ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން ހަނދުމަ ނުކުރަނީ ކީއްވެތޯ؟"

އިންސާނާ ބޭނުންތެރިވާކަން ބޭނުން އިރާދާ ބޭނުންކަމުގެ ކޮށް، ބޭނުން އެއްޗެއް ހޯދުން ހަރުދަނާކުރު މިހާ؛ ފަހެ އޭނާ އެދުމުތަކުރުވަނީ އޭނާގެ ހަވާސްފުރުވާތާއި ޝައިޠާނާ އަޅުވެތިވާކަމަށެވެ. ފަހެ އިންސާނާ އުފެއްދެވިގެންވަނީ އަޅުއްގެ ގޮތެއްގައެވެ. ދެންފަހަ އޭނާ ﷲ އަށް އަޅުވެތި ނުވެއްޖެނަމަ؛ އޭނާވާނީ އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތްތަކުގެ އަޅުކަމުގައެވެ. ކޮންމެހެންވެސް އެކަން އެހެންވާނެއެވެ.

ހިތުގައި އެންމެ އިންސާނަކުވިޔަސް ﷲ ތަބާރާ، ތަޢަލްލުޤުވެރިކަމާއި ޖިންސުކުރުމުގެ ބައްދަލް، އަދި ބަޢުރަބުކަން ބޮޑުން ތިބިކަމާއި، ވާރުތަމުދުގަތިގެ ބުލުމްތައްވެސް ފަރުސަ ނުކުރެއްވިކަމެވެ. އަދި ޖާހިލުކުރުމާއި، ރިބޫބައްދުމާއި އިންސާނުވެސް އެދުރަ ކަންކަން ބަރާދު ނުކުރެއްވިކަމެވެ. އެކަލާގެ އެކަކަށްކަން ކަނޑައެޅުއްވާ ފަރުވާ ނުކުރައްވިކަން ކަމުގައި ގޮތެއް އެކަން ސާބިތު ކުރެވޭ ބަހެއްގެ އަޅުކަން ވީހާވެސްވީއެވެ. އެހާ ސޫރަ މިހާރުގެ ބަރަކާތް އިބުރަތް ވިސްނާލާ؛ ދެން ދިރިއުޅުމުގެ ކަންކަން ހަމަޖެހިގެންވާން އިބުރަތްގެ ސަބަބުންނެވެ. ހަމަ އެކަނި ވިސްނަ؛ މިނިޖެހުން ދަމުކުރާގެ ބަދަލު ﷲ އަށް ސުޖޫދުކުރުމެވެ. އިރާދާ ބިރާއި ބަދަލުކަމުގެ ހިނގުމާއި ހަމަޖެހިގެން ދިރުމަކަށް މަސްލަހަތެވެ. ފަރާތުން ބޮޑަށް ބަރަދަ ވިސްނާ ފަރާކަށް، (ހިނގުމާއި ދަރުމަކުރުން ހިފެހެއްޓި) ހަމަޖެހިގެންވާނެ އިބުރަތްވެއެވެ.

الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿يُغۡشِي ٱلَّيۡلَ ٱلنَّهَارَ يَطۡلُبُهُۥ حَثِيثٗا وَٱلشَّمۡسَ وَٱلۡقَمَرَ وَٱلنُّجُومَ مُسَخَّرَٰتِۭ بِأَمۡرِهِۦٓۗ أَلَا لَهُ ٱلۡخَلۡقُ وَٱلۡأَمۡرُۗ تَبَارَكَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلۡعَٰلَمِينَ﴾ [الأعراف: 54]

މާނައީ: "އަދި ރޭގަނޑު ދުވާލުން ފޮރުއްވާލައްވައެވެ. (އެއިން ކޮންމެ އެއްޗެއް) އަވަސްކަމާއެކު (އަނެކައްޗެއް) ހޯދައިގަނެއެވެ. އަދި އިރާއި، ހަނދާއި، ތަރިތައް، އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުން ކިޔަމަން ކުރައްވާފައިވާ ގޮތުގައި ހެއްދެވިއެވެ. ދަންނާށެވެ! ހެއްދެވުމާއި އަމުރު ކުރެއްވުންވެސް، އެކަލާނގެއަށް ޚާއްޞަ ވެގެންނެވެ. ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި الله މަތިވެރިވެ ވޮޑިގެންވެއެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿لَا ٱلشَّمۡسُ يَنۢبَغِي لَهَآ أَن تُدۡرِكَ ٱلۡقَمَرَ وَلَا ٱلَّيۡلُ سَابِقُ ٱلنَّهَارِۚ وَكُلّٞ فِي فَلَكٖ يَسۡبَحُونَ﴾ [يس: 40]

މާނައީ: "ހަނދު އަތުލައިގަތުމަކީ، އިރަށް އެކަށީގެންވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި ދުވާލަށްވުރެ ރޭގަނޑު ކުރިއަރައި ދާކަމަކަށްވެސް ނުވެއްޖެއެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ އެއްޗެއް ފަލަކެއްގައި ހިނގަހިނގާ ހުރެއެވެ."

އިސްލާމްދީނުގެ ބުރުޖުތައް އަސްޓްރޮފިޒިކްސް ދިރާސާގެ ކަންކަން ހަމަޖެއްސި ތަރުކާކުރުމަކެވެ.
الله ގެ ބާރުފުޅުން ނިޒާމުގެ ނަންނަން އުފެދުނުގެ ސަބަބުން އެކަލާނގެ ހެއްދެވިކަން ޙިކުމަތް އެކަލާނގެ ޤުދުރަތުގެ ދައްކުވައިދެއެވެ.

އިސްލާމްދީނަށް ވަނުމަކީ ކަނޑައެޅިގެން ވާޖިބުވެގެންވާ ކަމެކެވެ. އަދި އެދީނުން ނުކުތުމަކީ މުރުތައްދުވުމެވެ:

﴿وَمَن يَرۡتَدِدۡ مِنكُمۡ عَن دِينِهِۦ فَيَمُتۡ وَهُوَ كَافِرٞ فَأُوْلَٰٓئِكَ حَبِطَتۡ أَعۡمَٰلُهُمۡ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ﴾ [البقرة: 217]

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މުރުތައްދުވެ، ކާފިރަކު ކަމުގައިވާ ހާލު، މަރުވާ މީހުން، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި އެމީހުންގެ ޢަމަލުތައް ބާޠިލުވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. އެމީހުން ދެމިތިބޭނީ، އެތަނުގައެވެ."

ސަރީޙުގައިއާއި އެހެން ޒޮއްޓަލުގައި ޘާބިތުވެގެންވާ ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ގެ ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ:

«مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ.» (17)

މާނައީ: "އެމީހެއްގެ ދީން ބަދަލުކޮށްފި މީހާ؛ ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން އޭނާ ޤަތުލުކޮށްލާށެވެ."

الله އަށް އަޅުވެތިވުމަކީ: ޚަލްޤުކުރެއްވުމުގައި ވުޖޫދުގައިވުމުގެ މަޤްޞަދު އަދި ޙަސަދުކުރަނީއެވެ.
އެކަލާނގެ އަޅުވެތިކަމުން ނިކުމެން ހުއްޓާލާފި މީހާ؛ ފަހެ އޭނާ ވުޖޫދުގައި ޚަލްޤުވުމުގެ މަޤްޞަދުން އެއްކިބާވެއްޖެ
އިމާނެއް ނުވެއެވެ. ފަހެ ދުނިޔޭގެ ނިޢުމަތުގައިވާ ދައުލަތާއި ފުދުނުން ބޭނުމުން އޭނާ ހުއްދަ ނުކުރޭ،
އަނބުރާލެވޭން الله ގެ އަޅުވެތިކަމުން ބޭރުވެގެން އޭނާ ހުއްދަކުރެއްވީއެވެ! މިއީ ޚަލްޤުކުރެއްވުމުގެ މަޤްޞަދު
ބަލާލައިފިނަމަކަން އޭނާގެ ނުވަތަ ރިޒްކަށްކަވެ. އުފުރިންވާ އޭނާގެ ނުވަތަ ހިތުން އެކަން
ފުރިހަމަކުރުމަށްޓަކައިވާކަން ދެނެގަތް ކަލޭގެ. الله ވަޙީކުރައްވައި:

﴿وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ٥٦﴾ [الذاريات: 56]

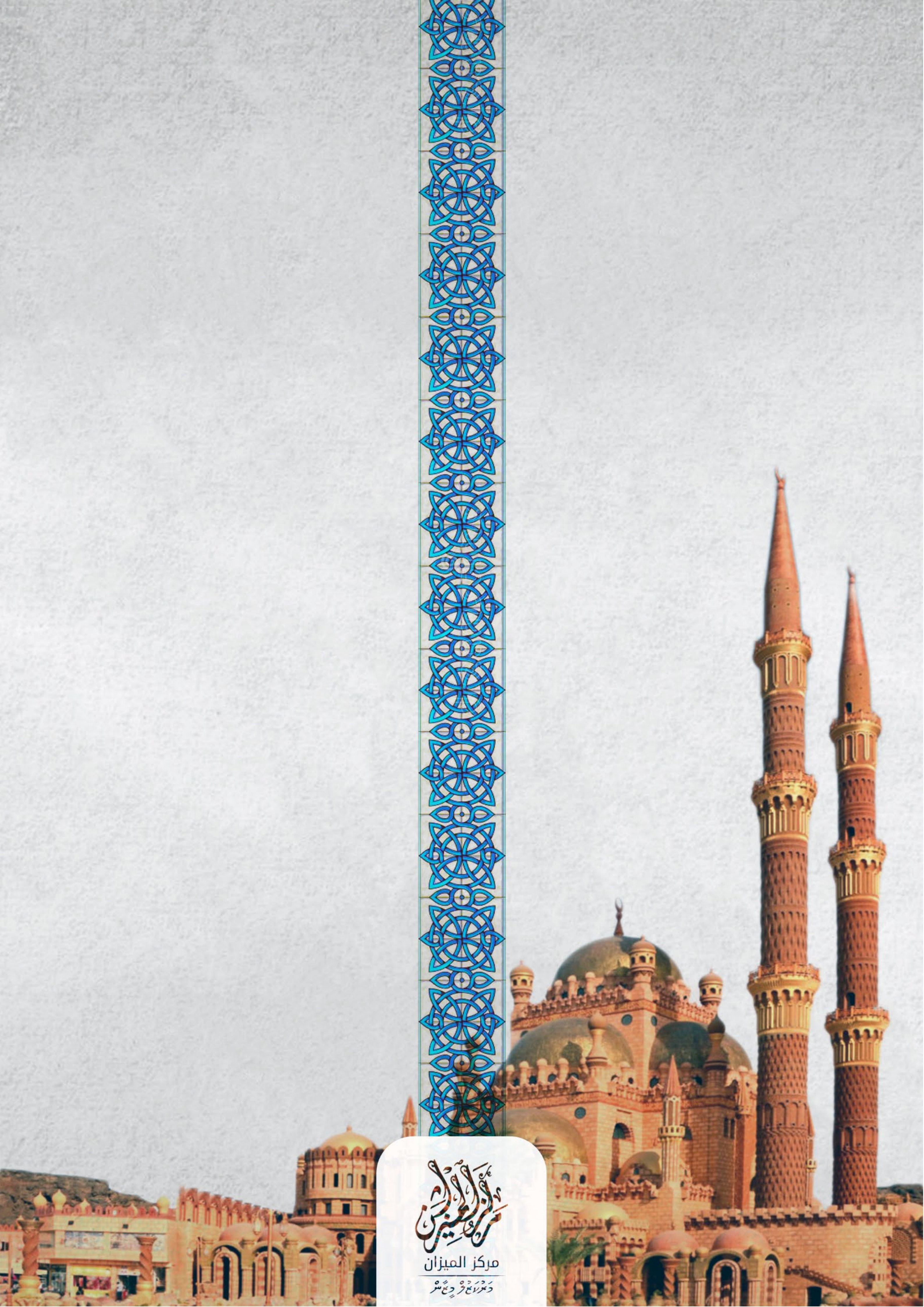
މާނައީ: "އަދި ޖިންނިއްޔާއާއި އިންސީން، ޖިންނިއްޔާއާއި އަޅުކަންކުރުމަށް މެނުވީ
ނުއުފައްދަވަމެވެ."

ދުނިޔެއާއި އިންސީންނާއި ޖިންނިން އުފެއްދެވީ އަޅުކަންކުރުމަށް ޓަކައި ފިޔަވައި؛ އާޚިރަތުގައި
އެކަލާނގެ ހިސާބު ބައްލަވައި ތަވާބުދެއްވުމަށްޓަކައި ގައިމުވާނެއެވެ. الله ތިއްބެވި އަހަރުމެންގެ
މިއަދާއި މާދަން އިސްލާމްދީނުގައި ޘާބިތުކުރައްވާށެވެ.

وصلى الله وسلم على نبيه ومن اتبع.

---

(17) صحيح البخاري: 3017

مركز الميزان
މަރުކަޒުލް މީޒާން